

Ydinvoiman rakentamisesta käyty keskustelu Suomen Kuvalehdessä 1967–2002

Itä-Suomen yliopisto

Yhteiskuntatieteiden ja kauppätieteiden tiedekunta

Historia- ja maantieteiden laitos

Suomen historian pro gradu -tutkielma

Toukokuu 2019

Pyry Saloranta 259604

Ohjaaja: Arto Nevala

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, TUTKIMUSTIEDOTE

Tekijä: Pyry Saloranta

Opiskelijanumero: 259604

Tutkielman nimi: Ydinvoiman lisärakentamisesta käyty keskustelu Suomen Kuvalehdessä 1967–2002

Tiedekunta/oppiaine: Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta, Suomen historia

Sivumäärä: 72 + 1 liite

Aika ja paikka: Toukokuu 2019, Joensuu

Pro gradu -tutkielma käsittelee ydinvoiman rakentamisesta käytyä keskustelua Suomen Kuvalehdessä 1967–2002, eli ensimmäisestä ydinvoiman rakentamiselle kielteisestä päätöksestä viidennen ydinvoimalan rakentamiselle myönteiseen eduskunnan periaatepäätökseen saakka. Ennen kaikkea tutkitaan Suomen Kuvalehden ydinvoimakannan kehitystä. Pääpaino on ensimmäisen ydinvoimalan rakentamisesta käydyssä keskustelussa 1960–1970-lukujen taitteessa, sekä ydinvoiman lisärakentamiseen liittyvien eduskuntaäänestysten yhteydessä 1993 sekä 2002 käydyissä keskusteluissa.

Tutkimusaineistona ovat Suomen Kuvalehdet vuosilta 1967–2002. Metodina hyödynnetään laadullista sisällönanalyysia, missä ensin kartoitetaan ydinvoiman lisärakentamiseen liittyvä aineisto, ja sen jälkeen luokitellaan aineisto tutkimuskysymysten ja aineiston pohjalta johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi.

Keskeisin tulos on, että Suomen Kuvalehden kanta ydinvoiman rakentamiseen on ollut pääasiassa myönteinen. Sekä taloudellisia, ympäristönsuojelullisia että muita argumentteja on hyödynnetty lehden perustellessa ydinvoimakantaansa. Kuitenkin merkittävimpiä ovat olleet taloudelliset argumentit. Lehden kanta ydinvoiman lisärakentamiseen on pääsääntöisesti eronnut yleisestä mielipiteestä.

Sisällys

1. Johdanto	4
1.1 Ydinvoima	4
1.2 Ydinvoima Suomessa	5
1.3 Tutkimuskysymykset, aineisto ja metodi	8
1.4 Tutkimusperinne ja tutkimuskirjallisuus	11
2. Keskustelu ensimmäisen ydinvoimalan rakentamisesta	13
2.1 Ei vielä voimalaa	13
2.2 Vihreää valoa voimalalle	18
2.3 Suomi atomiaikaan – jo oli aikakin	24
3. Harrisburgista Tshernobyliin – ydinvoimaoptimismin aika päättyy	26
3.1 Suomen Kuvalehden ydinvoimakanta ja yleinen mielipide	26
3.2 Taloudelliset argumentit	31
3.3 Ympäristönsuojelulliset argumentit	33
3.4 Muut argumentit	37
3.5 Myönteisyys monipuolistuu – lisää ydinvoimaa, muttei hinnalla millä hyvänsä	38
4. Tshernobylin jälkeen – väittely viidennestä ydinvoimalasta yltyy uudelleen	40
4.1 Suomen Kuvalehden ydinvoimakanta ja yleinen mielipide	40
4.2 Taloudelliset argumentit	46
4.3 Ympäristönsuojelulliset argumentit	47
4.4 Muut argumentit	48
4.5 Paha, muttei liian paha – Tshernobyl hiljensi keskustelun, muttei muuttanut kantaa	50
5. Ensin ei, sitten kyllä – periaatepäätös viidennen ydinvoimalan rakentamisesta syntyy	52
5.1 Suomen Kuvalehden ydinvoimakanta ja yleinen mielipide	52
5.2 Taloudelliset argumentit	57
5.3 Ympäristönsuojelulliset argumentit	58
5.4 Muut argumentit	61
5.5 Ollako vai eikö olla – kanta horjuu, mutta kallistuu myönteiseksi	63
6. Johtopäätökset	66
Lähteet	69
Liitteet	73

1. Johdanto

1.1 Ydinvoima

Ydinvoima¹ on energiantuotantomuoto, joka perustuu atomin halkaisemisessa vapautuvaan energiaan. Nykyisten ydinvoimaloiden ja ydinaseiden kohdalla kyse on fissioreaktion aikaansaamasta energian vapautumisesta.² Ensimmäinen kaupalliseen käyttöön tarkoitettu ydinvoimala käynnistettiin Iso-Britanniassa vuonna 1956.³ Ydinvoiman valjastaminen ihmiskunnan käyttöön on tarjonnut valtavia mahdollisuuksia rauhanomaiseen energiantuotantoon. Tätä nykyä maailman sähköntuotannosta noin kymmenesosa tuotetaan ydinvoimalla.⁴

Alun perin ydinvoimatutkimus keskittyi kuitenkin siihen, miten ydinvoimaa voitaisiin hyödyntää sodan tarpeisiin. Ydinvoiman avulla kehitettiin atomipommi, jota Yhdysvallat käytti kohtalokkain seurauksin Japania vastaan Hiroshimassa ja Nagasakissa toisen maailmansodan loppuhetkillä keväällä 1945.⁵ Aina ensimmäisen ydinaseen kehittämisestä lähtien on maailmassa vallinnut jatkuva ydinsodan uhka, välillä näkyvämmiin ja välillä enemmän taustalle painuen. Vakavimpia esimerkkejä ydinaseiden aiheuttamasta riskitekijästä jopa koko ihmiskunnan tulevaisuudelle löytyy varsinkin kylmän sodan ajalta lukuisia, kenties kaikkein lähimpänä ydinsotaa käytiin Kuuban kriisissä vuonna 1962.⁶ Myös rauhanomaiseen käyttöön tarkoitetun ydinvoiman taustalla olivat alun perin osin ei-rauhanomaiset tarkoitukset, sen avulla pyrittiin näet vähentämään ydinaseiden vastustusta.⁷

Myös lähtökohtaisesti rauhanomaiset ydinvoimaprojektit ovat aiheuttaneet epäonnistuessaan vakavia seurauksia. Ensimmäinen laajalti uutisoitu ydinvoimalaonnettomuus sattui vuonna 1979 Harrisburgissa Yhdysvalloissa Three Mile Islandin ydinvoimalassa. Vuonna 1986 sattui puolestaan Ukrainan sosialistisessa neuvostotasavallassa Neuvostoliitossa tähän mennessä tuhoisin ydinvoimalaonnettomuus. Tshernobylin onnettomuuden seurauksena ydinvoiman kannatus romahti

¹ Vanhahtavampi termi atomivoima, myös termejä ydinenergia ja atomienergia käytetään. Michelsen 2005, 247.

² Moan & Smith 2007, 14–16.

³ <http://www.world-nuclear-news.org/ON-UK-marks-60th-anniversary-of-Calder-Hall-18101601.html>. Luettu 17.4.2019.

⁴ <https://www.iea.org/geco/electricity/>. Luettu 17.4.2019.

⁵ Sänkiaho & Rantala 1988, 5.

⁶ Rislakki 2010, 12, 21–22, 390–396.

⁷ Sänkiaho & Rantala 1988, 6.

Suomessa.⁸ Romahdus ei tosin ollut lopullinen, vaan ydinvoiman kannatus on myöhemminkin vaihdellut.⁹

1.2 Ydinvoima Suomessa

Vielä toisen maailmansodan aikaan Suomi oli köyhä maa, eikä mahdollisuutta ydinvoiman rakentamiseen ollut vuosiin sodan jälkeenkään paitsi taloudellisten, myös poliittisen syiden johdosta. Muista pohjoismaista Tanskassa ja Ruotsissa sen sijaan oltiin aktiivisia heti atomivoima-ajan alkumetreillä. Norjassakin olisi luultavasti ollut riittävästi pääomaa ydinvoima-alaan panostamiseksi, mutta runsas vesivoiman tuotantokapasiteetti rajoitti Norjan intoa lähteä mukaan ydinvoiman kehittämiseen.¹⁰

Vuosi 1955 oli atomivoiman kannalta erityisen merkittävä sekä kansainvälisesti että Suomessa. Kyseisen vuoden maaliskuussa Suomeen perustettiin professori Erkki Laurilan johtama energiakomitea Suomen orastavan energiapulan ratkaisemiseksi. Huhtikuussa perustettiin puolestaan teollisuusjohtajien muodostama, niin ikään atomienergia-asioita käsittelevä Voimayhdistys Ydin.¹¹ Syyskuussa vuorossa oli Atomienergia Oy:n perustaminen atomivoiman kaupallista hyödyntämistä varten,¹² ja lokakuussa Genevessä Sveitsissä pidettiin kansainvälinen atomienergiakonferenssi.¹³ Myös Suomen Kuvalehdessä atomivoimakysymys nousi tuolloin esille, lehti noteerasi sekä Atomienergia Oy:n perustamisen että Geneven kokouksen.¹⁴

Vuonna 1958 perustettiin energiakomitean esityksestä atomienergianeuvottelukunta.¹⁵ Lopulta vuonna 1962 Suomi siirtyi atomiaikaan, kun Espoon Otaniemeen valmistui atomienergianeuvottelukunnan päätöksestä hankittu tutkimusreaktori. Se oli kuitenkin puhtaasti tutkimuskäyttöön tarkoitettu.¹⁶ Pian tämän jälkeen alkoi Suomen ensimmäisen kaupalliseen käyttöön tarkoitetun atomivoimalan suunnittelu. Yksityinen teollisuus ryhtyi Voimayhdistys Ytimen johdolla yllättäen suunnittelemaan omaa atomivoimalaa. Yllättävää tämä oli sikäli, että siihen asti niin yksityiset kuin julkisetkin tahot olivat toimineet atomivoima-asioissa tiiviissä yhteistyössä. Vuonna

⁸ Kantola 2004, 108.

⁹ SK 28/1995 4–5.

¹⁰ Michelsen 2005, 23–24, 31.

¹¹ Michelsen 2005, 58–59.

¹² Michelsen 2005, 36, 39.

¹³ Michelsen 2005, 44–46.

¹⁴ SK 34/1955 18–19, SK 41/1955 16–17.

¹⁵ Michelsen 2005, 54.

¹⁶ Michelsen 2005, 65–67.

1966 valtioneuvoston asettama atomienergiakomitea valitsi kuitenkin valtionyhtiö Imatran Voima Oy:n (IVO)¹⁷ ensimmäisen atomivoimalan rakentajaksi. Lopulta tilanne oli se, että käynnissä olivat yhtä aikaa sekä yksityistä teollisuutta edustaneen Kotkan Höyryvoima Oy:n että valtio-omistaisen IVO:n tarjouskilpailut atomivoimalan rakentamiseksi.¹⁸

IVO:n tarjouskilpailusta muodostui sekava. Tarjouskilpailun kolmen parhaan joukkoon selviytyivät ensin saksalainen, kanadalainen ja yhdysvaltalainen atomivoimatoimittaja.¹⁹ Tämän jälkeenkin kisaan tuli kuitenkin vielä uusia, paranneltuja ehdotuksia useilta atomivoimatoimittajilta. Ruotsalainen ASEA esitti oman tarjouksensa, samoin neuvostoliittolainen Tekhnopromeksport. Neuvostoliittolainen tarjous oli edelleen auttamattomasti liian kallis. Sen puolesta alkoivat kuitenkin puhua muut seikat. Tuomo Särkikoski tiivistää tilanteen kirjassa *Suomalainen ydinvoimalaitos (2005): ”Puhtaasti kaupallinen ja teknillinen ratkaisu oli mahdottomuus, ja Imatran Voima huomasi kamppailevansa yhtä aikaa kahdella eri rintamalla. Tarjouskilpailusta oli suodatettava ulos teknillisesti paras vaihtoehto ja samalla oli selviydyttävä ehjin nahoin ulos ulkopoliittisesta sekasotkusta”*.²⁰ Myöhemmin Neuvostoliitosta tehtiin vielä aiempia tarjouksia kilpailukykyisempi tarjous, kanadalainen yhtiö vetäytyi kilvasta ja Iso-Britanniasta tuli mukaan yksi uusi ehdokas²¹. Näin loppusuoralla oli aiemman kolmen sijaan lopulta viisi tarjousta.²² Tilanne oli pahasti solmussa, ja lopulta valtio IVO:n pääomistajana päätti yhtiökokouksessa lopettaa tarjouskilpailun keväällä 1967. Syy oli lopulta ulkopoliittinen: Neuvostoliiton tarjous ei ollut paras mutta sitä ei kylmän sodan tiimellyksessä voitu myöskään sivuuttaa.²³

Vaikka ensimmäinen yritys atomivoimalan saamiseksi Suomeen oli epäonnistunut, jatkettiin atomivoimalahanketta heti kesällä 1967. Saman vuoden syyskuussa kauppaja teollisuusministeriössä päätettiin lisätä seuraavaan talousarvioon rahaa atomivoimalahanketta varten. Hanketta johtaisi tällä kertaa yksityisen teollisuuden toimijoiden muodostama Suomen Atomiteollisuusryhmä. Voimayhdistys Ydin oli lakkautettu jo edellisenä vuonna. Tällä kertaa järjestettyyn tarjouskilpailuun osallistuivat Ruotsin, Iso-Britannian ja Neuvostoliiton atomivoimalatoimittajat. Tälläkin kertaa neuvostoliittolainen tarjous oli selvästi heikoin, mutta

¹⁷ Imatran Voima Oy ja Neste Oy yhdistyivät Fortum Oyj:ksi vuonna 1998. <http://finto.fi/cn/fi/page/7205A>. Luettu 18.4.2019.

¹⁸ Särkikoski 2005, 74–76, 79.

¹⁹ Tarjouskilpailun finaaliin selviytyivät saksalainen Allgemeine Elektrizitäts Gesellschaft, kanadalainen Canadian General Electric ja yhdysvaltalainen Westinghouse International. Särkikoski 2005, 80, 93.

²⁰ Särkikoski 2005, 106–107.

²¹ Iso-Britanniasta mukaan tarjouskilpailuun tuli United Kingdom Atomic Energy Authority. Särkikoski 2005, 117.

²² Särkikoski 2005, 110–111.

²³ Särkikoski 2005, 118.

ulkopoliittiset seikat painoivat jälleen vaakakupissa neuvostoliittolaisten eduksi. Lopulta loppukesästä 1968 valtioneuvosto päätti kuitenkin jäädyttää voimalahankkeen toistamiseen.²⁴

Myös toinen yritys atomivoimalan rakentamiseksi päättyi siis epäonnistumiseen. Nyt keskusteluja atomivoimalan tiimoilta käytiin lähinnä Suomen ja Neuvostoliiton välillä. Lopulta pitkän prosessin päätteeksi Loviisan ensimmäinen ja toinen ydinreaktori päätettiin vuosina 1970 sekä 1971 allekirjoitetuilla hankintasopimuksilla rakentaa suomalaisneuvostoliittolaisena yhteistyönä.²⁵ Mukaan projektiin tuli IVO:n ja Tekhnopromeksportin lisäksi Atomiteollisuusryhmästä muodostettu Finnatom Oy. Kyseessä oli paitsi yritysten välinen hanke, ennen kaikkea Suomen ja Neuvostoliiton yhteisprojekti. Myös länsimaista asiantuntemusta päästiin kuitenkin hyödyntämään, kun Neuvostoliitto muutti yllättäen kantaansa asiassa. Tämä oli varsin poikkeuksellista kylmän sodan kahtia jakamassa maailmassa.²⁶ Lukuisten viivytysten jälkeen Suomen ensimmäinen kaupallinen ydinreaktori käynnistettiin Loviisassa alkuvuodesta 1977.²⁷ Suomeen päätettiin lopulta rakentaa nopealla aikataululla yhteensä neljä ydinreaktoria, kun IVO:n tilaamien kahden ydinreaktorin lisäksi yksityisomisteinen Teollisuuden Voima tilasi kaksi reaktoria ruotsalaiselta AB Asea-Atomilta vuonna 1974.²⁸ Jälkimmäiset rakennettiin Eurajoen Olkiluotoon. Viimeisenä näistä kaupallisen tuotannon aloitti Olkiluoto 2 -reaktori vuonna 1982. Kaikki neljä reaktoria ovat yhä käytössä.²⁹

Vuonna 1982 IVO ja Teollisuuden Voima Oy (TVO) sopivat viidennen ydinvoimalan rakentamisesta yhteistyössä. Vuonna 1986 jätettiin IVO:n ja TVO:n perustaman Perusvoima Oy:n rakennuslupahakemus. Tshernobylin ydinvoimalaonnettomuus samana vuonna muutti kuitenkin tilanteen: ydinvoiman lisärakentaminen pantiin jäihin. Vuonna 1992 Perusvoima Oy:n hakemusta alettiin käsitellä uudelleen.³⁰ Tuolloin asiasta äänestettiin eduskunnassa vuonna 1988 säädetyin uuden ydinenergialain mukaisesti. Lain mukaan ydinvoimalan rakentamisesta tuli tehdä periaatepäätös valtioneuvostossa, ja sitten hyväksyttävä vielä päätös eduskunnassa.³¹ Vuonna 1993 toteutunut äänestys päättyi eduskunnassa ydinvoiman lisärakentamisen epäävään päätökseen äänin 107–93. Yhdeksän vuotta myöhemmin, keväällä 2002 syntyi lopulta päinvastainen periaatepäätös: eduskunta päätyi kannattamaan viidennen ydinvoimalan rakentamista äänin 107–92.³² Viides ydinvoimala on

²⁴ Särkikoski 2005, 131–135.

²⁵ Sunell 2004, 183; Michelsen 2005, 183.

²⁶ Michelsen & Särkikoski 2005, 153, 155, 159, 164.

²⁷ Michelsen & Särkikoski 2005, 212, 243.

²⁸ Sunell 2004, 183.

²⁹ <https://www.stuk.fi/aiheet/ydinvoimalaitokset/suomen-ydinvoimalaitokset>. Luettu 18.4.2019.

³⁰ Nyssönen 2013, 9.

³¹ Michelsen 2005, 164.

³² Kyllönen 2004, 51.

parhailaan rakenteilla Olkiluotoon. Lisäksi suunnitteilla on kuudes ydinvoimala Pyhäjoen Hanhikiveen.³³

1.3 Tutkimuskysymykset, aineisto ja metodi

Tutkin ydinvoiman rakentamisesta Suomeen käytyä keskustelua Suomen Kuvalehdessä vuosina 1967–2002. Suomen Kuvalehti on vuonna 1916 perustettu, Kustannusosakeyhtiö Otavan julkaisema, viikoittain ilmestynyt aikakauslehti. Yli satavuotisen historiansa myötä siitä on lehden historian kirjoittaneiden professori Vesa Vareksen ja FT Sakari Siltalan mukaan muodostunut kansallinen instituutio. Lehden painettu versio tavoittaa (tieto vuodelta 2016) noin 300 000 tilaajaa, digiversio mukaan luettuna lukijoita lehdellä oli samana ajankohtana arviolta 350 000.³⁴

Suomen Kuvalehti on poliittisesti sitoutumaton, ja muutoinkin lähtökohtaisesti riippumaton. Aika ajoin tätä näkemystä on kuitenkin kritisoitu, muun muassa Urho Kekkosen lehdessä saaman poikkeuksellisen vahvan aseman vuoksi.³⁵ 1990-luvulla lehteä puolestaan epäiltiin nuorsuomalaiseksi.³⁶ Yhtä kaikki, lehden linja on edellä mainitun Suomen Kuvalehden historian mukaan ollut yleensä valtaväestön näkemyksiä tukeva. Lehden nykyinen päätoimittaja Ville Pernaa määrittelee Suomen Kuvalehden linjan kirjassa näin:

”Lehden peruslinja on ollut vankka ja kestävä. Vuonna 1918 se oli valkoisella, laillisen yhteiskunnan puolella, kylmän sodan vuosina se taisteli hiipivää sosialismia vastaan ja yhä edelleen se uskoo markkinatalouteen. Lehti puolustaa demokratiaa ja länsimaisia arvoja. Se haluaa olla rakentamassa mahdollisimman hyvää ja menestyvää Suomea.”³⁷

Ylipäänsä lehti on välttänyt asettumista vallitsevaa yhteiskuntajärjestystä vastaan, joskin myös eriäville mielipiteille on tarjottu palstatilaa.³⁸

Tutkimusaikaväli alkaa vuodesta, jolloin tehtiin ensimmäinen ydinvoiman rakentamista koskeva, rakentamiselle kielteinen päätös. Tutkimusaikaväli päättyy vuoteen, jolloin eduskunta myönsi periaatepäätöksellään luvan viidennen ydinvoimalan rakentamiselle Suomeen. Ydinvoimakeskustelun aktiivisuus on vaihdellut tutkimusaikavälin aikana huomattavasti. Kiivainta

³³ <https://www.stuk.fi/aiheet/ydinlaitoshankkeet>. Luettu 18.4.2019.

³⁴ Pernaa 2016, 9–10.

³⁵ Siltala 2016, 241.

³⁶ Siltala 2016, 376.

³⁷ Pernaa 2016, 9.

³⁸ Vares & Siltala 2016, 437.

keskustelu oli ennen ja jälkeen eduskunnan ydinvoiman lisärakentamisesta tekemiä periaatepäätöksiä vuosina 1993 ja 2002.

Keskeisin tutkimuskysymykseni on, mikä on ollut Suomen Kuvalehden kanta ydinvoiman rakentamiseen ja onko siinä tapahtunut muutoksia tutkimusaikavälin mittaan. Mahdollista on toki myös, ettei Suomen Kuvalehdellä ole ollut selkeää kantaa asiaan. Tarkastelen ennen kaikkea sitä, miten taloudelliset ja ympäristönsuojelulliset argumentit ovat kulloinkin painottuneet Suomen Kuvalehden kannanotoissa. Toinen tutkimuskysymykseni on, onko Suomen Kuvalehden ydinvoimakanta vastannut kulloistakin yleistä ydinvoimakantaa Suomessa. Perinteisesti Suomen Kuvalehti on myötäillyt kansan enemmistön näkemyksiä. Vastaan tähän kysymykseen vertaamalla Suomen Kuvalehdessä julkaistuja ydinvoimagalluppien tuloksia lehden omiin kannanottoihin ydinvoiman lisärakentamiseen liittyen. Ensimmäinen gallup julkaistiin vuonna 1979³⁹, joten jälkimmäiseen tutkimuskysymykseen vastaan laajemmin vasta luvuissa 3–5.

Selvimmän lehden oma kanta, jos sellaista ylipäänsä on, selviää useimmiten pääkirjoituksesta. Pääkirjoitus on yleensä lehden linjasta viime kädessä vastaavan henkilön, päätoimittajan kirjoittama.⁴⁰ Suomen Kuvalehden osalta tilanne on sikäli hankala, ettei lehdellä ole aina ollut pääkirjoitusta. Muutoinkin lehdessä kirjoitettiin pitkään nimimerkkien takaa, lopullisesti niistä luovuttiin vasta vuonna 1978.⁴¹ Pääkirjoitukseen päätoimittajan allekirjoitus tuli vasta vuonna 2014.⁴² Tässä ei kuitenkaan ole varsinaisesti mitään erikoista, allekirjoituksen puuttuminen pääkirjoituksista on ollut useimmissa lehdissä enemmän sääntö kuin poikkeus.⁴³

On kuitenkin perusteltua olettaa päätoimittajan vähintään hyväksyneen pääkirjoitukset koko lehden historian ajan. Käsillä olevan tutkimuksen tutkimusaikaväli huomioon ottaen pääkirjoitus on joka tapauksessa aina sisältynyt lehteen, ja yksittäisten juttujen toimittajienkin nimet suurimman osan tutkitusta aikavälistä. Toinen asia toki on, onko pääkirjoituksissa käsitelty ydinvoimaa, ja jos on, onko ydinvoimaan otettu kantaa suuntaan taikka toiseen. Pääkirjoitusten lisäksi lehden vakiokolumnistien tekstejä lukemalla on kenties mahdollista löytää viitteitä lehden toimituksen ja sen myötä jopa koko lehdenkin mahdollisista ydinvoimakannoista. Luonnollisesti myös muista lehden jutuista saattaa ilmetä jotain lehden ydinvoimakannasta.

³⁹ SK 42/1979 32.

⁴⁰ Huovila 2001, 5–6.

⁴¹ Siltala 2016, 284.

⁴² Siltala 2016, 419.

⁴³ Huovila 2001, 6.

Ennako-oletukseni on, että Suomen Kuvalehti on ollut pääsääntöisesti ydinvoimamyönteinen. Lisäksi uskon, että taloudelliset näkökulmat painottuvat Suomen Kuvalehden ydinvoimakannoissa. Toisaalta Suomen Kuvalehti on pyrkinyt perinteisesti antamaan äänen myös vastakkaisille näkemyksille. Näin ollen uskon myös, että kaikenlaisia äänenpainoja niin ydinvoiman puolesta kuin sitä vastaan on lehdessä esiintynyt.

Tutkimusaineistona ovat Suomen Kuvalehdet vuosilta 1967–2002. Kaikki kyseisinä vuosina ilmestyneet numerot olivat saatavillani sähköisessä muodossa. Aineiston kartoitukseen hyödynsin Kansallisarkiston digitoitujen aineistojen sanahakua. Keskeisimmät käyttämäni hakusanat olivat atomivoima, ydinvoima, atomienergia ja ydinenergia. Täydellinen lista käyttämästäni hakusanoista on liitteessä 1. Sanahakumahdollisuus oli käytössä vuoteen 2001 asti. Vuoden 2002 lehdet⁴⁴ kävin läpi lehti lehdeksi. Pyrkimys oli näin kerätä kaikki ydinvoima-aiheiset jutut, ja sitten valikoida niistä ne, joiden pääasiallinen aihe oli ydinvoiman lisärakentaminen. Vaikka keskityin pääasiassa artikkeleihin, joissa ydinvoiman lisärakentaminen oli pääteemana, tein kuitenkin joitain tapauskohtaisia poikkeuksia, muun muassa pääkirjoitusten kohdalla.

Kronologinen luettelo käsittelemistäni jutuista ja kansikuvista löytyy tutkielman lopusta. Päädyin siihen, etten tehnyt minkäänlaista asetelmaa, taulukkoa tai kuviota aineistosta. Sellaisen laatiminen ei olisi nähdäkseni ollut mielekäs, koska lehtijutut olivat niin eri tyyppisiä ja kokoisia, ja niiden merkittävyys tutkielman kannalta vaihteli huomattavasti. Esimerkiksi lehtijutun pituudesta ei voinut suoraan päätellä mitään siitä, kuinka kattavasti siinä käsiteltiin tutkimuskysymysten kannalta oleellisia asioita. Näin ollen aineiston sisäinen vertailu visuaalisessa muodossa olisi ollut erittäin haastavaa toteuttaa siten, ettei kokonaiskuva aineistosta olisi tavalla tai toisella vääristynyt.

Aineiston laajuuden vuoksi kaikkia lehtiä ei ollut järkevää käydä juttu jutulta läpi. Uskon kuitenkin, että sanahaun avulla sain poimittua tutkimukseni kannalta aineistosta oleellisimman aineksen esiin. Testasin uskomukseni pitävyyttä käymällä läpi Suomen Kuvalehden numerot puoli vuotta Tshernobylin ydinvoimalaonnettomuuden jälkeiseltä ajalta.⁴⁵ Tuolloin ydinvoimaa näet käsiteltiin ymmärrettävästi poikkeuksellisen paljon. Tekemäni pistokoe osoitti, ettei ydinvoima-aiheisia artikkeleita löytynyt sanahaun tulosten ulkopuolelta.

Sen sijaan on mahdollista, että keskittymiseni ydinvoiman lisärakentamisesta kertoviin juttuihin vääristää jossain määrin kuvaa Suomen Kuvalehden yleisemmän tason ydinvoimakannasta. Rajasin

⁴⁴ Kävin läpi vuoden 2002 Suomen Kuvalehdet numeroon 22/2002 saakka, joka oli ensimmäinen ilmestynyt lehti eduskunnan ydinvoimaa koskeneen periaatepäätösäänestyksen jälkeen.

⁴⁵ Suomen Kuvalehden numerot 19–46 vuodelta 1986.

nimittäin tutkimuksen ulkopuolelle muun muassa jutut, joissa jokin ydinvoiman lisärakentamiseen epäsuorasti liittyvä teema oli yksin keskiössä. Luultavasti merkittävin tällainen aihe on ydinjäte. Siitä käytiin lehdessä paljonkin keskustelua, ja siinä voisi olla aihe jopa kokonaan omalle tutkimukselle.

Metodini on laadullinen sisällönanalyysi.⁴⁶ Tutkin, mikä on ollut Suomen Kuvalehden ydinvoimakanta Suomen Kuvalehdessä julkaistujen tekstien perusteella, ja millaisia argumentteja lehti on käyttänyt ydinvoiman puolesta tai sitä vastaan. Keskeisimmät argumenttiluokat ovat taloudelliset, ympäristöön liittyvät, sekä muut argumentit. Muista argumenteista merkittävimpiä ovat poliittiset argumentit. Hyödynnän näitä argumenttiluokkia myös käsittelylukujen 3–5 jäsentelyyn. Jako on osin keinotekoinen, koska useimmiten käsittelemissäni jutuissa esiintyy argumentteja useista luokista. Tästä syystä tarkastelen monia artikkeleita useammassa alaluvussa.

Keskityn tarkastelemaan pääasiassa juttujen tekstejä, kuvat ja muut visuaaliset tehokeinot jätän lähtökohtaisesti tarkastelun ulkopuolelle. Mainoksiakaan en käsittele. Myös mielipidekirjoitukset olen pääasiassa rajannut tarkastelun ulkopuolelle, niistä kun ei lehden omaa kantaa voi päätellä. Oleellista niissäkin voi toki olla se, minkälaisia mielipidekirjoituksia lehteen asti on päästetty ja millaisia jätetty pois. Varsinkin jälkimmäistä on tämän tutkimuksen puitteissa kuitenkin mahdotonta selvittää.

En kuitenkaan sulje pois mahdollisuutta kommentoida myöskään joitain visuaalisia yksityiskohtia, jos koen ne oleellisiksi tutkimuskysymyksiin vastaamisen kannalta. Jos esimerkiksi jonkun lehden numeron kansikuva on ydinvoima-aiheinen, saatan tarkastella asiaa lyhyesti. Kansikuvaa harkitaan nimittäin tyypillisesti tarkkaan, ja varsinkin Suomen Kuvalehdessä jolle kuvat ovat jo nimensä mukaisesti olleet aina olennaisen tärkeä osa lehteä, kansikuvat ovat olleet tarkkaan harkittuja. Aihe, joka päättyy kansikuvaan, on lähtökohtaisesti kiinnostavaksi ja tärkeäksi koettu.⁴⁷

1.4 Tutkimusperinne ja tutkimuskirjallisuus

Ydinvoimasta käytyä keskustelua Suomen Kuvalehdessä ei ole tutkittu. Suomalaisista ydinvoimaloista ja niiden rakentamiseen liittyvästä keskustelusta on sen sijaan tehty paljon tutkimusta. Ydinvoimakeskustelusta yleisesti ovat kirjoittaneet esimerkiksi Risto Sänkiaho sekä Harri Rantala. Heidän yhdessä kirjoittamansa teokset *Ydinvoima-argumentaatio. Analyysi suomalaisesta*

⁴⁶ Tuomi & Sarajärvi 2018, 117.

⁴⁷ Vares 2016, 17.

ydinvoimakeskustelusta (1987) sekä *Ydinvoima ja yhteiskunta* (1988) tarjoavat oivan yleiskuvan sekä ydinvoiman historiasta Suomessa, että ydinvoimakeskustelun keskeisimmästä vaiheista ja keskustelussa käytetyistä argumenteista niin ydinvoiman puolesta kuin vastaankin. Kolmas merkittävä teos liittyen Ydinvoiman historiaan Suomessa on Karl-Erik Michelsenin ja Tuomo Särkikosken kirjoittama *Suomalainen ydinvoimalaitos* (2005).

Eija Nyysönen puolestaan keskittyy viidennen ydinvoimalan rakentamisesta vuoden 2002 eduskuntaäänestyksen alla käytyyn keskusteluun kirjassaan *Taistelu viidennestä ydinvoimalasta. Vuoden 2002 julkinen keskustelu yhteiskunnallisen ympäristötutkimuksen näkökulmasta* (2013). Juho Rahkonen käsittelee samaa aihetta tiedotusopin pro gradu -tutkielmassaan *Viidennestä ydinvoimalasta käyty julkinen keskustelu* (2002). Lehdistö tutkimuksen saralla samasta aiheesta on julkaistu myös opinnäytteitä, esimerkiksi Heli Julkusen sosiologian pro gradu -tutkielma *Ydinvoima-argumentaatio Aamulehdessä ja Vihreässä Langassa ennen ja jälkeen viidennen ydinvoimalapäätöksen* (2001). Myös vuosien 1993 ja 2002 eduskuntaäänestyksiä edeltäneitä keskusteluja vertailevaa tutkimusta on tehty. Alberto Claramunt käsittelee aihetta valtio-opin pro gradu -tutkielmassaan *Ydinvoiman tie ympäristön ystäväksi. Diskursiivinen analyysi ydinvoimaa puolustavista argumenteista ja niiden eroista 1989–1992 ja 1997–2001* (2007).

Tutkimusaineistonani olevaan Suomen Kuvalehteen perehdyin Vesa Vareksen ja Sakari Siltalan kirjoittaman Suomen Kuvalehden historian *Sanan ja kuvan vuosisata. Suomen Kuvalehti 1916–2016* (2016) avulla. Kirjassa käydään seikkaperäisesti läpi lehden satavuotinen taival. Suomalaisen lehdistö tutkimuksen saralla merkittävin tutkija lienee Päiviö Tommila. Tommila on päätoimittanut kymmenosaisen kirjasarjan Suomen lehdistön historiasta. Sarjaan kuuluvista teoksista merkittävimmät käsillä olevan tutkimuksen kannalta ovat *Suomen lehdistön historia 8. Aikakauslehdistön historia. Yleisaikakauslehdet* (1991) sekä *Suomen lehdistön historia 10. Aikakauslehdistön historia. Aikakauslehdistön kehityslinjat* (1992). Muita oleellisia teoksia lehdistöhistoriaan perehtyessä ovat Päiviö Tommilan sekä Raimo Salokankaan kirjoittama *Sanomia kansalle: Suomen lehdistön historia* (1998) sekä Päiviö Tommilan ja Kaija Keräsen toimittama kirja *Lehtihistoria ja sen tutkimus* (1974). Lehdistö tutkimuksen metodologisiin haasteisiin perehdyttää puolestaan Päiviö Tommilan teos *Taustasidonnaisuus ja maailmankuva* (1982).

2. Keskustelu ensimmäisen ydinvoimalan rakentamisesta

2.1 Ei vielä voimalaa

Ensimmäistä atomivoimalaa alettiin siis kaavailla Suomeen 1950-luvun loppupuolella, ja toden teolla 1960-luvulla. Ensimmäinen atomivoiman rakentamiselle kielteinen päätös syntyi keväällä 1967, ja toinen loppukesästä 1968. Jo tuolloin aihetta käsiteltiin Suomen Kuvalehdessä jonkin verran, etenkin ensimmäisen päätöksen jälkeen, joskin huomattavasti vähemmän kuin tulevina vuosikymmeninä. Joka tapauksessa Suomen Kuvalehti suhtautui atomioptimismiin ajalle tyypilliseen tapaan tuolloin hyvin myönteisesti atomivoiman kehittämiseen. Atomioptimismi oli osa sotienjälkeisen ajan voimakasta luottoa tekniikan kehittämiseen.⁴⁸ Lehti siis myötäili yleistä kantaa. Kysymys nähtiin ennen kaikkea taloudellisena, joskin valitellen siitä todettiin muodostuneen myös poliittinen. Aika ei vielä ollut kypsä ympäristön tilasta huolestumiselle. Pariin otteeseen lehdessä tosin vedottiin jo tuolloin myös ympäristönäkökohtiin, mutta silloinkin atomivoimaa puolustavaan sävyyn. Kaiken kaikkiaan Suomen siirtyminen atomiaikaan nähtiin vain ajan kysymyksenä.

Pääkirjoituksessa 15.4.1967 otetaan kantaa hetkeä aiemmin syntyneitä kielteistä atomivoimalapäätöstä vastaan. Lehti siis kannattaa kirjoituksessa atomivoiman rakentamista Suomeen. Myös kyseisen numeron kansi on omistettu temalle, mikä kielii omalta osaltaan aiheen merkittävyydestä. Kannessa julistetaan dramaattisesti kansikuvana toimivan voimalapotretin vahvistamana: ”*Se on nyt jo varmaa: kun ei saada atomivoimalaitosta, voimapula uhkaa teollisuutta 1970-luvulla*”⁴⁹. Atomivoimaa siis tarvitaan, ja nimenomaan taloudellisista syistä. Pääkirjoituksen varsinainen teema on pelkkää atomivoimakysymystä laajempi: kirjoitus peräänkuuluttaa älymystön roolia oppositiota täydentävänä vastavoimana vallanpitäjille. Tapausesimerkiksi älymystön haitallisesta hiljaisuudesta päätöksenteon hetkellä lehti nostaa tuoreen atomivoimalle kielteisen ratkaisun. Ongelman ydin on lehden mukaan siinä, että atomivoimalan kohtalosta ratkaisi lopulta taho, jolla ei ollut asiantuntemusta aiheeseen: valtioneuvosto. Asiantuntijoita ei lehden mukaan edes kuunneltu. ”*Voimayhtiön kannalle ei annettu mitään arvoa eikä alan pätevälle erikoistoimikunnalle edes puheenvuoroa.*”⁵⁰ Lehden mukaan politikointi sai asiassa liian suuren painoarvon, ja varsinainen ongelma energian riittävydestä tulevaisuuden tarpeisiin jäi tarpeettoman vähälle huomiolle.

⁴⁸ Sänkiäho & Rantala 1987, 23.

⁴⁹ SK 15/1967 Kansi.

⁵⁰ SK 15/1967 13.

Suomen Kuvalehdelle tuohon aikaan tyypilliseen tapaan pääkirjoituksen tekijää ei ole nimetty. Joka tapauksessa pääkirjoituksen voidaan katsoa edustavan lehden yleistä kantaa.⁵¹

Kyseinen lehden numero käsittelee laajemminkin energiakysymystä nelisivuisessa Osmo A. Wiian artikkelissa ”Atomi- voimalaitospoliikkaa”. Siinä käydään läpi atomivoimalahankkeen vaiheet aina keväästä 1965 lähtien, sekä esitellään sähkön tuottamisen merkittävimmät tuolloiset vaihtoehdot. Perusteluina lisäenergian tarpeelle listataan muun muassa pääosan sähkövoiman tarpeesta muodostavan teollisuuden lisääntyminen, sekä yleinen elintason nousu, jonka myötä kotitalouksien sähkötarpeen ounastellaan kasvavan niin ikään voimakkaasti. Tuolloin vuonna 1973 koittavasta öljykriisistä⁵² ei luonnollisesti ollut vielä tietoaakaan. Myös ympäristönsuojelullinen näkökulma huomioidaan, luonnonsuojelijat eivät ole vesivoimasta innoissaan. Viimeisimpänä muttei suinkaan vähäisimpänä energiantuotantovaihtoehdoista esitellään atomivoima.⁵³

Sekä atomivoiman hyviä että huonoja puolia listataan. Huonoina puolina mainitaan kallis hankintahinta, laitteiston hankkiminen ulkomailta, atomivoiman kannattavuus vain suurina yksiköinä ja tasaisella kuormituksella, sekä plutoniumin käyttöön liittyvät poliittiset näkökohdat. Hyvinä puolina puolestaan luetellaan se, että sähkö on halpaa, käyttöön ei tarvita ulkomaista valuuttaa, polttoaineen kuljetus ja varastointi eivät vaadi paljoa resursseja, laitoksen sijaintipaikan voi valita melko vapaasti eikä toiminnasta synny saasteita tai ympäristöä likaavia jätteitä. Mielenkiintoinen on muun muassa väite, että radioaktiivisuuttakin syntyy vähemmän kuin hiilivoimalassa. Yksi keskeinen ongelma on artikkelin mukaan, aivan kuten pääkirjoituksessakin annettiin ymmärtää, ristiriita atomivoimala-asiasta käytännössä päättäneen hallituksen ja toisaalta asiantuntijoiden näkemysten välillä. Kaiken kaikkiaan artikkelia ja pääkirjoitusta leimaa ajalle tyypillinen atomivoimaoptimismin henki. Pääpaino sekä atomivoimaa puoltavissa että vastustavissa argumenteissa on taloudellisilla seikoilla. Silloin kun ympäristönäkökulmiakin huomioidaan, atomivoimaa pidetäänärkevimpänä ratkaisuna. Atomivoiman käyttöönotto nähdään joka tapauksessa käytännössä selviönä myös Suomessa ennemmin tai myöhemmin.⁵⁴

Lehden 29.4.1967 ilmestyneessä numerossa on oikeusministeri, IVO:n hallitusneuvoston puheenjohtaja Aarre Simosen vastine edellä käsiteltyyn pääkirjoitukseen. Heti perään on vielä toimituksen ”vastine vastineelle”. Vastineen varsinaista leipätekstiä mielenkiintoisempi osa

⁵¹ SK 15/1967 13.

⁵² Öljykriisi oli vuosiin 1973–1974 sijoittuva tapahtumasarja, jonka seurauksena öljyn hinta maailmassa moninkertaistui. Tämä aiheutti ongelmia energian riittävyydestä myös tuontiöljystä riippuvaisessa Suomessa. Siltala 2016, 295.

⁵³ SK 15/1967 32–35.

⁵⁴ SK 15/1967 32–35.

tutkielman kannalta on Simosen vastineensa loppuun liittävä lisähuomautus. Siinä Simonen näet toteaa, että atomivoimalahankkeen hylkäämisessä on ollut kysymys nimenomaan hankkeen lykkäämisestä eikä lopullisesta hautaamisesta. Lykkäämistäkin Simonen pitää valitettavana ja kalliina ratkaisuna. ”Mutta pääasia – atomienergia-aikaan siirtyminen – tulee varmasti toteutumaan. Se on sekä Imatran Voiman että maan hallituksen käsitys”⁵⁵, Simonen päättää kirjoituksensa. Suomen Kuvalehti yhtyy ”vastineen vastineessaan” näkemykseen. ”Mielihyvin toteamme, että ministeri Simonen pitää atomivoimala-asiassa tapahtunutta lykkäystä ajan hukkana, mikä lisäksi vaatii kalliiksi tulevia lisäratkaisuja.”⁵⁶ Lehti siis linjaa jälleen, että atomiaikaan siirtyminen on vain ajan kysymys, ja atomivoimalahankkeen jäädyttäminen oli virhe.⁵⁷

Niin ikään lyhyt atomivoima-aiheinen juttu löytyy 4.3.1967 ilmestyneestä numerosta, tällä kertaa otsikolla ”Poliittista ydinvoimaa”. Tekstissä kerrataan lyhyesti atomivoimalakilpailun tämän hetkinen tilanne pääehdokkaaneen. Mitään tietoa hankkeen kariutumisesta ei tässä vaiheessa vielä ole. Jutussa ei kyseenalaisteta lainkaan sitä, toteutuuko hanke. Kysymys on sen sijaan siitä, kuka hankkeen toteuttajaksi valikoituu ja millä ehdoilla. Enteellisesti jutussa pelätään päätöksestä muodostuvan poliittinen. Sitä mitä poliittisuudella tässä yhteydessä tarkalleen ottaen tarkoitetaan, ei kaikilta osin avata, mutta perimmäinen syy tuskin on jäänyt kiihkeimpien kylmän sodan vuosien aikaiselle lukijalle epäselväksi. Sen verran kerrotaan, että tarjouskilpailun ratkaisun siirtyminen IVO:n hallintoneuvoston käsistä yhtiökokoukselle tarjoaa kenties Suomen hallitukselle tilaisuuden tuoda esiin omia, mahdollisesti ilmeisen poliittisia näkökohtiaan valtio-omisteisen yrityksen päätöksenteon ”tueksi”.⁵⁸ Kylmän sodan käsittelyä ei Suomen Kuvalehdessä muutenkaan pelätty. Sakari Siltala kuvailee lehden asennoitumista kylmään sotaan lehden historiassa: ”Kuvalehti ei lietsonut sotahysteriaa tai pelotellut lukijoita, mutta ei liennyttänytkään. Maailmanpoliittisen suursäätötilan ankaruus näkyi lehden sivuilla.”⁵⁹

”Talouskuvapalstalla” 11.5.1968 on Veli Waakkolan juttu otsikolla ”Ydinvoimapolitiikka”. Jutun aluksi kerrataan atomivoimalahankkeen tilanne: mistä tarjouksista lopullinen valinta on tehtävä. Sen jälkeen alkaa kirjoittajan omien näkemysten esiintuominen. Hänen mukaansa ainoastaan Yhdysvalloissa atomivoimalakysymys on puhtaasti taloudellinen, muualla on otettava tai ainakin otetaan huomioon myös ulkopoliittiset näkökohdat. Tältä kantilta katsottuna sekä amerikkalaisen että neuvostoliittolaisen voimalarakennuttajan tekemät tarjoukset ovat ongelmallisia Suomelle. Ruotsin

⁵⁵ SK 17/1967 35.

⁵⁶ SK 17/1967 35.

⁵⁷ SK 17/1967 35.

⁵⁸ SK 9/1967 37.

⁵⁹ Siltala 2016, 243.

tarjous olisi sen sijaan puolueettomuuspolitiikan kannalta ”helpoin”. Waakkolan mukaan hallitus on jo estänyt edellä mainituista ulkopoliittisista syistä amerikkalaisen tarjouksen. Sen vuoksi olisi johdonmukaista hylätä myös neuvostoliittolaisen valmistajan voimalaitostarjous. Käykö lopulta näin, siitä on kirjoittajalla omat epäilyksensä. *”On luonnollista ja oikein, että valtiovalta on pidättänyt itselleen ratkaisuvallan ensimmäisen atomivoimalamme tilauksen suhteen. Missä määrin vasemmistohallituksemme kykenee tekemään päätöksen yksinomaan maamme etujen mukaisesti, nähtäneen vuoden vaihteessa.”*⁶⁰

Suomessa tosiaan oli tuolloin sosialidemokraatti Mauno Koiviston johtama hallitus.⁶¹ Vaikka lehden perusporvarillinen arvomaailma heijastuukin Waakkolan huolesta, kovin pitkälle meneviä johtopäätöksiä tästä yksittäisestä kommentista on turha tehdä. Merkillepantavaa kuitenkin on, että vielä tässäkin vaiheessa, aivan atomivoimalalle kielteisen päätöksen kynnyksellä, atomivoimalan rakentamisen epäämistä tai jäädyttämistä ei nähdä varteenotettavana vaihtoehtona. Kyse vaikuttaa olevan ainoastaan siitä, kenelle kunnia Suomen siirtämisestä atomiaikaan suodaan.⁶²

Ajankohtaista atomivoimalapäätösasiaa käsitellään 10.8.1968 ilmestyneessä lehdessä kahden sivun verran. Varsin näkyvällä paikalla, pääkirjoituksen viereisellä sivulla, on Jaakko Okkerin toimittama lyhyt juttu otsikolla ”Ydinasioita”. Sitä hallitsee kaksi suurehkoa kuvaa teollisuusministeri Väinö Leskisen sekä englantilaisen atomivoimalatoimittajan UKEA:n kaupallisen johtajan Keith Normanin tapaamisesta, jossa Norman on tuonut esiin pettymyksensä Suomen kielteisestä atomivoimalapäätöksestä. Kuvien yhteyteen toimittaja on sanaillut kuvitteellisen keskustelun, mikä Leskisen ja Normanin välillä olisi rapuillallisen yhteydessä saatettu käydä. Siinä Leskinen vertaa Suomen käyttäytymistä atomivoimalakysymyksessä ravun kävelytyyliin ja olemukseen: Suomi meni asiassa taaksepäin ja asianomaiset punastuivat, kun kysymys ylimalkaan otettiin esille. Vaikka keskustelun repliikit ovatkin puhtaasti keksittyjä, voi niistä varovasti tulkita toimittajan ja koko lehden näkemystä ydinvoima-asiasta. Suomella ei ollut rohkeutta ottaa tarvittavaa askelta atomiaikaan siirtymiseksi. Niin tai näin, voi jutun sijainnista pääkirjoituksen vieressä päätellä asian olleen joka tapauksessa toimituksen tärkeysjärjestyksessä korkealla.⁶³

Samassa lehdessä on lisäksi nimimerkki Heikki Uittoinien⁶⁴ ”Viikon varrelta” otsikon alta löytyvä kirjoitus, jonka loppupuolella käsitellään atomivoimalakysymystä. Atomivoimaa käsittelevä osa on tiiviystään huolimatta paljon puhuva. Jo alussa kirjoittaja esittää selkeän näkemyksen. *”Kesän*

⁶⁰ SK 19/1968 52.

⁶¹ <https://valtioneuvosto.fi/tietoa/historiaa/hallitukset-ja-ministerit/raportti/-/r/m1/51>. Luettu 17.4.2019.

⁶² SK 19/1968 52.

⁶³ SK 32/1968 6.

⁶⁴ Toimittaja Heikki Brotheruksen nimimerkki. Siltala 2016, 236.

*suurin kotimainen pettymys on epäilemättä, ettei atomivoimalaa tulekaan.*⁶⁵ Vaikka kirjoittajan tyyli on paikoin pakinanomainen, ei hänen todellinen kantansa jää lopultakaan arvailujen varaan. Myöhemmin tekstissään Uittooniemi näet ihmettelee muun muassa sitä, miksi Suomen yksityiselle teollisuudelle ei anneta mahdollisuutta näyttää mihin se pystyy. Ongelmaksi koitui Uittooniemenkin mukaan ennen kaikkea politiikan harmittava sekaantuminen talousasioihin. *”Ratkaiseva virhe tapahtui silloin, kun hallitus rupesi heiluttelemaan Imatran Voimaa eikä antanut vuorineuvos Heikki Lehtosen itse päättää firmansa hankinnasta.*⁶⁶

Kielteisen atomivoimalapäätöksen seurauksia Loviisalle ja Ahlaisille, joihin atomivoimalaa vuorollaan kaavailtiin, käsitellään 24.8.1968 sekä 28.3.1969 ilmestyneissä reportaaseissa. Mikko Haljoen ja Juha Tujusen artikkelissa ”Autio atomikaupunki” tutustutaan Loviisaan. Artikkelin on kolmisivuinen, varsinaista leipätekstiä on tosin melko vähän. Pääosassa ovat lohduttomat kuvat hiljaisista kylänraiteista ja pettyneistä loviisalaisista. Jutussa kerrotaan, kuinka Loviisan kaupungin mittavat satsaukset tulevaisuuteen vaikuttavat valuneen hukkaan, kun toivottua ja odotettua voimalaitosta ei lopulta tullutkaan. Kaupungin päätte ja viemäriverkosto päätettiin kunnostaa suurella rahalla, ja uusia asuntoja rakentaa. Rahaa niihin meni kyllä suunnitellusti, vaikka osa rakennusprojekteista jäikin toteutumatta, mutta tulopuoli huolettaa. Loviisan kaupungin tilanne oli tuolloin toden totta hyvin hankala, jopa epätoivoinen. Atomivoimala nähtiin ratkaisuna kaupungin haasteisiin.⁶⁷

Artikkelissa nostetaan esiin myös atomivoimalahankkeen kaatumiseen suoranaisesti liittymättömiä ongelmia. Myös pieni toivonpilkahdus yleissävyltään varsin synkässä jutussa näyttäytyy, kun turismista pohditaan ratkaisua Loviisan syvenevään syöksykierteeseen. Vaikka artikkelissa korostetaankin kielteisen atomivoimalapäätöksen haitallisia seurauksia Loviisan kaupungille, ei siitä kuitenkaan voi päätellä lehden, saati edes yksittäisten toimittajien kantaa varsinaiseen atomivoimalapäätökseen. Sen sijaan huomionarvoista on, että artikkelissa sivuutetaan kokonaan kielteisen päätöksen mahdolliset positiiviset seuraukset Loviisalle. Esimerkiksi ympäristönäkökohtia ei artikkelissa mainita lainkaan, vaan talousasiat ja työllisyysnäkökymät saavat suurimman huomion.⁶⁸

Elina Karjalainen puolestaan raportoi Ahlaisista Porin kupeesta, mistä IVO oli vuokrannut tontin toista atomivoimalaa varten. Nyt kun ensimmäisenkin atomivoimalan rakennussuunnitelmat oli pantu jäihin, ei toisen voimalan kohtalokaan näyttänyt valoisalta. Ahlaisia käsittelevässä jutussa on lopulta

⁶⁵ SK 32/1968 43.

⁶⁶ SK 32/1968 43.

⁶⁷ Michelsen & Särkikoski 2005, 99–101, 119, 135.

⁶⁸ SK 34/1968 12–14.

huomattavasti toiveikkaampi sävy. Varsinaista asiasisältöä on kuitenkin niukalti, eikä juttu tuo lopultakaan kovin paljon lisäarvoa Suomen Kuvalehden ydinvoimakannan tulkintaan.⁶⁹ Tämän tyyppiset reportaasit ympäri Suomen yleistyivät lehdessä 1960-luvun lopulta lähtien, tekijöinä usein taitavat kirjoittajat kuten kyseisen jutun laatinut Karjalainen tai kirjailijana niin ikään mainetta niittänyt Arto Paasilinna.⁷⁰

2.2 Vihreää valoa voimalalle

Ensimmäisen atomivoimalan rakentamista oli siis lykätty jo kahteen otteeseen. Kun atomivoiman rakentamiselle myönteinen päätös lopulta syntyi, ei tyydytty suinkaan yhteen voimalaan. Nopealla aikataululla syntyi päätös peräti neljän voimalan rakentamisesta, kahden Loviisaan ja kahden Olkiluotoon Eurajoelle. Käsitteellisesti huomionarvoista on, että nyt alettiin käyttää sanaa *ydinvoima* aiemman *atomivoiman* sijaan, tai ainakin sen rinnalla.⁷¹ Suomen Kuvalehdessä ydinvoimaa käsiteltiin edelleen pääasiassa myönteiseen sävyyn, mutta nyt myös riskeistä alettiin puhua. Kriittiseen sävyyn vaikutti luultavasti ensinnäkin se, että atomivoimalan riskit olivat tulossa osaksi jokapäiväistä elämää myös Suomessa, kun ensimmäisten kaupallisten ydinvoimaloiden rakentamisesta oli vihdoinkin tehty päätökset. Myös hiljalleen voimistuva ympäristöliike vaikutti epäilemättä ydinvoimasta käydyn keskustelun monipuolistumiseen.⁷² Muun muassa Suomen luonnonsuojeluliiton kanta ydinvoimaan muuttui myönteisestä kriittiseksi 1970-luvun alkupuoliskolla.⁷³ Myös vuoden 1973 öljykriisi vaikutti omalta osaltaan energiapoliittiseen keskusteluun. Vaikka ympäristöargumentteja alkoikin näkyä enenevään tahtiin myös Suomen Kuvalehden sivuilla, oli pääpaino ydinvoima-artikkeleissa edelleen selvästi taloudellisilla seikoilla.

Lehden 19.11.1976 sekä 26.11.1976 ilmestyneissä numeroissa on molemmissa juttu liittyen Suomen ensimmäiseen ydinlataukseen, joka oli koittamassa Loviisassa. Ensin mainitussa on Juhani Aromäen artikkeli otsikolla ”Ydinvoiman hyvät ja pahat eli kuinka Suomi siirtyy atomiaikaan”. Se on kattava viisisivuinen referaatti Suomen Kuvalehden järjestämästä ydinvoimakeskustelusta. Keskusteluun on kelpuutettu sekä ydinvoimalle myönteisiä että kriittisiä äänenpainoja. Tämä käy ilmi tiivistelmän sisällöstä. Referaatin sisältämiin lausuntoihin on sikäli turha mennä tarkemmin, että lehden näkemyksistä ne eivät kerro mitään. Kaiken kaikkiaan vaikuttaa siltä, että keskustelun

⁶⁹ SK 13/1969 38–39, 55.

⁷⁰ Siltala 2016, 264.

⁷¹ Michelsen 2005, 247.

⁷² Telkänranta 2008, 50.

⁷³ Reinikainen 2008, 200–201.

kysymyksenasettelu on ollut sinänsä puolueeton mutta kuitenkin ydinvoimalle kriittisiä näkökohtia esiin tuova. Joka tapauksessa selvää on, että kysymys ydinvoimasta oli Suomen Kuvalehden tärkeysjärjestyksessä tuolloin korkealla. Siitä kielii erillisen keskustelutilaisuuden järjestäminen. Valitettavasti tietoa tällaisten erikseen järjestettyjen teemakeskustelujen yleisyydestä ei löytynyt, mutta mitä luultavimmin kyse on ollut ainakin melko harvinaisesta tilaisuudesta.⁷⁴

Jälkimmäinen, 26.11.1976 ilmestynyt lehti on merkittävimpiä Suomen Kuvalehden numeroita, mitä tulee ydinvoimaan. Siinä käsitellään Suomen ensimmäisen kaupalliseen käyttöön tarkoitetun ydinvoimalan, Loviisa 1:n käynnistämistä. Lehden kansikin on omistettu aiheelle. ”Näin tehdään Suomen ensimmäinen ydinlataus” lukee kannessa painettuna myrkyinvihreän ydinvoima-aiheisen kuvan päälle. Lehti tarjoilee lukijoilleen kattavan, liki viisisivuisen artikkelin aiheesta.⁷⁵

Juhani Aromäen teksti alkaa pahaenteisesti, kun ingressissä annetaan ymmärtää kaiken olevan uunituoreessa voimalassa liiankin hyvin. ”Loviisan ydinvoimalan rakentajat esittelevät suurta luomustaan ylpeinä ja varmoina. Heidän äänenpainonsa ovat niin varmoja, että ulkopuoliselle saattaa tulla epävarma olo.”⁷⁶ Voimalan käyttöpäällikkö Anders Palmgren luonnollisesti puolustaa laitosta. Juttua varten on lisäksi pyydetty kahta erillistä asiantuntijapuheenvuoroa. Ympäristönsuojelija, muun muassa Rooman klubissa⁷⁷ vaikuttanut Pertti Seiskari⁷⁸ on vahvasti ydinvoimaa vastaan. Toinen puheenvuoron saanut, niin ikään vahva ympäristövaikuttaja Markku Nurmi⁷⁹ pitää koko ydinvoimakeskustelua vääristyneenä. Muun muassa sitä tulisi pohtia, tarvitaanko Suomeen ylipäänsä ydinvoimalan kapasiteetin verran lisää energiaa. Tämä oli jotain uutta suomalaisessa energiapoliittisessa keskustelussa. Tähän asti talouskasvun ja energiantuotannon kasvun oli ajateltu olevan suoraan verrannollisia toisiinsa.⁸⁰ Vuoden 1973 öljykriisi energiansäästötalkoineen muutti kuitenkin tilannetta.⁸¹ Kaiken kaikkiaan tämäkään juttu ei ole varsinaisesti ydinvoimakielteinen, mutta mitään varauksetonta ihailua tuskin Suomen Kuvalehden toimituksessakaan tuolloin enää ydinvoimaa kohtaan tunnettiin.⁸²

⁷⁴ SK 47/1976 34–38.

⁷⁵ SK 48/1976 52–56.

⁷⁶ SK 48/1976 52.

⁷⁷ Rooman klubi on epävirallinen, eri alojen vaikuttajista koostuva ryhmä. Se tunnetaan ennen kaikkea vuonna 1972 julkaisemastaan Limits to Growth (Kasvun rajat) -raportista, jossa varoitettiin ympäristön kantokyvyn ylittymisen seurauksista. Meadows, Randers & Meadows 2005, 9–11.

⁷⁸ <https://www.hs.fi/ihmiset/art-2000002874018.html>. Luettu 17.4.2019.

⁷⁹ <https://www.hs.fi/muistot/art-2000002626883.html>. Luettu 17.4.2019.

⁸⁰ Sänkiäho & Rantala 1987, 27.

⁸¹ Siltala 2016, 295–296.

⁸² SK 48/1976 52–56.

Muutoinkin ydinvoimauutisoinnin sävy on aiempaa kriittisempi. Jo muutamaa vuotta ennen ensimmäistä ydinlatausta, 17.3.1972 painetussa numerossa on laaja viisisivuinen artikkeli ydinvoiman riskeistä. Toimittaja-kirjailija Arto Paasilinnan artikkeli on otsikoitu näyttävästi ja dramaattisesti ”Onko ydinvoimala suuri, saastainen atomipommi?” Artikkelin painoarvoa lisää se, että siinäkin on tukeuduttu useisiin alan johtaviin asiantuntijoihin. Artikkelin varsinainen sisältö on kuitenkin lopulta huomattavasti laimeampi, kuin mitä otsikko antaa odottaa. Jutussa käydään läpi tyypillisimmät ydinvoimaan liitetyt riskit, kuten ydinvoimalan räjähtäminen, meriveden lämpeneminen, ydinjätteen kohtalo sekä ydinvoiman vaikutukset voimalan välittömässä läheisyydessä asuviin ihmisiin ennen kaikkea säteilyn vuoksi. Lopputulema on, että sekä asiantuntijat että toimittaja pitävät riskejä toki ehdottoman tärkeinä tiedostaa, mutta kuitenkin täysin hallittavissa olevina.⁸³

Talouden ja ympäristön suhde tulee mielenkiintoisella tavalla esille kahdessa vuosilta 1977 ja 1978 peräisin olevassa jutussa. Tulevaisuuden energiaratkaisuja pohtiva Pekka Vuoriston artikkeli ”Me pelkäämme ydinvoimaa, mutta muita mahdollisuuksia ei ole näkyvissä: aurinko, tuuli ja aallot eivät auta” julkaistiin lehden 14.10.1977 painetussa numerossa. Jo otsikosta voi päätellä sen, mihin juttu johtaa. Uusiutuvat energiamuodot ovat toimittajan mukaan kaunis, mutta kallis ajatus. Tämänhetkinen tilanne on se, ettei uusiutuvista energiamuodoista ole ydinvoiman todelliseksi haastajiksi. Artikkelin anti käsillä olevalle tutkimukselle on sen tarjoama pragmaattinen kuva energiantuotannon lähitulevaisuudesta. Rivien välistä on luettavissa, että haluttiin tai ei, on järkevin vaihtoehto energian kustannustehokkaaseen tuottamiseen lähitulevaisuudessakin ydinvoima.⁸⁴

Pääkirjoituksessa 17.11.1978 otetaan pitkästä aikaa kantaa ydinvoimakysymykseen. Pääkirjoitus on otsikoitu ”Kotimaista energiaa” ja se käsittelee pelkkää ydinvoimaa laajemmin Suomen energiakysymystä. Kirjoituksen pääsanoma on se, että kotimaisia energiamuotoja vesivoima etunenässä tulisi jälleen kehittää. Nyt kun elettiin energiapoliittisesti rauhallisempaa vaihetta, koska energiaa oli tällä hetkellä enemmän kuin kylliksi, olisi sopiva hetki pohtia tulevia ratkaisuja rauhassa. Ydinvoimasta todetaan, että energian ylitarjonnan vuoksi ”*ydinvoimalaohjelmia voidaan jonkin verran hidastaa samalla kun suunnitellaan kotimaisen energiantuotannon lisäämistä.*”⁸⁵ Mitä tulee Suomen Kuvalehden ydinvoimakantaan, on päätelmä pääkirjoituksen osalta kahtalainen. Toisaalta näkemys ydinvoimasta on edelleen myönteinen, mutta toisaalta taas ydinvoiman lisärakentamisessa olisi maltettava ottaa todelliset energiantarpeet nykyistä paremmin huomioon. Näihin kahteen juttuun

⁸³ SK 11/1972 34–38.

⁸⁴ SK 41/1977 20–22.

⁸⁵ SK 46/1978 5.

tiivistyy oivasti Suomen Kuvalehden tuolloinen laajempi energiapoliittinen näkemys, ja sen osana ydinvoimakanta. Myös ympäristöseikat haluttiin ottaa aiempaa vahvemmin mukaan keskusteluun, mutta ensisijaisesti tuli kuitenkin toimia talouden ehdoilla.⁸⁶

Ydinvoima oli, haluttiinpa niin tai ei, vahvasti ulkopoliittinen kysymys. Suomen ensimmäinen kaupallinen ydinvoimala syntyi neuvostoliittolais-suomalaisena yhteistyönä, ja ajan YYA-henki näkyy myös Suomen Kuvalehden sivuilla. Neuvostoliiton ja Suomen ydinvoimalayhteistyötä esitellään 15.3.1974 ilmestyneessä lehdessä peräti kolmen aukeaman verran. Mauno Saaren laatima reportaasi on otsikoitu ”Neuvostoasiantuntijat tarkastusvierailulla. Te osaatte kun teitä ei kehu”. Artikkelin nimi kertoo nimensä mukaisesti neuvostoliittolaisten ydinvoima-asiantuntijoiden vierailusta Loviisan ydinvoimalatyömaalla. Eniten palstatilaa vie viiden neuvostoliittolaisen ydinvoima-asiantuntijan haastattelu.⁸⁷

Vaikka artikkeli on ydinvoima-aiheisista kirjoituksista pisimmästä päästä, on sen arvo käsillä olevan tutkielman kannalta melko vähäinen. Lähinnä se toimii osoituksena voimalahankkeen poliittisuudesta. Voimalan rakennustyöt tuntuvat sujuneen mallikkaasti ja ydinvoiman riskeistä kyllä jälleen puhutaan, mutta niistä ei vaikuteta olevan järin huolissaan.⁸⁸ Toki mahdollista onkin, että työt todella olivat sujuneet hienosti. Vaihtoehtoinenkin selitys jutun positiiviseen sävyyn kuitenkin löytyy, tuohon aikaan Neuvostoliiton toimien kritisointi ei Suomessa ollut varsinaisesti suositeltavaa ja Suomen Kuvalehtikin vaali osaltaan myönteisiä suhteita itään.⁸⁹

Suomen ja Neuvostoliiton ydinvoimayhteistyöhön liittyy niin ikään muutamaa numeroa myöhemmin 11.4.1974 julkaistu Mauno Saaren artikkeli ”Suunnitellaanko Suomeen liian suuria voimaloita”. Kyse on neuvostoliittolaisten ydinvoimayhtiö Atomenergoexportin näkemyksestä, että Suomen useat yhtäaikaiset ydinvoimaprojektit ovat sekavia ja vaarana on, että Suomeen rakennetaan liian suuria yksiköitä. Tuolloin oli vielä käynnissä kahden eri tahon, IVO:n ja Teollisuuden Voima Oy:n, selvitykset ydinvoiman lisärakentamisesta Suomeen. Lehden tietojen mukaan suunnitelmia oli peräti kymmenen laitoksen verran jo rakenteilla olevan Loviisa 1:n lisäksi. Loviisan laitoksen projektipäällikkö Kalevi Numminen näkee asian toisin. Hänen mukaansa neuvostoliittolaisten näkemyksen taustalla on yksinkertaisesti pyrkimys parantaa Atomenergoexportin valmistamien pienekköiden reaktoreiden kysyntää. Tässä kohden on havaittavissa pieni piikki myös Neuvostoliiton suuntaan, eli Neuvostoliittoakin sai ainakin jossain määrin kritisoida Suomen Kuvalehden sivuilla.

⁸⁶ SK 46/1978 5.

⁸⁷ SK 11/1974 32–39.

⁸⁸ SK 11/1974 32–39.

⁸⁹ Siltala 2016, 259.

Artikkelin julkaisuhetkenä kansainvälinen öljykriisi oli yhä käynnissä, ja tämä on kenties vaikuttanut osaltaan jutun taustalla. Yhtäältä energiaa oli saatava jostain, toisaalta sitä oli säästettävä.⁹⁰ Jälleen kerran huomionarvoista on se, ettei ydinvoiman lisärakentamista sinänsä juuri kritisoida, kyseenalaistaminen kohdistuu edelleen lähinnä siihen kenen toimesta ydinvoimaa rakennetaan, kuinka paljon ja millä aikataululla.⁹¹

Myös sisäpolitiikkaa sivutaan ydinvoimakysymykseen liittyen. Nimimerkki Rh. Walta käsittelee näet ydinvoimakysymystä kolumnissaan ”Voimapuheita” 2.5.1975 ilmestyneessä numerossa. Kirjoittaja vastustaa valtion turhaa puuttumista yritysten toimintaan. Hänen näkemyksensä on, että sosialidemokraatti Kalevi Sorsan johtama hallitus ei ollut johdonmukainen Olkiluoto 1 -ja Olkiluoto 2 -päätöksissään. Kirjoittajan mukaan myös jälkimmäiseen olisi tullut johdonmukaisesti toimien saada lupa yhtä helposti kuin ensimmäiseen. ”*Oliko tehty virhe ensi kerralla vai nyt?*”⁹², hän kyselee.

Hän myös pohtii, miksi vain valtionyhtiöt ovat kelpoisia ydinvoimahankkeen toteuttajia. Syyksi hän epäilee sosialistien pyrkimystä energia-alan monopolisoimiseen yhteiskunnalle. Demareiden osalta hän ei hallituksen linjaa ihmettelekään. Sen sijaan muiden hallituspuolueiden, keskustan, RKP:n ja Liberaalien osalta hän hallituksen linjaa kummeksuu. Joka tapauksessa kirjoittajalla on tapahtuneesta selvä näkemys. ”*Hallitus teki yksityistä teollisuutta ajatellen erittäin merkittävän päätöksen. Kielteisen ja perin takaperaisen.*”⁹³ Rh. Walta kirjoitti Suomen Kuvalehdessä säännöllisesti, ja sen vuoksi hänen sanomisistaan tai sanomatta jättämisistään voidaan päätellä myös jotain lehden kannasta.⁹⁴ Kirjoittajan näkemykset ovat hyvin linjassa sen kanssa, että Suomen Kuvalehti on perinteisesti ollut porvarillinen, joskin lähtökohtaisesti puolueeton lehti.

Myös ydinvoiman rakentamisen vaikutuksista paikkakunnille, joihin voimaloita kaavailtiin, tehtiin jälleen reportaaseja. Juttujen sävy oli aiemmin esiteltynä Loviisan ja Ahlaisten tapauksia kriittisempi ydinvoiman suhteen. Elina Karjalaisen artikkelissa 13.12.1974 ilmestyneessä numerossa kerrotaan suunnitelmista rakentaa Suonenjoen Hulkkolaan ydinvoimala, mikäli voimaloita päädytään rakentamaan myös sisämaahan. Suunnitelma ei lopulta koskaan toteutunut, mutta tuolloin se aiheutti ymmärrettävää huolta paikallisessa väestössä. Lisää epäluuloja herätti salamyhkäisyys projektin ympärillä. Nyyssöset, joiden pellolle voimalaitos mahdollisesti aikanaan pystytettäisiin, kuulivat asiasta kertomansa mukaan ensimmäisenä toimittajalta. Niin tai näin, juttu on tutkimuksen kannalta kiinnostava kahdella tavalla. Ensinnäkin siinä tulee selkeästi esiin ydinvoimavastainen näkökulma.

⁹⁰ Siltala 2016, 295–297.

⁹¹ SK 15/1974 46–48.

⁹² SK 18/1975 10.

⁹³ SK 18/1975 10.

⁹⁴ Siltala 2016, 294.

Artikkeli on tietyllä tapaa käänteinen aiemmin käsitellyille Loviisan ja Ahlaisten tilannetta kuvailleille jutuille.⁹⁵ Nyt kysymys kuuluu, mitä suonenjokelaiselle maanviljelijäperheelle käy, jos heidän pellolleen pystytetään voimalaitos. Toinen mielenkiintoinen huomio on, että hulkkolalaiset ovat tuumineet luonnonsuojelijoiden houkuttelua puolelleen. Ydinvoimasta oli tulossa pikkuhiljaa entistä enemmän myös ympäristönsuojeluun liittyvä kysymys.⁹⁶

Erik Rissanen puolestaan käsittelee ydinvoiman rakentamista 1.8.1975 julkaistussa lehdessä. Erityisen mielenkiintoiseksi sen tekee jutun hämmäntävä otsikko ”Inkoolaiset: Atomivoimala Korkeasaaren”. Tarkemmin juttuun perehtyessä selviää, että otsikossa on kyse ironiasta. Juttu kertoo suunnitelmista rakentaa pääkaupunkiseudulle ydinvoimala, ja ennen kaikkea hankkeen Inkoossa herättämästä vastustuksesta. Ydinvoimalalle ei vielä ollut lopullisesti päätetty rakentamispaikkaa, ja kuten jälkiviisaasti voi todeta, koko voimalaakaan ei lopulta tullut. Yhtä kaikki, tuolloin varteenotettavimmat vaihtoehdot laitoksen sijaintipaikaksi olivat jutun mukaan Inkoon Kopparnäs ja Sipoon Löpärö. Inkoon kunnanvaltuusto oli kuitenkin ottanut kielteisen kannan ydinvoimalahankkeeseen. Vaikka juttu on kirjoitettu painottaen inkoolaisten näkemyksiä, siitä tuskin voi päätellä mitään lehden, saati edes toimittajan omasta näkemyksestä. Niin rähmällään lehti ei joka tapauksessa ydinvoimamyönteisyydessään ole, etteikö vastustajille olisi tarjottu edes palstatilaa. Suomen Kuvalehti on aina pyrkinyt antamaan tilaa myös eriäville näkemyksille, eikä ydinvoimakysymys vaikuta olleen poikkeus.⁹⁷

Loviisaan palataan 28.11.1975 julkaistussa lehdessä. Kirjoitus on allekirjoitettu ainoastaan nimikirjaimilla E.R. Todennäköisesti nimikirjaimet viittaavat muitakin ydinvoimajuttuja kirjoittaneeseen Erik Rissaseen. Jutussa kerrotaan pienen Loviisan kaupungin ajautuneen taloudellisiin vaikeuksiin sinne rakenteilla olevan ydinvoimalan vuoksi. Muun muassa uusi koulu on täytynyt rakentaa ydinvoimalan rakentajien lapsille, ja jopa veroprosentin korottamiseen on jouduttu turvautumaan. Kirjoitus antaa täysin päinvastaisen kuvan aiempaan käsiteltyyn verrattuna siitä, onko ydinvoimalan rakentamisesta Loviisalle enemmän hyötyä vai haittaa.⁹⁸ Toki on selvää, että mitä pidemmälle ensimmäisen kaupallisen reaktorin rakennushanke eteni, sitä konkreettisemmaksi muuttuivat myös rakennushankkeen seuraukset, kuten kustannukset. Kohtalonkysymys ydinvoima-asia tuntui Loviisalle joka tapauksessa edelleen olevan.⁹⁹

⁹⁵ SK 34/1968 12–14 & SK 13/1969 38–39, 55.

⁹⁶ SK 50/1974 46–49.

⁹⁷ SK 31/1975 20.

⁹⁸ SK 34/1968 12–14.

⁹⁹ SK 37/1975 49.

2.3 Suomi atomiaikaan – jo oli aikakin

Kun atomivoiman tarvetta Suomessa ruvettiin ensi kerran pohtimaan 1950- ja 1960-luvuilla, vallalla oli kehitysoptimismi. Sotien aikainen säännöstely oli tuoreessa muistissa, eikä sen kaltaiseen kurimukseen haluttu enää joutua. Talouskasvu oli keskeisin päämäärä, ja sen turvaamiseksi tarvittiin mahdollisimman paljon energiaa. Atomivoimasta energiaa oli saatavissa, joskaan ei vielä tuolloin erityisen edulliseen hintaan verrattuna esimerkiksi vesivoimaan. Joka tapauksessa taloudelliset ja tekniset seikat ratkaisivat ydinvoimakysymyksissä, eikä esimerkiksi atomivoiman aiheuttamista ympäristöriskeistä vielä oltu juurikaan huolissaan. Jos ympäristöargumentteja energiapoliittisissa keskusteluissa käytettiin, niin pääasiassa ydinenergian puolesta vesivoimaa vastaan. Myös tuotantovarmuus oli keskeinen atomivoimalahankkeiden edistämisen puolesta käytetty argumentti, mikä oli niin ikään ymmärrettävää sotien vielä ollessa tuoreessa muistissa. Eduskunnan rooli tuon aikaisessa atomivoimakeskustelussa oli hyvin pieni. Silloin kun asiasta puhuttiin, oli kyse yleensä atomivoimalahankkeiden aikataulusta eikä atomivoiman tarvetta sinänsä juurikaan kyseenalaistettu.¹⁰⁰

1970-luvulla ja 1980-luvun alussa tehtiin päätökset ja rakennettiin Suomen neljä ensimmäistä kaupallista ydinreaktoria. Tuolloin alettiin yleisesti käyttää termiä ydinvoima atomivoiman sijasta. Ensimmäisen kerran ydinvoimakeskustelussa tapahtui merkittävä muutos vuoden 1973 öljykriisin myötä. Tuolloin ruvettiin ensi kertaa sotien jälkeen puhua myös energian säästämisen tarpeellisuudesta. Talouskasvun ei enää nähty olevan suoraan verrannollinen energiankulutuksen kasvuun. Talouskasvun tuli olla paitsi määrällistä, myös laadullista. Energiakriisin myötä huoltovarmuuden merkitystä myös energiakysymyksissä alettiin entisestään korostaa. Myös ydinenergian kannattavuudessa taloudellisessa mielessä tapahtui muutos, ydinvoiman todettiin halventuneen suhteessa muihin energiamuotoihin. Tämä asia tosin muuttui uudelleen, kun ydinvoimaloiden polttoaineena toimivan uraanin hinta nousi.¹⁰¹

Ydinvoima oli alusta alkaen Suomen Kuvalehdelle tärkeä teema. Jo 1950-luvulla atomivoima-aiheisia juttuja julkaistiin joitakin. Toden teolla keskustelu käynnistyi kuitenkin, kun kysymys ydinvoiman rakentamisesta Suomeen tuli ensi kertaa ajankohtaiseksi 1960-luvun loppupuolella. Suomen Kuvalehti oli alusta asti ydinvoiman rakentamisen kannalla, tosin yleisen kehityskulun vallitessa niin olivat muutkin.

¹⁰⁰ Sänkiaho & Rantala 1987, 17–19, 21–22, 24, 26.

¹⁰¹ Sänkiaho & Rantala 1987, 30–33.

Ydinvoimalaonnettomuudet olivat vielä epätodennäköisenä pidettyjä riskejä, jotka eivät olleet virallisesti toteutuneet missään. Suomessa ei myöskään ollut vielä yhtään ydinvoimalaa, eivätkä riskit olleet siksikään vielä jatkuvasti läsnä. Suurempia epäilyjä atomivoima herätti, kun se yhdistettiin mielikuvissa atomiaseisiin ja jatkuvasti väijyneeseen ydinsodan uhkaan. Joka tapauksessa lehti siis liputti ydinvoiman puolesta, ja pettymys ensimmäisestä ydinvoiman rakentamiselle kielteisestä päätöksestä ilmaistiin selvästi. Kuitenkin myös vastakkaisille näkemyksille suotiin palstatilaa.

Ensimmäinen ydinvoima-aiheinen gallup julkaistiin Suomen Kuvalehdessä vasta vuonna 1979. Näin ollen vertailua lehden gallup tuloksiin ei ole vuosilta 1966–1978 mahdollista tehdä, mutta enemmistö kansasta olisi luultavasti atomivoimaoptimismien hengessä kannattanut ydinvoiman rakentamista. Näinä vuosina lehti oli siis todennäköisesti ainoan kerran samoilla linjoilla yleisen mielipiteen kanssa, mitä tulee ydinvoiman rakentamiseen Suomeen.

Kriittiset äänenpainot ydinvoimaa kohtaan alkoivat kylläkin lisääntyä 1970-luvun edetessä, ja voimistuva ympäristöliike alkoi nähdä ydinvoiman riskinä. Ympäristönsuojelullisia argumentteja ei vielä esitetty ydinvoimakeskustelussa niin taajaan kuin tulevina vuosikymmeninä. Suomen Kuvalehti käytti ympäristönsuojelullisia argumentteja pariin otteeseen, mutta nimenomaan ydinvoiman puolustamiseksi. Taloudelliset ja tekniset seikat olivat kuitenkin ne, joilla viime kädessä oli merkitystä myös Suomen Kuvalehdelle: energiapula uhkasi muun muassa öljykriisin myötä, ja ydinvoima nähtiin oivana ratkaisuna ongelmaan.

3. Harrisburgista Tshernobyliin – ydinvoimaoptimismin aika päättyy

3.1 Suomen Kuvalehden ydinvoimakanta ja yleinen mielipide

”Yhdysvalloissa sattunut ydinvoimalaonnettomuus sai jatkokseen väitteitä, että myös Neuvostoliitossa ”turvalliset” atomivoimalat ovat pettäneet. Muutamassa viikossa eräs asetelma keikahti ylösalaisin: Asiantuntijat, jotka koko ydinvoimaloiden historian ajan ovat todistelleet katastrofiriskin häviävän pieneksi, pantiin syytettyjen aitioon. Ydinvoiman vaaroista varoitelleet ja mieltä osoittaneet henkilöt ja ryhmät puolestaan vapautuivat vauhottajan maineesta. Tämän jälkeen on turha kuvitella, että päättäjien mielipiteet muuttuisivat ainakaan olennaisesti ja nopeasti. Vaarat on ehkä pakko tunnustaa suuremmiksi kuin matemaattiset laskelmat osoittavat, mutta ne tullaan hyväksymään osana energian hintaa.”¹⁰²

Vuosina 1979–1986 kylmän sodan päättymisestä ei ollut vielä tietoaakaan, ja ajoittaisista lämpimämmistä kausista huolimatta Yhdysvaltojen ja Neuvostoliiton vastakkainasettelu oli selviö lähes kaikilla kuviteltavissa olevilla osa-alueilla. On kuvaavaa, joskin puhdas sattuma, että tunnetuimmista ydinvoimalaonnettomuuksistakin toinen sattui Yhdysvalloissa ja toinen Neuvostoliitossa. Joka tapauksessa poliittiset argumentit olivat yleisiä myös ydinvoimakeskustelussa. Ympäristöargumentteja käytettiin edelleen suhteellisen vähän verrattuna poliittisiin, taloudellisiin ja muihin argumentteihin. Ydinjättekysymys tosin nousi aiempaa vahvemmin mukaan ydinvoimakeskusteluun. Harrisburgin onnettomuuden myötä myös kysymykset ydinvoiman muista riskeistä tulivat aiempaa vahvemmin mukaan ydinvoimakeskusteluun. Joka tapauksessa ydinvoimakysymys oli myös vuosina 1979–1986 Suomen Kuvalehden tärkeysjärjestyksessä korkealla, aivan kuten sitä ennen ja varsinkin sen jälkeen. Tämä näkyi muun muassa siinä, kuinka perusteellisesti Harrisburgin ydinvoimalaonnettomuutta käsiteltiin.¹⁰³ Myös muutamat ydinvoima-aiheiset kansikuvat kielivät aiheen olleen tärkeäksi koettu.¹⁰⁴

Suomen Kuvalehti on aika ajoin julkaissut gallup- tutkimuksia ydinvoimaan liittyen. Käsillä olevalle tutkielmalle gallupit ovat sikäli antoisia, että niistä selviää jotain suomalaisten enemmistön suhtautumisesta ydinvoimaan. Sitä taasen voidaan yrittää peilata siihen, miten asioita Suomen Kuvalehdessä käsitellään. Lehti kun on, kuten todettua, perinteisesti myötäillyt kansan enemmistön

¹⁰² SK 17/1979 6.

¹⁰³ SK 14/1979 64–66, SK 15/1979 28–34, 73, 88–90, SK 16/1979 8, SK 17/1979 6.

¹⁰⁴ SK 14/1979, SK 39/1980, SK 7/1986.

näkemyksiä asiassa kuin asiassa. Tietävästi ensimmäinen myös ydinvoimaan liittynyt ympäristöaiheinen gallup julkaistiin lehden 19.10.1979 ilmestyneessä numerossa. Kysely oli teetetty Suomen Gallup Oy:lla, ja se koski ydinvoima-asioiden lisäksi laajemminkin ympäristökysymyksiä. Ympäristöaiheisia gallupeja ilman ydinvoiman käsittelyä oli julkaistu aiemminkin. Jutussa ilmenee mielenkiintoinen huomio suomalaisten laajentuneesta ympäristötietoisuudesta:

”Kävi ilmi, että suomalaisten käsitys ympäristönsuojelusta yleensä on muuttunut. Vastaavassa tutkimuksessa vuonna 1971 käsitys painottui saastumisen, roskaantumisen ja jätteiden aiheuttamien ongelmien hoitamiseen. Tänä vuonna 60 prosenttia vastaajista kuvasi asiaa sanomalla, että kyse on luonnon tai sen tasapainon suojelemisesta.”¹⁰⁵

Kyselyn tuloksiin oli epäilemättä vaikuttanut Harrisburgissa sattunut onnettomuus. Myös Itämerellä vasta sattuneen öljyvahingon arvellaan jutussa vaikuttaneen yleisen ympäristötietoisuuden kasvuun. Pekka Vuoriston kirjoittamassa jutussa selviää, että enemmistö suomalaisista vastustaa ydinvoiman lisärakentamista. Vieläkin suurempi on vastustajien joukko, jos kysymys on ydinvoimalan rakentamisesta vastaajan omalle kotiseudulle. Ydinvoimaproblematiikan ongelmallisuudesta kertoo paljon se, että peräti 38 prosenttia vastaajista ilmoitti suhtautuvansa ydinvoimaan sekä kielteisesti että myönteisesti.¹⁰⁶

Suomen Kuvalehti suhtautui aina Harrisburgin onnettomuuteen asti varsin positiivisesti ydinvoimaan, atomivoimaoptimismin ajalle tyypillisesti. Sittenkin kanta muuttui, tai ainakin monipuolistui. Lehden kanta ydinvoiman lisärakentamiseen oli sikäli samankaltainen galluptuloksien kanssa, että asiaan ei suhtauduttu enää yksiselitteisen myönteisesti. Kanta kuitenkin erosi siinä mielessä yleisestä mielipiteestä, että lehti suhtautui edelleen varovaisen myönteisesti ydinvoiman lisärakentamiseen. Noin vuosi Harrisburgin onnettomuuden jälkeen, 21.3.1980, julkaistussa toimittaja Kimmo Pietiläisen muutoin melko ydinvoimakriittisessä artikkelissa¹⁰⁷, todetaan, että *”vallitsevan käsityksen mukaan ydinvoima on ainakin lähivuosina ainoa energialähde, joka pystyy kilpailemaan öljyn ja kivihiiilen kanssa. Sillä on 30 vuoden etumatka ns. pehmeisiin energianlähteisiin verrattuna.”*¹⁰⁸ Lehden 25.7.1980 ilmestyneen numeron pääkirjoituksessa tunnustetaan niin ikään energiapolitiikan realiteetit: *”Energiahuoltomme selkäranka on yhä öljyssä, hiilessä ja uraanissa. Ja tulee olemaan.”*¹⁰⁹

¹⁰⁵ SK 42/1979 32.

¹⁰⁶ SK 42/1979 32.

¹⁰⁷ SK 12/1980 46–47.

¹⁰⁸ SK 12/1980 46.

¹⁰⁹ SK 30/1980 3.

Usein toimittajien mahdollinen ydinvoimakanta täytyy lukea rivien välistä. Tästä esimerkiksi sopii Hannu Savolan toimittamalla ”Suomi tällä viikolla”-palstalla 6.5.1983 julkaistu lyhyt ydinvoima-aiheinen kirjoitus otsikolla ”IVO hyökkää ydinvoimalapelissä”. Kirjoitus on ironiseen sävyyn urheilutermejä hyödyntäen kirjoitettu, ja siinä kerrotaan ydinvoimalapelin viimeisimmistä käänteistä. Lyhyeen kirjoitukseen sisältyy kuitenkin eräs toimittajan kannanotto ydinvoimakysymykseen liittyen. Kirjoittaja ihmettelee keskustan ja uuden eduskunnan jäsenten kielteistä kantaa ydinvoiman lisärakentamiseen, kun koko asia on käytännössä vielä kunnolla puimatta. *”Katsomo viheltää jo, vaikka vielä ei ole tehty mitään muuta kuin vähän varauduttu”*¹¹⁰, tekstissä päivitellään edelleen urheilusta tuttua jargonia hyödyntäen. Tästä voi varovaisestikin vetää ainakin sen johtopäätöksen, että ainakaan suoraan tyrmäävää kantaa ydinvoimaa kohtaan toimittajalla tuskin on.

Samalla palstalla on 9.9.1983 lyhyt juttu otsikolla ”Ydinvoimapropagandisti”. Siinä kerrotaan vastikään käynnistetystä Teollisuuden perusvoima- projektista ja ennen muuta projektia luotsaavan, Työnantajain yleisen ryhmän tiedotuspäällikön, Markku Niskasen tehtävästä. Niskasen tavoitteena oli näet kääntää suomalaiset ydinvoiman lisärakentamiselle myönteiselle kannalle. Kuvatekstin perusteella suomalaisista 80 prosenttia vastusti ydinvoimaa, joten tehtävä ei ollut helpoimmasta päästä. Tästäkin jutusta voi päätellä jotain Savolan omista ydinvoimanäkemyksistä. Hänen mukaansa ydinvoimaa on näet huomattavasti helpompi vastustaa kuin kannattaa. *”Tilanne on sama kuin keskusteltaessa vaikkapa lumimiehen olemassaolosta tai ufoista. On helpompi pelätä ydinvoimaa ja uskoa ufoihin, koska näkökantaa ei millään ilveellä voi todistaa vääräksi.”*¹¹¹ Tällaista vertausta Savola tuskin esittäisi, jos hän olisi vannoutunut ydinvoiman vastustaja.

Joissain tapauksissa toimittajan näennäisen selvältä vaikuttava ydinvoimakantakin voi olla varsin tulkinnanvarainen. Tästä esimerkiksi sopii Suomen Kuvalehden pitkäaikainen pakinoitsija Jukka Ukkola. Ukkola on tunnettu juuri pakinoistaan, mutta hän on kirjoittanut myös muun muassa lukuisia ympäristöaiheita käsitteleviä artikkeleita lehteen.¹¹² Näin ollen tietämystä ydinvoima-asioistakin Ukkolalta epäilemättä löytyy. Ja hän jos kuka kuuluu Suomen Kuvalehden ”vakiokalustoon”, joten hänen mahdolliset ydinvoimamielipiteensäkin ovat tutkimuksellisen mielenkiinnon kohteita. Lehden 20.1.1984 ilmestyneessä numerossa julkaistiin hänen pakinansa otsikolla ”Ymmärrys hoi!”.¹¹³

¹¹⁰ SK 18/1983 42.

¹¹¹ SK 36/1983 7.

¹¹² SK 21/1990 28–33, SK 22/1997 7, SK 48/2000 11, SK 25–26/2001 13, SK 3/2002 11, SK 6/2002 11, SK 8/2002 36–37, SK 21/2002 13.

¹¹³ SK 3/1984 9.

Alkuun vaikuttaisi siltä, että Ukkola on ydinvoiman lisärakentamisen kannalla. ”Suomalaisia on työläs saada järkiinsä. Yhä edelleen puolet heistä inttää, ettei Suomeen pitäisi ostaa viidettä ydinvoimalaa, vaikka heiltä kerran viikossa kysytään, että pitäisihän Suomeen ostaa viides ydinvoimala, jooohan”¹¹⁴, Ukkola aloittaa pakinansa. Lisäksi hän kirjoittaa muun muassa, että ”Ydinvoiman vastustajat siis eivät ota asiaa tiedon asiana, vaan mielipiteen ja uskon asiana. Kiusallista demokratiassa on, että heillä on siihen oikeus. Jos kansan enemmistö itse tai edustajiensa välityksellä juoksee päänsä mäntyyn, se saa niin tehdä — ja vieläpä haukkua siitä johtajansa.”¹¹⁵ Samassa kirjoituksessa Ukkola kuitenkin kyseenalaistaa myös asiantuntijatiedon puolueettomuuden ja koko ydinvoimakeskustelun tason. ”Ydinvoimasta voidaan päättää monella tavalla. Voidaan vaikka kieltää keskustelu, ettei tule vääriä tulkintoja.”¹¹⁶ Suurin haaste tekstin sanoman tulkitsemiseksi on se, että kyseessä on pakina. On koko ajan olemassa mahdollisuus, että kirjoittaja itse asiassa tarkoittaa juuri päinvastaista, mitä kirjoittaa. Ukkolan mahdollisten ydinvoimanäkemyksen selvittämiseen ei tämä pakina yksin riitä. Hän palaa ydinvoima-aiheeseen pakinoissaan myöhemminkin.¹¹⁷

Yhden asian suhteen lehti on ydinvoimakannassaan johdonmukainen läpi tutkimusaikavälin: kansanäänestystä ydinvoimasta ei tule järjestää. Suomessa virisi 1970-80-lukujen taitteessa kysymys mahdollisesta neuvoa-antavasta kansanäänestyksestä ydinvoimaan liittyen. Taustalla oli se, että Itävallassa ja Ruotsissa päädyttiin järjestämään kansanäänestys.¹¹⁸ Ruotsissa vuonna 1980 järjestetyssä kansanäänestyksessä kysymys oli lähinnä siitä, millä aikataululla ydinvoimasta luovuttaisiin. Sittenmin vuonna 2010, jolloin viimeisenkin ydinvoimalan tuli sammua lopullisesti, Ruotsin valtiopäivät kumosi tehdyn päätöksen niukasti.¹¹⁹

Joka tapauksessa ydinvoimasta oli varsinkin Harrisburgin tapahtumien myötä muodostunut niin herkkä kysymys, että Suomessakin alettiin pohtia kansanäänestyksen mahdollisuutta. Kansanäänestysasia todella koettiin Suomen Kuvalehden toimituksessa tärkeäksi, sillä sille omistettiin jopa 21.3.1980 ilmestyneen lehden kansi. Kannessa on kuvattuna ilmeisesti ydinvoimamielenosoitus, ja otsikossa julistetaan: ”Ydinvoima: Ruotsi äänestää, Suomi harjoittelee”.¹²⁰ Asiaan otettiin selväsanaisesti kantaa muutamaa kuukautta myöhemmin, 25.7.1980, myös pääkirjoitustasolla. ”Energiahuollosta ei voida kansanäänestyksillä päättää. Päättäjien on

¹¹⁴ SK 3/1984 9.

¹¹⁵ SK 3/1984 9.

¹¹⁶ SK 3/1984 9.

¹¹⁷ SK 20/1986 15.

¹¹⁸ SK 12/1980 42–45.

¹¹⁹ <https://yle.fi/uutiset/3-6159131>. Luettu 13.5.2019.

¹²⁰ SK 12/1980 42–45.

otettava viimeinen askel, vastuu on heidän.”¹²¹ Kansanäänestysasiassa lehti oli siis eri linjoilla kuin yleinen mielipide.

Suomen Kuvalehti ottaa kantaa myös ydinvoimakeskusteluun itsessään. Se ei ole ollut toivotunlaista. Suomi tällä viikolla- palstalla on 23.12.1983 lyhyt kirjoitus otsikolla ”Ministeristason ohjeita lehtimiehille”. Siinä kerrotaan kritiikistä, jota ministerit Seppo Linblom ja Christoffer Taxell ovat esittäneet tiedotusvälineille siitä, miten ne ydinvoima-asioita käsittelevät. Taxell kritisoi myös poliitikkoja. Kritiikkiä tulee muun muassa tavasta kutsua täysin eri mieltä olevat tahot keskustelemaan televisioon ydinvoimasta. Tällainen vastakkainasettelu ei Linblomin mielestä ole nähtävästi hedelmällistä. Lisäksi hänen mielestään varsinkin sähköiset tiedotusvälineet olivat olleet ydinvoimauutisoinnissaan puolueellisia. Loppukaneettina kirjoittaja toteaa olevansa pitkälti samoilla linjoilla ministerien kanssa: *Lehtimiehen vinkkelistä katsoen molempien ministerien puheissa on aimo annos asiaa. Opiksi niin lehtimiehille kuin poliitikoillekin. Intressihän on sikäli yhteinen, että asioista pitäisi puhua ymmärrettävästi — ja niiden oikeilla nimillä.*”¹²²

Samaisella palstalla on puolestaan lehden numerossa 25.5.1984 jälleen lyhyt juttu ydinvoiman lisärakentamiseen liittyen. Siinä kummastellaan ministeri Linblomin ristiriitaisia ydinvoimalausuntoja. Ydinvoiman vankkana puolestapuhujana tunnettu Linblom nimittäin oli nyt todennut, ettei ydinvoima-asialla ole varsinaisesti kiirettä. Taustalla arvellaan olevan muun muassa lähestyvät kunnallisvaalit, joissa ympäristöasioiden uumoillaan nousevan keskiöön. Toimittaja Hannu Savola ottaa jutussa kantaa suomalaiseen ydinvoimakeskusteluun:

”Tosipaikkaa odoteltaessa meikäläinen keskustelu on vielä aika kesyä, vaikka kauppa- ja teollisuusministeri haluaakin sitä rauhoitella. Määrää tosin riittää — nytkin on saatu suoranainen yliannos joka viikkoista ydinvoima-asiaa, kun kahden päivän sisällä julkaistiin gallup- tutkimus, pääkaupunkiseudun energiaselvitys sekä kauppa- ja teollisuusministeriön selvitys.”¹²³

Lehden 1.11.1985 ilmestyneen numeron pääkirjoitus käsittelee edessä olevaa teknologiavallankumousta. Ydinvoimaan liittyen on ainoastaan lyhyt kommentti liittymättä suoranaisesti varsinaiseen teemaan. Mutta koska kyseessä on pääkirjoitus, on lyhytkin toteamus ydinvoimasta syytä ottaa lähempään tarkasteluun. Ydinvoiman rakentamisesta käytävää keskustelua käytetään kirjoituksessa esimerkkinä siitä, kuinka asiantuntijat ovat hallinneet keskustelua pitkään, ja

¹²¹ SK 30/1980 3.

¹²² SK 51–52/1983 8.

¹²³ SK 21/1984 6.

päätöksentekijät ovat päässeet siihen kunnolla mukaan vasta myöhemmin. ”*Tyypillistä on ydinvoimakeskustelu: nyt on herätty jahkailemaan viidettä ydinvoimalaa, kun neljä on jo pystyssä, eli ratkaisevin periaatepäätös on tehty ”asiantuntijavoimin” aikoja sitten.*”¹²⁴ Oli ydinvoiman lisärakentamisesta mitä mieltä tahansa, on nyt käytävä keskustelu siis lehden mukaan ikään kuin myöhässä, Suomi on siirtynyt atomiaikaan uhkineen ja mahdollisuuksineen jo hyvän aikaa sitten. Samaa argumenttia toistetaan lehden palstoilla myöhemminkin useaan otteeseen.¹²⁵

3.2 Taloudelliset argumentit

Lehden 2.5.1980 julkaistussa numerossa kerrotaan, että paraikaa selvitetään mahdollisuutta peräti kahden uuden ydinvoimalan rakentamiseen. Tässä vaiheessahan kaikki nykyisinkin käytössä olevat neljä ydinreaktoria olivat jo vähintään rakennusvaiheessa. Kahdessa kaavaillussa voimalassa oli kysymys kahdesta eri hankkeesta, jo aiemmin tiedossa olleesta projektista sekä Helsingin seudulle kaavaillusta suurvoimalasta. Ydinvoima ei ollut jälkimmäisen hankkeen ainut vaihtoehto energiantuotantomuodoksi, myös hiilivoimaa oli esitetty ratkaisuksi. Erilaisten energiantuotantotapojen taloudellinen kannattavuus on yksi keskeinen näkökohta, mikä tulee ottaa huomioon.

”Eri energiamuotojen kustannusten vaihtelu on arvaamatonta. Öljyn hinta saattaa nousta vielä huikeasti nykyistä korkeammaksi. Hiilen hinta on nousussa, kun taas uraanin hinta on viime vuosina laskenut; tosin polttoainekulut ovat ydinvoimaloissa suhteellisesti vähäisemmät kuin hiilivoimaloissa. Se jo nykyisin huomattava säästö, joka saavutetaan siirtämällä nimenomaan lämmitystä öljykannasta jollain muulla polttoaineella tuotettuun sähköön, saattaa tulevaisuudessa olla todella merkittävä taloudellinen tekijä, joka painaa suurvoimalaratkaisuisia.”¹²⁶

Pekka Vuoriston kirjoittama nelisivuinen artikkeli on viileän analyttinen eikä siinä oteta kantaa siihen, ovatko kaavailut lisäydinvoimasta järkeviä vai eivät. Nimenomaan taloudellisia argumentteja pidetään kuitenkin ilmeisen ratkaisevina voimalapäätöksiä tehtäessä.¹²⁷

Lehden seuraavassakin, 9.5.1980 ilmestyneessä numerossa otetaan lyhyesti kantaa ydinvoimakysymykseen etenkin taloudellisesta näkökulmasta. Mikko Pohtolan toimittamalla ”Tietoa

¹²⁴ SK 44/1985 11.

¹²⁵ SK 9/1988 8, SK 18/1989 8, SK 8/2002 9.

¹²⁶ SK 18/1980 12.

¹²⁷ SK 18/1980 10–13.

huipulta”- palstalla on näet lyhyt juttu otsikolla ”Kiperä atomivoimalakysymys”. Siinä todetaan tilanteen atomivoimakysymyksen osalta muuttuneen viime aikoina monimutkaisemmaksi. Taustalla uumoillaan olevan ennen kaikkea taloudelliset seikat, Neuvostoliiton kanssa kaavaillun ydinvoimayhteistyön osalta ilmenneet haasteet sekä ydinvoimavastaisuuden kasvu. Taloudellisten seikkojen osalta todetaan: *”Öljynhinnan jatkuvasti noustessa idänkauppamme on muuttunut tuontivoittoiseksi. Emme suinkaan tarvitse lisää tuontikohteita [uusien ydinvoimaloita], vaan nyt haetaan kiireesti lisää vientituotteita parin miljardin markan vajeen peittämiseksi.”*¹²⁸ Suomen ja Neuvostoliiton harjoittamaa kahdenvälistä kauppaa käytetään siis taloudellisena argumenttina ainakin Neuvostoliitosta tilattavaa lisäydinvoimaa vastaan. Joka tapauksessa ydinvoiman lisärakentamista, ainakaan kovin pian, ei pidetä vallitsevissa olosuhteissa enää selvänä.¹²⁹ Edellä mainittujen kahden jutun kautta havainnollistuu, että taloudelliset argumentit saattavat sekä puoltaa ydinvoiman lisärakentamista että toimia vasta-argumentteina sille.

Lehden 3.6.1983 numerossa on lehden pitkäaikaisen kolumnistin Simpan eli Simo Juntusen ydinvoimamyönteinen kolumni otsikolla ”Tietämättömän varmuudella”. Siinä kirjoittaja kiittelee ministeri Seppo Lindblomia (SDP), joka uskalsi sanoa ääneen myönteisen ydinvoimakantansa. Kirjoittajan kritiikki puolestaan kohdistuu muun muassa ns. pehmeitä energiamuotoja kannattavia ydinvoimakriitikkoja kohtaan. Juntusen mukaan monesti ydinvoimaa vastustavat ja pehmeitä energiamuotoja kannattavat ne, joilla siihen on varaa eli esimerkiksi varakkaiden perheiden vesat. Esimerkkinä toimii akateemisen Linkoloiden suvun poika Pentti:

”Muotia vähäpoikien- ja tyttöjen keskuudessa on puhua ns. pehmeästä teknologiasta. Mutta kyllä asia ihan varmasti on niin kuin sanottu on, että pehmeä teknologia antaa ihmisille kovan elämän ja kova teknologia pehmeän elämän. Sitä paitsi on näyttänyt siltä, että nimenomaan ne, joilla elämä on pehmeintä ollut, herrasväen joutilaat lapset, ovat tuommoisen pehmeän teknologian ja kovan elämän kannattajia.”¹³⁰

Vaikka kolumni on kirjoitettu osin kieli poskessa, ei varsinainen viesti liene vitsi. Kirjoittaja Simpan takana on lehden vakiokalustosta yksi selkeästi ydinvoiman lisärakentamisen kannalla oleva taho. Lisäksi hän arvottaa kolumnissaan taloudelliset seikat selkeästi ympäristönsuojelullisia seikkoja tärkeämmiksi.¹³¹

¹²⁸ SK 19/1980 77.

¹²⁹ SK 19/1980 77.

¹³⁰ SK 22/1983 75.

¹³¹ SK 22/1983 75.

3.3 Ympäristönsuojelulliset argumentit

Harrisburgin ydinvoimalaonnettomuus monipuolista ydinvoimakeskustelua myös ympäristönäkökohtien osalta. Nyt ympäristönsuojelullisia argumentteja käytettiin aiempaa enemmän myös ydinvoiman vastustamiseen. Luen erilaiset ydinvoiman riskeihin liittyvät argumentit tässä tutkielmassa ympäristönsuojelullisten argumenttien luokkaan kuuluviksi. Ympäristönsuojelun ja ydinvoiman suhde on aina ollut jännitteinen: ydinvoima on välillä nähty ympäristöystävällisenä energiantuotantomuotona, välillä taas ympäristön vihollisena numero yksi. Vaikka ydinvoiman ympäristöriskien realisoiduttua ydinvoiman periaatteellinen vastustaminen voimistui, se ei suinkaan vaimentanut täysin ydinvoimaa nimenomaan ympäristön suojelemisen vuoksi kannattavia ääniä.

Ymmärrettävästi nyt merkittävin ympäristönsuojelullinen argumentti ydinvoimaa vastaan oli se, että seuraukset asioiden mennessä pieleen ydinvoimalassa voivat koitua ympäristölle äärimmäisen kohtalokkaiksi. Kyse oli siitä, että ydinvoiman vastustajien mielestä riski onnettomuudesta oli riittävän suuri kääntämään ydinvoiman haitat hyötyjä suuremmiksi. Suomen Kuvalehti käsitteli Harrisburgin onnettomuutta useissa numeroissaan. Ensimmäinen löytyy reilu viikko onnettomuuden jälkeen 6.4.1979 ilmestyneestä numerosta. Luultavasti edellinen, 30.3.1979 ilmestynyt numero oli jo ehditty painaa ennen kuin tieto onnettomuudesta saavutti toimituksen sillä siinä ei onnettomuuteen vielä kiinnitetty huomiota. Vähäpätöisyyden vuoksi asiaa tuskin tuolloin sivuutettiin, sillä 6.4 ilmestyneessä numerossa ydinvoima-aihe on päätynyt kansikuvaan asti.¹³² Itse juttu, Kimmo Pietiläisen kirjoittama ”Tapahtumaketju jota ei osattu ennakoida: kauhukuvista tuli totta” on aiheen dramaattisuus huomioon ottaen asiallinen ja analyttinen. Onnettomuuden mahdollisia vaikutuksia ydinvoiman rakennushankkeisiin Suomessa ei vielä pohdita.¹³³

Seuraavassa, 12.4.1979 ilmestyneessä lehdessä ydinvoimaa käsitellään kolmen jutun, yhteensä yhdeksän sivun verran. Harrisburgista ei edelleenkään vedetä päätelmiä koskien Suomen ydinvoimalahankkeita, joskin lehdestä löytyy yksisivuinen juttu, jossa käsitellään Olkiluodossa ilmenneitä ympäristöongelmia.¹³⁴ Seuraava, 20.4.1979 ilmestynyt lehti ei Harrisburgin onnettomuutta käsittele paria lyhyttä mielipidekirjoitusta lukuun ottamatta.¹³⁵ Sen sijaan 27.4.1979 julkaistussa lehdessä aihe on päätynyt pääkirjoitukseen saakka. Varsinaista kantaa otsikon ”Oppiminen on vaikeaa” omaavassa kirjoituksessakaan ei Suomen ydinenergiaratkaisuihin oteta, sen suhteen tyydytään lähinnä jälleen toteamaan realiteetit. ”Vaarat on ehkä pakko tunnustaa

¹³² SK 14/1979 Kansi.

¹³³ SK 14/1979 64–66.

¹³⁴ SK 15/1979 28–34, 73, 88–90.

¹³⁵ SK 16/1979 8.

suuremmiksi kuin matemaattiset laskelmat osoittavat, mutta ne tullaan hyväksymään osana energian hintaa.”¹³⁶ Ilmi ei kuitenkaan tule, kannattaako lehti tätä olettamaansa tulevaisuuskuva.

Lehden 25.7.1980 julkaistussa numerossa on kattava artikkeli ydinvoiman riskeistä. Aihe on koettu tärkeäksi, sillä kansikuvakin on omistettu ydinvoima-asialle. Kansikuvan otsikko kuuluu ”Suomalaisen ydinvoiman kolme vuotta ja 96 riskitilannetta”.¹³⁷ Myös itse artikkeli, Antti Blåfieldin kynästä, on otsikoitu dramaattisesti ”Ydinvoiman turvallisuutta ei voida enää lisätä, sillä suurin riski on ihminen”. Artikkelin koostuu kahdesta osasta. Ensimmäinen on Valtion Teknillisen Tutkimuskeskuksen VTT:n ydinvoimalaboratorion johtaja, professori Pekka Silvennoisen haastattelu ydinvoiman riskeihin liittyen. Jo asemansa puolesta Silvennoinen pidättäytyy ottamasta kantaa ydinvoiman puolesta tai sitä vastaan. Myöskään toimittajan osalta ei ole havaittavissa varsinaista mielipidettä ydinvoimasta, juttu on varsin objektiivisen oloinen. Kuitenkin on jälleen havaittavissa, että ainakaan sinisilmäisen optimistisesti ei ydinvoimaan enää suhtauduta. Artikkelin loppuun liitetty päiväkirjanomainen listaus Loviisan voimalassa ilmenneistä liki sadasta vaaratilanteesta ikään kuin alleviivaa tämän.¹³⁸

Lehden seuraavassa, 1.8.1980 ilmestyneessä numerossa nostetaan puolestaan ensimmäistä kertaa näyttävästi esiin kysymys ydinjätteestä. Toki asiaa on sivuttu useissa artikkeleissa jo aiemminkin, mutta nyt aiheelle on pyhitetty kokonainen artikkeli. Professori Kalervo Rankama esittelee jutussa seikkaperäisesti ydinjäteongelmaan liittyviä kysymyksiä ja ongelman ratkaisuyrityksiä. Vaikka ydinjäte ei varsinaisiin tutkimuskysymyksiin suoranaisesti liity, muodostaa sen ympärille kehkeytynyt keskustelu sittemmin merkittävän osan Suomen Kuvalehden sivuilla käydyistä ydinvoimakeskustelusta varsinkin ympäristönsuojelullisesta näkökulmasta, ja on sen vuoksi syytä mainita tässä yhteydessä.¹³⁹

Lisäksi ydinjäte toki kytkeytyy väistämättä vahvasti myös kysymykseen ydinvoiman lisärakentamisesta. Loviisan ensimmäinen voimalahan oli tilattu osin Neuvostoliitosta, ja myös siitä syntyvä ydinjäte oli sovittu toimitettavaksi Neuvostoliittoon. Sen sijaan, jos seuraavat voimalat tilattaisiin jostain muusta maasta, tulisi ydinjättekysymyksestä erityisen ongelmallinen. ”*Jos ostamme ranskalaisen ydinvoimalan, emme voi lähettää niitä [jätteitä] junassa Neuvostoliittoon [...]*”¹⁴⁰

¹³⁶ SK 17/1979 6.

¹³⁷ SK 39/1980 Kans.

¹³⁸ SK 39/1980 34–39.

¹³⁹ SK 31/1980 20–23.

¹⁴⁰ SK 20/1982 64.

tuumitaan Mirja Bolgårin toimittamassa jutussa ”Suomea kiinnostaa Ranskan ydinvoima mutta ei kylkiäisenä tuleva jäte” lehden 14.5.1982 ilmestyneessä numerossa.¹⁴¹

Suomen Kuvalehdessä julkaistiin jonkin aikaa SK tietoa- nimistä osuutta, jossa oli aina jokin kaikkia juttuja yhdistävä teema. Lehden 13.1.1984 julkaistussa numerossa teema oli energia. Juttuja aiheesta riitti liki 13 sivun verran. Osuuden toimitti Petri Fiilin. Osuudessa on yhteensä kahdeksan juttua, ja niissä kerrotaan muun muassa energiapoliittisista päätöksistä, spekuloidaan viidennen ydinvoimalan kohtalolla, sekä haastatellaan kauppa- ja teollisuusministeri Lindblomia. Jutut ovat kuitenkin pääasiassa hyvin neutraaleja, joten niistä ei saa paljoakaan irti tutkimuksellisesti.¹⁴² Käsillä olevan tutkielman kannalta mielenkiintoisin lienee *Energiapoliittinen Yhdistys – Vaihtoehto Ydinvoimalle*- yhdistyksestä (EVY) kertova juttu provosoivalla otsikolla ”Vain haposade tehoaa ydinvoiman vastustajiin–pehmeä vaihtoehto?”¹⁴³

Jutussa haastatellaan kahta EVY:n aktiivijäsentä, Hanrik Hausenia ja Suomen Kuvalehteenkin ydinvoimasta kirjoittanutta¹⁴⁴ Olli Tammilehtoa. Tämäkin juttu on pääosin objektiivisen ja neutraalin oloinen, mutta joissakin kohdissa on mahdollista havaita viitteitä toimittajan asenteesta ydinvoima-asiaan. Esimerkiksi kohdassa, jossa esitellään ensiksi parin ydinvoima-asiantuntijan myönteisiä näkemyksiä ydinvoimaan liittyen, toteaa kirjoittaja: ”[...] *vetoamukset eivät saa vastakaikua, koska he ovat asianosaisia, ’kovan tekniikan’, miehiä. Se ei auta, että he ovat todennäköisesti oikeassa.*”¹⁴⁵ Lisäksi jutun yhteydessä olevan kuvan, jossa Hausen ja Tammilehto ovat, kuvateksti on varsin asenteellinen EVY:läisiä kohtaan. ”*Kaksi flanellipaitaista nuorta miestä helsinkiläisessä kasvisravintolassa. Heihinkö kompastuu Suomen viides ydinvoimala?*”¹⁴⁶ On tulkittavissa, että toimittajan mielestä ympäristönsuojelullisten argumenttien painoarvo keskustelussa ydinvoiman lisärakentamisesta Suomeen on kasvanut liian suureksi.

Kuten sanottu ydinvoimaa myös puolustettiin edelleen ympäristönsuojelullisin argumentein. Lehden 8.4.1983 ilmestyneessä numerossa on maan- ja metsänviljelijä Sampsa Aaltion sivunmittainen puheenvuoro otsikolla ”Hapan sade tappaa maamme järviä ja havumetsiä.” Kirjoittaja on huolissaan rikkipäästöjen aiheuttamista happosateista. Suomalaisten rikkipäästöt henkilöä kohden ovat kirjoittajan mukaan suurimpia maailmassa. Ydinvoima ja vesivoima ovat energianlähteistä vähiten rikkipäästöjä aiheuttavia, ja sen vuoksi myös luonnonsuojelijoiden tulisi kannattaa näiden

¹⁴¹ SK 20/1982 64–65.

¹⁴² SK 2/1984 39–51.

¹⁴³ SK 2/1984 50–51.

¹⁴⁴ SK 17/1983 84–86.

¹⁴⁵ SK 2/1984 50.

¹⁴⁶ SK 2/1984 50.

energiamuotojen lisäämistä. Yksi tyypillisimmistä ydinvoiman ympäristöystävällisyyttä puoltavista argumenteista on ollut juuri ydinvoiman aiheuttamien rikkipäästöjen vähyys. Lehden kantaa ei tästä kirjoituksesta toki voi kuitenkaan päätellä suuntaan eikä toiseen.¹⁴⁷

Sen sijaan lehden 28.6.1985 julkaistussa numerossa esitetään toimittajan toimesta mielenkiintoinen ympäristönsuojelullinen argumentti ydinvoiman puolesta. Juttu löytyy Suomi tällä viikolla -palstalta, ja se on Tuomo Lappalaisen toimittama. Ydinvoimakysymystä käsittelevän jutun lopuksi hän toteaa, että *”viides ydinvoimala ei ole enää kirosana, vaan pelkkä viides ydinvoimala – aika vaikeasti vastustettava laitos, jollaisia on neljä ennestään ja joita ilman joudutaan tärväämään maisemaa jotenkin muuten.”*¹⁴⁸ Lappalainen siis ensinnäkin mitä ilmeisimmin kannattaa viidennen ydinvoimalan rakentamista. Ympäristönsuojelullisesta näkökulmasta erityisen kiintoisa on kuitenkin näkemys, että maisema tärväytyy energiantuotantomuodosta riippumatta joka tapauksessa, eikä sitä sen vuoksi ilmeisesti olisi syytä käyttää ydinvoimaa vastustamaan.¹⁴⁹

Lehden 20.5.1983 julkaistussa numerossa on Imatran Voiman johtajan Anders Palmgrenin haastattelu. Martti O. Hosian laatima juttu on otsikoitu ”Ydinvoiman apostoli Anders Palmgren kysyy voittaako järki vai tunne”. Jutussa Palmgren kertoo ydinvoimaa puoltavia mielipiteitään. Yksi keskeinen argumentti ydinvoiman puolesta verrattuna muihin energiantuotantotapoihin on luonnonsuojelu. *”Minulla ei ole mitään epäilyksiä tässä suhteessa. Ydinvoima on selvästi paras vaihtoehto”*¹⁵⁰, hän vakuuttaa. Palmgren syyttää tiedotusvälineitä ydinvoimavastaisen ilmapiirin tiedostetusta tai tiedostamattomasta lietsonnasta. Ydinvoimasta lehtien palstoilta saatu kuva ei hänen mukaansa ole tasapuolinen. *”Tiedotusvälineiden itselleen asettamista tavoitteista –kiinnostaa, myydä, paljastaa– ja useimpien kirjoittajien riittämättömästä tietopohjasta seuraa, että ydinvoimasta luonnollisesti tehdään melko pahanlaatuinen ilmiö”*¹⁵¹, Palmgren väittää. Artikkelin on laadittu siten, että siinä ydinvoima näyttäytyy väistämättä lukijalle mainettaan parempana. Ainakaan ydinvoimavastaista propagandaa haastattelun julkaiseminen lehdessä tuskin on.¹⁵²

¹⁴⁷ SK 14/1983 27.

¹⁴⁸ SK 26–27/1985 8.

¹⁴⁹ SK 26–27/1985 8.

¹⁵⁰ SK 19/1983 22.

¹⁵¹ SK 19/1983 22.

¹⁵² SK 19/1983 20–22.

3.4 Muut argumentit

Lehden 14.10.1983 ilmestyneessä numerossa on Kari Kyheröisen kirjoittama artikkeli ”Saavatko kuntalaiset päättää itse ydinvoimalaista?” Juttu on kahdella tapaa tutkielman kannalta relevantti. Ensinnäkin artikkeli kertoo valmisteilla olevasta, vanhan atomienergiain korvaavasta ydinenergiasta. Lakiin liittyviä keskeisiä kysymyksiä olivat muun muassa kysymys kuntalaisten mahdollisuudesta vaikuttaa ydinvoiman rakentamiseen kotikuntaansa sekä eduskunnan vaikutusvallasta ydinvoimapäätöksissä. Kumpaakin tulitaisiin uudessa laissa kenties vahvistamaan. Ydinenergiain laki vaikutti sittemmin luonnollisesti merkittävästi myös ydinvoiman lisärakentamisesta käytyyn keskusteluun, kun eduskunnalle tuli lain myötä valta tehdä periaatepäätös ydinvoiman lisärakentamisen suhteen. Näin ollen myös rivikansanedustajien mielipiteen arvo ydinvoimakysymyksissä vahvistui.¹⁵³

Toisaalta jutussa on mielenkiintoista artikkelin loppupuolen yllättävän ydinvoimakriittinen osuus. Ydinvoiman tähänastisia vaiheita kerratessaan Kyheröinen muun muassa toteaa ydinvoiman kritisoimisen olleen vielä 70-luvulla tabu. Kuitenkaan Kyheröinen ei missään nimessä yksipuolisesti vastusta ydinvoimaa. Jälleen esimerkki toimittajan monitulkintaisesta suhtautumisesta ydinvoimaan.¹⁵⁴ Loppuun hän jopa ehdottaa seuraavaksi hyödynnettäväksi energiantuotantotavaksi erästä ”välivaihtoehtoa”, ”*pienitehoista, kallioon upotettavaa ydinreaktoria*”¹⁵⁵.

Politiikka-aiheisia ydinvoima-artikkeleita ja uutisia löytyy Suomen Kuvalehdestä paljon, ja yhä enenevässä määrin edellä mainitun uuden ydinenergiain myötä. Suomi tällä viikolla-palstalla käsitellään lehden 8.6.1984, 29.6.1984 sekä 24.8.1984 ilmestyneissä numeroissa suurimpien puolueiden ydinvoimakantoja. Sosialidemokraattinen puolue sekä Keskustapuolue pitivät peräkanaa puoluekokoukset, joissa myös ydinvoima-asiat nousivat odotetusti agendalle. Keskusta otti kielteisen kannan ydinvoiman lisärakentamiseen, vaikka vastakkaisiakin näkemyksiä keskustaleiristä on kuultu. Sosialidemokraattien leirikään ei ollut yksimielinen, vaikka ministeri Lindblom olikin puhunut pääasiassa ydinvoiman puolesta. Suoimpiä ydinvoimalle oltiin kokoomuksen leirissä. Kokoomuksen puheenjohtaja Ilkka Suominen ilmaisi myönteisen kantansa viidennelle ydinvoimalalle kokoomuksen eduskuntaryhmän kokouksessa. Avausta pidettiin sikäli yllättävänä,

¹⁵³ SK 41/1983 35–38.

¹⁵⁴ SK 41/1983 35–38.

¹⁵⁵ SK 41/1983 35–38.

että todennäköisesti osin ympäristöteemaisiksi muodostuvat kunnallisvaalit lähestyivät, ja ydinvoiman kannattaminen leimattiin helposti ympäristön vastustamiseksi.¹⁵⁶

Ydinvoiman kohtalonvuoden 1986 ensimmäinen viidettä ydinvoimalaa koskeva juttu löytyy lehden 14.2. julkaistusta numerosta. Siinä on Vesa Haapalan tekemä haastattelu vuorineuvos Helge Haavistosta. Jutussa Haavisto tunnustautuu viidennen ydinvoimalan vakaaksi kannattajaksi. Lisäksi hän on sitä mieltä, että voimala tulisi ehdottomasti tilata Neuvostoliitosta. Juttu on varsin objektiivinen, eikä siitä voi päätellä mitään toimittajan, saati lehden kannasta ydinvoiman lisärakentamiseen. Kyseessä on kuitenkin kansikuvajuttu, mikä osoittaa aiheen olleen edelleen Suomen Kuvalehden tärkeysjärjestyksessä korkealla. Kuten tunnettua, kyseisen vuoden myöhemmät tapahtumat eivät ainakaan laskeneet ydinvoimakysymysten kiinnostavuutta, vaikka näkökulmaa ne kenties muuttivat ratkaisevasti.¹⁵⁷

3.5 Myönteisyys monipuolistuu – lisää ydinvoimaa, muttei hinnalla millä hyvänsä

Ydinenergian vastustus Suomessa alkoi toden teolla vasta neljän ydinreaktorin jo valmistuttua. Vastustuksen voimistumiseen vaikuttivat muun muassa öljykriisin ja erilaisten ympäristöongelmien aiheuttama kehitysoptimismien hiipuminen. Vastustajien käyttämiä argumentteja olivat esimerkiksi ydinvoiman taloudellisuuden kyseenalaistaminen, ydinvoiman rauhanomaisen tuotannon yhdistäminen ydinasevarustelun kiihtymiseen sekä ydinvoimasta aiheutuvalla säteilyllä pelottelu. Myös vallan keskittymistä suurten voimalahankkeiden myötä uumoiltiin, kuin myös demokratian kärsimistä pitkiin voimalaprojekteihin sitouduttaessa. Niin ikään ydinvoiman haavoittuvuus kriisitilanteissa nostettiin esille. Ydinvoiman arveltiin myös vähentävän pyrkimyksiä energiansäästöön ja uusiutuvien energiamuotojen kehittämiseen.¹⁵⁸ Kaiken kaikkiaan ympäristöargumentitkin nousivat aiempaa vahvemmin ydinvoimakeskustelun agendalle. Yhtenä konkreettisena osoituksena tästä perustettiin vuonna 1977 Energiapoliittinen yhdistys – Vaihtoehto Ydinvoimalle (EVY) ydinvoimaa vastustamaan.¹⁵⁹

Vuosina 1979–1986 Suomen Kuvalehden kanta ydinvoiman lisärakentamiseen säilyi myönteisenä, mutta monipuolistui. Ympäristönsuojelulliset argumentit yleistyivät ydinvoimakeskustelussa myös Suomen Kuvalehdessä, yhtäältä Harrisburgin onnettomuuden vuoksi, ja toisaalta siksi että

¹⁵⁶ SK 23/1984 7, SK 26–27/1984 6, SK 34/1984 6.

¹⁵⁷ SK 7/1986 8–10.

¹⁵⁸ Sänkiaho & Rantala 1987, 36–39.

¹⁵⁹ Nyssönen 2013, 8–9.

Suomessakin ydinvoiman riskit olivat nyt koko ajan läsnä, kun neljä ensimmäistä ydinvoimalaa oli jo rakennettu. Ympäristöliike voimistui yleisemminkin 1970-luvulta lähtien. Toisin kuin ympäristöliike sittemmin, Suomen Kuvalehti käytti ympäristönsuojelullisia argumentteja kuitenkin edelleen lähinnä ydinvoiman lisärakentamisen puolustamiseen, ei kritisoimiseen.

Taloudelliset seikat painoivat kuitenkin eniten siinä, mille kannalle ydinvoiman lisärakentamisen suhteen Suomen Kuvalehti asettui. Jos lisärakentaminen ei vaikuttanut taloudellisesti kannattavalta, tuotiin sekin lehdessä esille, vaikka lähtökohtaisesti lehti olikin lisärakentamisen kannalla. Paikoin talous ja ympäristönsuojelu asetettiin ikään kuin vastakkain: ympäristönsuojelu oli kallista, ja vain rikkailla oli varaa elää puhtaasti ympäristön ehdoilla.

Muista argumenteista lehti käytti ennen kaikkea poliittisia argumentteja, mutta kylmästä sodasta huolimatta keskityttiin nimenomaan sisäpolitiikkaan. Merkittävin sisäpoliittinen linjaus oli se, ettei ydinvoimasta tulisi järjestää kansanäänestystä. Tässä lehden linja erosi yleisestä mielipiteestä, samoin kuin suhtautumisessa ydinvoiman lisärakentamiseen itsessään.

4. Tshernobylin jälkeen – väittely viidennestä ydinvoimalasta yltyy uudelleen

4.1 Suomen Kuvalehden ydinvoimakanta ja yleinen mielipide

”Teknologia, jonka piti olla täysin turvallista, petti karkeiden inhimillisten virheiden seurauksena. Miljoonat ihmiset kääntyivät epäilemään ydinvoiman autuutta. Päätöksentekijöiden loputon asiantuntemus ja aulius tiedottaa näkymättömästä vaarasta koettiin puutteelliseksi. Kymmenien maiden ydinvoimalaohjelmat jäädytettiin toistaiseksi tai lopetettiin kokonaan. Alkoi ydinvoiman lopullinen alamäki?”¹⁶⁰

Puhuttaessa ydinvoimasta, 26.4.1986 on päivämäärä, jota on miltei mahdoton täysin sivuuttaa. Tuolloin näet sattui Tshernobylin ydinvoimalaonnettomuus. Tshernobylin onnettomuus tapahtui lauantaina, ja pian sen perään oli vappu, joten Suomen Kuvalehden ensimmäiseen onnettomuuden jälkeiseen lehteen Tshernobyl ei vielä ehtinyt mukaan. Sen sijaan seuraavassa, lehden 9.5.1986 ilmestyneessä numerossa Tshernobylille oli itsestään selvästi omistettu niin kansikuva kuin pääkirjoituskin. Pääkirjoitus on otsikoitu ytimekkäästi ”Tshernobylin opetukset”. Kirjoituksen pääviesti on se, ettei kansainvälinen ydinvoimaturvallisuusyhteistyö toimi riittävän hyvin. Myöskään kotimaassa ei olla varauduttu suuronnettomuuksiin riittävästi. Ydinvoimaan sinänsä ei pääkirjoitus ota kantaa. Kaikkiaan Tshernobyliä käsitellään lehdessä peräti 14 sivun verran, ja niin kansi kuin pääkirjoituskin on itsestään selvästi omistettu aiheelle.¹⁶¹ Myös seuraavassa lehdessä käsitellään laajasti Tshernobylin tapahtumia.¹⁶²

Tshernobylin onnettomuus oli joka tapauksessa niin suuri uutinen, että sitä oli vaikea käsitellä huomiota herättävän paljon ja toisaalta mikään itseään kunnioittava media tuskin sivuutti aihetta tyystin. Näin ollen päätelmiä siitä, oliko aihe juuri Suomen Kuvalehdelle jotenkin erityisen tärkeä, on vaikea tehdä. Tshernobyl oli kaikille medioille tärkeä aihe pitkään, riippumatta siitä pitikö taho ydinvoimakysymystä itsessään tärkeänä teemana.

Vaikka Tshernobyl lisäsi ydinvoimalle pyhitettyjä palstamillimetrejä Suomen Kuvalehdessäkin huomattavasti, oli sen vaikutus käsillä olevalle tutkimukselle relevantteihin juttuihin jopa päinvastainen. Tshernobylin onnettomuus nimittäin pysäytti keskustelun ydinvoiman lisärakentamisesta kuin seinään. Yksittäisiä kommentteja aiheen tiimoilta saattoi toki esiintyä, mutta

¹⁶⁰ SK 17/1987 65.

¹⁶¹ SK 19/1986 11, 12–15, 28–36.

¹⁶² SK 20/1986 8–10, 12–13, 15, 30–33.

todellista kädenvääntöä ainakaan ydinvoiman lisärakentamisen puolesta ei lehden sivuilla hetkeen nähty. Jokunen poikkeus löytyy lukijoiden mielipidekirjoituksista, mutta ne on rajattu pääosin tutkimusaineiston ulkopuolelle. Viidennen ydinvoimalan kohtaloon palataan toden teolla vasta noin vuosi Tshernobylin onnettomuuden jälkeen, 3.4.1987 ilmestyneessä lehdessä.¹⁶³ Sittenkin, varsinkin lähestyttäessä vuoden 1993 eduskuntaäänestystä ydinvoiman lisärakentamisesta, keskustelu jälleen aktivoitui.

Tshernobylin katastrofi romahdutti väliaikaisesti ydinvoiman kannatuksen. Suomen Kuvalehti julkaisi aiheesta teettämänsä pikagallupin heti ensimmäisessä katastrofia käsittelevässä numerossaan 9.5.1986 Pekka Hyvärisen toimittamalla ”Terävät”- palstalla. Tutkimuksen mukaan 64 prosenttia suomalaisista vastusti uuden ydinvoimalan rakentamista. Tulosta lehti pitää poikkeuksellisenä. *”Pikatutkimus osoittaa, millaisena shokkina [Tshernobylin] onnettomuus koettiin Suomessa. Kokeneetkaan mielipidetutkijat eivät muista toista merkittävää yhteiskunnallista kysymystä, jossa mielipiteet olisivat muuttuneet yhtä nopeasti ja rajusti kuin tällä kertaa.”*¹⁶⁴

Ydinvoima oli kylläkin jo tätä ennen ollut vastatuulella, kuten esimerkiksi Markku Nurmi Suomen Kuvalehden 28.3.1986 julkaistussa numerossa väittää, joskin samaisessa lehdessä ministeri Linblom esittää eriävän mielipiteensä ydinvoimakriitikko Nurmen näkemyksiin.¹⁶⁵ Niin tai näin, viimeistään Tshernobylin tapahtumien myötä ydinvoiman osakkeet energiantuotantomuotojen keskinäisessä kamppailussa lähtivät jyrkkään laskuun. Alkoi suoranainen ”ydinpaniikki”, niin kuin Suomen Kuvalehti vuosi onnettomuuden jälkeen ilmestyneessä artikkelissaan monipuolisesti esittelee.¹⁶⁶

Lehden 30.4.1987 ilmestyneessä numerossa on julkaistu jälleen yksi ydinvoima-aiheinen galluptutkimus. Taloustutkimus Oy:n Suomen Kuvalehdelle teettämän tutkimuksen tulosten pääviesti on, että suomalaisten suhtautuminen ydinvoimaan on vuosi Tshernobylin jälkeen hieman myönteisempi kuin välittömästi onnettomuuden jälkeen. Kuitenkin enemmistö vastustaa yhä ydinvoimaa. Kansanäänestystä ydinvoimasta suomalaiset sen sijaan edelleen kannattavat. Myös kaksi vuotta myöhemmin, 28.4.1989 julkaistussa numerossa, käsitellään Taloustutkimus Oy:n teettämän ydinvoima-aiheisen gallupkyselyn tuloksia. Tuomo Lappalaisen kirjoittamassa artikkelissa galluptutkimuksen tuloksista nostetaan esille ennen kaikkea se, että suomalaiset ovat hiljalleen tulleet suopeammaksi ydinvoimalle.¹⁶⁷

¹⁶³ SK 14/1987 16–17.

¹⁶⁴ SK 19/1986 12–13.

¹⁶⁵ SK 13/1986 82–86.

¹⁶⁶ SK 17/1987 64–69.

¹⁶⁷ SK 17/1989 2–5.

Lappalaisen toimittaman artikkelin otsikko, ”Kohta puolet kannattaa ydinvoimaa”, kertoo olennaisen. Lehden kantaa pohtiessa mielenkiintoinen on ingressissä esitetty väite, jonka mukaan ”*kiihkeimmin ydinvoimaa vastustavat ne, jotka tietävät siitä kaikkein vähiten*”¹⁶⁸. Tätä tulkintaa perustellaan muun muassa sillä, että akateemisen koulutuksen saaneiden keskuudessa ydinvoimaan suhtaudutaan keskimääräistä myönteisemmin. Näin ollen ingressin väitteestä ei voi vetää suoria johtopäätöksiä siihen, onko väitteellä tarkoitus varsinaisesti puolustaa ydinvoimaa. Tätä korostaa myös toimituksen kommentti lehden numerossa 26.5.1989 julkaistuun vastineeseen gallup- artikkeliin liittyen. ”*Tämän [vähiten tietävät vastustavat eniten] kertominen lehdessä ei ole lehden eikä toimittajan kannanotto eikä sen tarkoituksena ole 'antaa lisärohkaisua ydinvoiman kannatukselle'*”¹⁶⁹. Tarkoituksellista tai ei, sellaisen käsityksen lukija toki voi ingressin toteamuksesta helposti saada.¹⁷⁰

Kolmisen vuotta myöhemmin, 7.2.1992, julkaistiin seuraavan kerran lehden sivuilla gallup-tutkimus ydinvoimaan liittyen. Tuomo Lappalaisen laatimassa artikkelissa analysoidaan Taloustutkimus Oy:lla teetettyä tutkimusta, jonka tulokset olivat pitkälti linjassa aiempien ydinvoimagalluppien kanssa. Pian Tshernobylin onnettomuuden jälkeen tehtyihin tutkimuksiin verrattuna suomalaiset suhtautuivat nyt myönteisemmin ydinvoimaan. Toisaalta vuoden 1989 kannatuspiikistä oltiin nyt perässä viisi prosenttia. Joka tapauksessa suurin osa suomalaisista vastusti ydinvoimaa. Tutkimustulos vahvisti jälleen suomalaisten enemmistön eriävän näkemyksen ydinvoimakansanäänestyksestä verrattuna Suomen Kuvalehden kantaan: kansa halusi kansanäänestyksen.¹⁷¹ Tiivistäen gallup-tulokset osoittavat, että suomalaiset toipuivat melko nopeasti Tshernobylin aiheuttamasta shokkireaktiosta. Mitä pidempi aika onnettomuudesta ehti kulua, sitä suopeampia kansalaiset olivat jälleen ydinvoimalle. Kuitenkin on syytä muistaa, että ydinvoimamyönteisyyden kasvusta huolimatta valtaosa suomalaisista ei lisäydinvoimalle lämmennyt. Sen sijaan kansanäänestys olisi ollut valtaosalle mieleen.

Suomen Kuvalehden päättä Tshernobyl ei myöskään onnistunut täysin kääntämään. Päinvastoin, vuoden 1993 äänestystä lähestyttäessä puheet ydinvoiman lisärakentamisen puolesta jyrkkenivät pääkirjoitustasolta lähtien. Ydinvoima-aiheiset pääkirjoitukset ylipäänsä yleistyivät aiempaan verrattuna. Pääkirjoituksessa 8.2.1991 otetaan voimakkaasti kantaa viidennen ydinvoimalan puolesta:

¹⁶⁸ SK 17/1989 2.

¹⁶⁹ SK 21/1989 79.

¹⁷⁰ SK 17/1989 2–5.

¹⁷¹ SK 6/1992 6–9.

”Vaalien jälkeen asetettava uusi hallitus on uuden pakon edessä, tällä kertaa enemmän taloudellisen kuin poliittisen¹⁷². Käytännössä on tähän mennessä jo varmistunut, että päätös viidennestä ydinvoimalasta on tehtävä, vieläpä aika nopeasti. Uusi pakko johtuu aikapulasta, ympäristöstä ja tosiasioiden tunnustamisesta. Jotta vuoden 2000 energiantarve pystytään tyydyttämään, keinot siihen on valittava nyt.”¹⁷³

Myöskään 10.1.1992 julkaistun lehden pääkirjoitus ei jätä mitään epäselväksi, mitä tulee Suomen Kuvalehden ydinvoimakantaan. Jo otsikko kertoo oleellisen: ”Suomi tarvitsee lisää ydinvoimaa”.¹⁷⁴ Kuitenkin lehden ydinvoimakannassa esiintyy paikoin myös yllättävää ailahtelua.¹⁷⁵ Kokonaiskuvaa lehden ydinvoimakannasta yksittäiset kirjoitukset edes pääkirjoitustasolla eivät yhtä kaikki horjuta.

Yksittäisten toimituksen jäsenten keskuudesta kenties kaikkein ydinvoimamyönteisimpänä nousee esiin vakiokolumnisti ja lehden taustapiru Jukka Tarkka. Eduskunnan päädyttyä äänestämään ydinvoiman lisärakentamista vastaan kritisoi Tarkka syntynyttä tulosta 13.11.1992 ilmestyneessä lehdessä. Hänen mukaansa päätös oli kahdella tapaa väärä. Ensinnäkin Suomi yksinkertaisesti tarvitsee lisää ydinvoimaa. Toiseksi, päätös syntyi ”*väärässä yhteydessä muodottomalla tavalla*”¹⁷⁶. Tarkan mukaan osa kansanedustajista ymmärsi koko ponnen idean väärin. ”*Osa ydinvoimaa nyt vastustavista luuli olevansa hankkimassa vain suojaavaa viikunanlehteä myöhemmin tehtävää raskasta päätöstä varten. He eivät älynneet, että siitä syntyi rakennerratkaisu, josta kärsii koko kansa vuosikymmeniä*”.¹⁷⁷ Häneltä oli lisäksi julkaistu jo aiemminkin ydinvoimamyönteinen kolumni keväällä 1991.¹⁷⁸

Argumentoinnin painopiste muuttui sikäli, että ympäristöasiat tiedostettiin entistä paremmin. Tähän vaikuttivat sekä Tshernobylin opetukset, että voimistuva tietoisuus kasvihuoneilmästä. Ensimmäinen toimi usein argumenttina ydinvoimaa vastaan, jälkimmäinen sen sijaan puolesta. Vaikka ympäristötietoisuus kasvoi, eivät taloudelliset argumentit suinkaan poistuneet 1980-luvun lopulla eletyn ennennäkemättömän nousukauden aikaisesta ydinvoimakeskustelusta, saati Suomen ajaututtua 1990-luvulla syvään lamaan. Taloudellisten ja ympäristönsuojelullisten argumenttien painoarvo korkeintaan tasoittui hieman. Ydinvoima-aiheiseen kansanäänestykseen Suomen Kuvalehti suhtautui edelleen yksiselitteisen kielteisesti. ”*Kansanäänestyksen järjestäminen olisi*

¹⁷² Poliittisella pakolla viitattaneen tässä siihen, ettei Tshernobylin onnettomuutta seuraavina vuosina ollut poliittisesti mahdollista tehdä ydinvoimalle suopeita ratkaisuja.

¹⁷³ SK 6/1991 4.

¹⁷⁴ SK 2/1992 4.

¹⁷⁵ SK 7/1993 2.

¹⁷⁶ SK 10/1991 71.

¹⁷⁷ SK 10/1991 71.

¹⁷⁸ SK 46/1992 71.

*Suomessa lähinnä puoskarointia ja vastuunkantajien käsienspesua*¹⁷⁹, todetaan 5.5.1989 ilmestyneen numeron pääkirjoituksessa. Näin ollen sekä ydinvoiman lisärakentamiseen sinänsä, että kansanäänestykseen siitä lehti suhtautui eri tavalla kuin kansan enemmistö.

Myös ydinvoimakeskusteluun itsessään lehti otti edelleen kantaa. Lehden 4.3.1988 ilmestyneessä numerossa on pitkästä aikaa puhtaasti ydinvoima-aiheeseen keskittyvä pääkirjoitus. Se on otsikoitu ”Kummitus kaapista”. Otsikko kuvaa sitä, kuinka ydinvoiman lisärakentaminen, tämän päivän ”kummitus”, on viimein otettu takaisin esille ”kaapista”, mihin se Tshernobylin katastrofin jälkeen teljettiin. Pääkirjoituksessa kritisoidaan ydinvoimakeskustelun ajautumista tunteiden hallitsemaksi. ”Keskustelun päällimmäisiä piirteitä eivät ainakaan ole loogisuus ja älyllisyys, vaan äkilliset kuohahdukset”¹⁸⁰, kirjoituksessa muun muassa todetaan. Ydinvoimavastaisen asenneilmapiirin juurisyyt ovat muutoinkin kyseenalaiset. ”Sitä kammotaan, koska se tuntuu kammottavalta, käy yli ymmärryksen ja on sanana huonossa huudossa. Ydinvoiman vastustaminen näyttää myös olevan muotia.”¹⁸¹ Outoa on myös se, että nimenomaan viidennen ydinvoimalan rakentamista vieroksutaan, vaikka neljä potentiaalista Tshernobyliä on jo hyvän aikaa ollut pystyssä. Tätä oli lehdessä hämmästely aiemminkin. Kaiken kaikkiaan lehti siis peräänkuuluttaa järkevyyttä ydinvoimakeskusteluun.¹⁸²

Kummitusteemaa hyödyntää myös 5.5.1989 ilmestyneen lehden pääkirjoitus. Kirjoituksen otsikko on tällä kertaa ”Haalistuva mörkö”. Kirjoitus on mörkö -symboliikan lisäksi muutenkin läheistä sukua edellä käsitellylle pääkirjoitukselle. Lehden linja alkaa hahmottua, samat argumentit toistuvat tässäkin pääkirjoituksessa. Ydinvoimaa on helpompi vastustaa kuin kannattaa, vaikei järjellisiä perusteita, saati vaihtoehtoja olisi. Ydinvoimavastaisuus on muotia. Miksi vastustaa juuri viidettä voimalaa, entä neljä edeltävää? Ylipäänsä lehti painottaa sitä, että vastustamisen lisäksi tulisi aina tarjota myös vaihtoehto vastustetulle asialle.¹⁸³

Suomen Kuvalehden pääkirjoitus 17.8.1990 on puolestaan otsikoitu ”Kesäteatteri”. Otsikolla viitataan ympäristönsuojelusta käytyyn keskusteluun, joka on alkanut muistuttaa kesäteatteria. Keskustelun monipuolistumista lehti pitää lähtökohtaisesti hyvänä. ”Näin päästään eroon älyllisesti epärehellisestä hymistelystä”¹⁸⁴, todetaan jutussa. Lehtihän on aiemminkin peräänkuuluttanut

¹⁷⁹ SK 18/1989 8.

¹⁸⁰ SK 9/1988 8.

¹⁸¹ SK 9/1988 8.

¹⁸² SK 9/1988 8.

¹⁸³ SK 18/1989 8.

¹⁸⁴ SK 33/1990 4.

järkiargumenttien perään tunnepitoisena velloneen ydinvoimakeskustelun tason kohentamiseksi, siten pääkirjoitus on linjassa lehden aiempien linjanvetojen kanssa.¹⁸⁵

Vuosi 1991 oli Suomen Kuvalehden 75-vuotisjuhlavuosi. Juhlan kunniaksi vuoden ensimmäinen, 4.1. ilmestynyt lehti on teemanumero, ja teemaksi on valittu ympäristö. Tästä voi päätellä, että ympäristöaiheita viimeistään nyt pidettiin Suomen Kuvalehdessä varsin tärkeinä. Lehden pääkirjoituskin on pyhitetty aiheelle. ”Rehellisesti ympäristöstä”- otsikoidussa pääkirjoituksessa otetaan kantaa ympäristöjournalismin tasoon Suomessa. Tuoreen mielipidetiedustelun mukaan suomalaiset eivät luota mediaan ympäristö- ja energia-asioita käsittelevien juttujen osalta. Tätä lehti pitää huolestuttavana. ”*Jos lehdet menettävät näin oleellisessa asiassa lukijoidensa luottamuksen, ne tuhlaavat sen mukana olemassaolonsa perustan*”¹⁸⁶, pääkirjoituksessa jyrähdetään. Journalistit ovat vihreämpiä kuin suomalaiset keskimäärin, lehti väittää niin ikään mielipidetiedusteluun vedoten. Tämä pätee muun muassa kysymykseen ydinvoimasta. ”*Kaksi kolmesta toimittajasta muun muassa vastustaa viidettä ydinvoimalaa, kun taas koko väestössä mielipiteet jakautuvat kutakuinkin tasan puolesta ja vastaan.*”¹⁸⁷ Myöskin asiantuntijat kokevat, että toimittajat ovat paikoin liian vihreitä toimittaakseen objektiivisia juttuja monimutkaisista ympäristöasioista. Kokonaiskuva ympäristön tilasta vääristyy helposti, kun kärpäsistä tehdään härkäsiä ja päinvastoin.¹⁸⁸

Heti pääkirjoitusta seuraavalla aukeamalla on Harri Saukkomaan laatima artikkeli ”Viidennen jälkeen”. Siinä käydään läpi sitä, mitä seurauksia viidennen ydinvoimalan rakentamisella Suomen energiapolitiikkaan on. Jutussa siis oletetaan, että eduskunta hyväksyy hallituksen ehdotuksen viidennen ydinvoimalan rakentamisesta. Näinhän ei lopulta käynyt, näin ollen jutun tarjoama tulevaisuudenkuva muodostui vaihtoehdokseksi skenaarioksi sittemmin tehdyn kielteisen ydinvoimalapäätöksen seurauksille. Joka tapauksessa jutun anti tutkimuskysymysten suhteen on lähinnä se, että viides ydinvoimala oli jälleen noussut vahvasti agendalle. Ydinvoimakeskusteluun itsessään suhtaudutaan tässäkin kirjoituksessa kriittisesti. ”*Ydinvoimaskonto ja ydinvoima-ateismi ovat molemmat vaarallisia. Keskustelu uudesta ydinvoimalasta on muuttunut välttämättömyydeksi, joka sumentaa keskustelun energiasta ja ympäristöstä.*”¹⁸⁹ Tämän välttämiseksi jutun asiantuntijat esittävät näkemyksensä nimettöminä. Tavoitteena on ilmeisesti puhua asiasta monipuolisesti ja neutraalisti, välttäen keskustelun ajautumista henkilökohtaisuuksiin.¹⁹⁰

¹⁸⁵ SK 33/1990 4.

¹⁸⁶ SK 1/1991 4.

¹⁸⁷ SK 1/1991 4.

¹⁸⁸ SK 1/1991 4.

¹⁸⁹ SK 1/1991 6.

¹⁹⁰ SK 1/1991 6–9.

4.2 Taloudelliset argumentit

Lehden 5.5.1989 julkaistussa, jo edellä mainitussa, pääkirjoituksessa muistutetaan energiapolitiikan realiteeteista. Kaikilla energiantuotantomuodoilla on haittapuolensa, ei ainoastaan ydinvoimalla. *”Totta kai olisi hienoa hoitaa koko pulma säästämällä energiaa, käyttämällä tuulta tai aurinkovoimaa, tai muuten vain siististi. Valitettavasti toistaiseksi yksikään noista vaihtoehdoista ei ole toteuttamiskelpoinen, eikä yksikään todellinen vaihtoehto ongelmaton.”*¹⁹¹ Ja jos nykyinen elintaso halutaan säilyttää, on jostain saatava energiaa. *”Jos kysytään, haluatteko ydinvoimaa, olisi samalla kysyttävä, haluatteko sitten hiilivoimaloita, tai lupaatteko luopua mikroaaltouuneistanne ja niin edelleen.”*¹⁹²

Niin ikään jo edellä mainitussa, 10.1.1992 julkaistun lehden pääkirjoituksessa, lisäydinvoiman tarvetta perustellaan pitkälti taloudellisilla seikoilla. Kirjoituksen alussa hämmästellään uuden energianeuvoston jäsenten enemmistön kielteistä kantaa ydinvoiman lisärakentamiseen. Lehden kanta on, että kauniista energiansäästö- ja uusiutuvien energiamuotojen kehittämispuheista huolimatta ydinvoima on tällä haavaa ainut järkevä ratkaisu nurkan takana väijyvään energiapulaan. *”Jokseenkin kaikki laskelmat osoittavat, etteivät mitkään säästöt riitä täyttämään syntyvää aukkoa”*¹⁹³, pääkirjoituksessa todetaan. Lehti myös toistaa näkemyksen, että tulevan ydinvoimalan turvallisuudesta on luonnollisesti huolehdittava. Energiansäästämistäkin lehti toki kannattaa, mutta se ei pidemmän päälle asioita ratkaise. Jopa ajankohtainen lamakortti otetaan käyttöön:

”Energianeuvoston ydinvoimakriitikot toivovat säästämistä, ja tähän toiveeseen onkin helppo yhtyä. Jos päättäjät sen sijaan laajemminkin haluavat kääntää yhteiskuntakehityksen pois aineellisen hyvinvoinnin tieltä, he ovat yksinäisellä tiellä. Sellainen ajattelu ei saa tukea laman ja suurtyöttömyyden Suomessa.”¹⁹⁴

Lehden 19.2.1993 pääkirjoituksessa, joka tosin poikkeaa lehden totutusta linjasta, taloudelliset seikat nähdään ensi kertaa selkeästi ydinvoiman lisärakentamista vastaan puhuvina. *”Kaikkiällä länsimaailmassa luovutaan ydinvoimasta ja yhä enemmän siksi, että atomisähkö on kallista, kun sen hintaan lasketaan mukaan kaikki kustannuserät. Nyt panostetaan uusiutuviin energiamuotoihin.”*¹⁹⁵ Pääkirjoituksessa ei siis suinkaan vähätellä taloudellisten argumenttien painoarvoa, päinvastoin.

¹⁹¹ SK 18/1989 8.

¹⁹² SK 18/1989 8.

¹⁹³ SK 2/1992 4.

¹⁹⁴ SK 2/1992 4.

¹⁹⁵ SK 7/1993 2.

Nämä argumentit vain ovat kääntymässä hiljalleen uusiutuvien energiamuotojen hyväksi ydinvoimaa vastaan.¹⁹⁶

4.3 Ympäristönsuojelulliset argumentit

Ympäristöaiheet nousivat myös Suomen Kuvalehdessä aiempaa merkittävämpään rooliin. Tästä kertoo muun muassa ympäristöteeman valikoituminen lehden edellä käsitellyn 75-vuotisjuhlavuoden erikoisnumeron temaksi. Suomen Kuvalehti alkaa perustella myös ydinvoimamyönteisyyttään aiempaa selkeämmin ympäristönsuojelullisilla argumenteilla. Lehden 5.5.1989 ilmestyneessä pääkirjoituksessa uutena argumenttina nousee esiin ydinvoiman puolustaminen kasvihuoneilmiön hillitsemiseksi. ”*Jos koko maailmanympäristön tasapaino otetaan huomioon, kumpi on todennäköisempi ja vaarallisempi vaihtoehto, ydinvoimalasta aiheutuva suurtuho, vai fossiilisten polttoaineiden aiheuttama kasvihuoneilmiö?*”¹⁹⁷, kirjoituksessa kysellään.

Lehden 17.8.1990 ilmestyneessä pääkirjoituksessa puolestaan kiitellään, että ympäristöasioihinkin saa jälleen suhtautua kriittisesti ja yleistä konsensusta vastustavia näkemyksiä voi tuoda esiin. Kasvihuoneilmiön torjuminen valjastetaan toistamiseen ydinvoiman puolesta puhuvaksi tavoitteeksi. ”*Nyt puhuvat ääneen nekin, jotka pitävät ydinvoimaa välttämättömänä ja sentään pienempänä pahana kuin kasvihuoneilmiötä*”¹⁹⁸, kirjoituksessa muun muassa mainitaan. Tällä viitataan luultavasti siihen, että valtaosa ympäristönsuojelijoista Vihreä liitto etunenässä suhtautui ydinvoimaan kielteisesti juuri sen oletettujen ympäristöhaittojen vuoksi, vaikka toisaalta kasvihuoneilmiötä aiheuttavat hiilidioksidipäästöt olivat ydinvoimassa suhteellisen pienet moniin muihin energiantuotantomuotoihin verrattuna.

Pääkirjoituksessa 8.2.1991 ydinvoimamyönteistä asennetta perustellaan muun muassa ympäristöseikoilla. Vaihtoehtoja lähitulevaisuuden energiaratkaisuille on lehden mukaan edelleenkin periaatteessa neljä: ydinvoima, kivihiihi, uusiutuvat energiamuodot tai energian säästäminen. Uusiutuvien energiamuotojen hyödyntäminen on vielä niin lapsenkengissä, ettei niistä ole viidennen ydinvoimalan korvaajaksi. Samoin on laita energiansäästämisen. Kenties mielenkiintoisin tutkielman kannalta on pääkirjoituksen jyrkkä linjaus kivihiihen suhteen. ”*Hiilivoiman lisääminen nykyisen ilmastonmuutoksen keskellä on anteeksiantamaton ympäristörikos*”¹⁹⁹, lehti jyrähtää. Kolme neljästä

¹⁹⁶ SK 7/1993 2.

¹⁹⁷ SK 18/1989 8.

¹⁹⁸ SK 33/1990 4.

¹⁹⁹ SK 6/1991 4.

vaihtoehdosta on rajattu pois, näin jäljelle jää ydinvoima. Kirjoituksen otsikko ”Maailman paras ydinvoimala” viittaa vaatimukseen ja uskoon siitä, että Suomen seuraavasta ydinvoimalasta tulee valmistuttuaan maailman paras. Ydinvoimaloitakin on erilaisia, lehti muistuttaa. Joka tapauksessa enää ei ole pienintäkään epäselvyyttä lehden kannasta siihen, mitä uuden eduskunnan ja hallituksen tulisi tehdä viidennen ydinvoimalan suhteen.²⁰⁰

Lehden 19.2.1993 pääkirjoituksessa lehti muuttaa yllättäen kantaansa energiakysymyksessä. Kyseessä on merkittävin muutos tähän mennessä. Muutoksen perussyitä voi toki vain arvailla, mutta uudella päätoimittajalla Martti Backmanilla voi kenties olla osuutta asiaan. Keskeisin muutos Suomen Kuvalehden energiakannassa on se, että nyt myös uusiutuvia energiamuotoja pidetään varteenotettavana vaihtoehtona ydinvoiman ja hiilivoiman rinnalla. Toisin oli vielä jokin aika sitten.

”Vielä pari vuotta sitten henkilökohtaisen energiakannanoton muodostaminen oli suhteellisen helppoa. [...] . Jos olit periaatteessa ydinvoimaa vastaan, jäi ainoaksi vaihtoehdoksi hiilivoima. Jos sen sijaan et tuntenut voittamatonta ydinvoimakammosa ja olit huolestunut haposateista ja kasvihuoneilmästä, oli helppo päätyä ydinvoiman kannalle. Vaihtoehtoihmiset puhuivat tosin jo tuolloin aurinko- ja tuulienergian, puun polton sekä säästöjen puolesta, mutta heidät oli helppo ohittaa parantumattomina haihattelijoina. Enää heidän vähättelynsä ei käy päinsä.”²⁰¹

Yhtenä syynä uusiutuvan energian hyödyntämismahdollisuuksien kasvuun on kyseisten energiamuotojen hyödyntämisessä tapahtunut kehitys, toisaalta se, ettei uudelle ydinvoimalalle näytä olevan tällä hetkellä riittävää poliittista tukea. Osin lehden linjanmuutoksen taustalla on siis talous, osin politiikka, osin ympäristö. Ratkaisuksi energiakysymykseen pääkirjoituksessa esitetään lukuisten pienten voimaloiden rakentamista pitkään kaavailtujen yksittäisten suurvoimaloiden sijaan. Joka tapauksessa Suomen Kuvalehden linja on muuttunut selvästi. Pysyväksi tämä linjanveto ei kuitenkaan jäänyt.²⁰²

4.4 Muut argumentit

Edellisen kerran puheet lisäydinvoiman tarpeesta päättyivät, kun Tshernobylin onnettomuus sattui 1986. Tuolloin poliittiset realiteetit ratkaisivat. ”*Tshernobylin onnettomuuden jälkeen, hallituksen oli*

²⁰⁰ SK 6/1991 4.

²⁰¹ SK 7/1993 2.

²⁰² SK 7/1993 2.

pakko ilmoittaa, ettei se päättä ydinvoiman lisärakentamisesta. Silloin oli turha kysyä, oliko ratkaisu järjevä vai ei. Poliittisesti ei muuta mahdollisuutta ollut”²⁰³, muistutetaan pääkirjoituksessa 8.2.1991 ilmestyneessä lehdessä. Myös hieman ennen vuoden 1993 ydinvoimalapäätöstä sattui onnettomuus, joskin pienempää mittaluokkaa kuin edellä mainittu. Venäjällä Sosnovyi Borin ydinvoimalassa näet sattui onnettomuus 24.3.1992. Tämä sattui ydinvoiman kannattajien kannalta pahaan saumaan, sillä viidennen ydinvoimalan kohtalon oli määrä ratketa lähikuukausina. Tästä tilanteesta raportoi Reijo Rutanen jutussaan ”Kun pääjohtaja pyörtyi. Poliittista säteilyä” lehden 3.4.1992 ilmestyneessä numerossa. Otsikko viittaa Säteilyturvakeskuksen johtaja Antti Vuorisen pyörtymiseen kesken Sosnovyi Borin onnettomuuden tiimoilta järjestetyn hallituksen iltakoulun.²⁰⁴

Myös politiikka oli siis edelleen vahvasti läsnä monissa ydinvoima-aiheisissa jutuissa. Painopiste oli kuitenkin enemmän sisä- kuin ulkopoliitikassa. Lehden 4.6.1993 ilmestyneessä numerossa on Reijo Rutasen artikkeli otsikolla ”Ydinkysymys”. Siinä aiheena on pian ratkeava viidennen ydinvoimalan kohtalo. Juttu koostuu kahden ydinvoiman kannattajaksi kääntyneen kansanedustajan haastattelusta. Kirjoittajan näkemyksen mukaan juuri ydinvoiman kannattajat ovat onnistuneet kääntytystyössään viime aikoina vastustajia paremmin. Kenties tästä syystä juttuun on valikoitunut nimenomaan kaksi ydinvoiman kannattajaksi kääntynyttä. Haastateltavien valinta nimenomaan ydinvoiman kannattajien leiristä ei siis välttämättä ole tarkoitushakuista. Niin tai näin, ydinvoimalan lisärakentamiselle myönteisen päätöksen syntyyn Rutanen ei kuitenkaan uskonut.²⁰⁵

Edellä käsiteltiin Jukka Tarkan esittämiä kriittisiä näkemyksiä vuoden 1992 eduskunnan ponsiäänestyksen tiimoilta. Myös oikeustieteen tohtori Raimo Pekkanen kritisoi ponsipäätöstä lehden 27.11.1992 ilmestyneessä numerossa julkaistussa puheenvuorossaan. Pekkanen johti ydinenergialakia valmistellutta toimikuntaa 1978–1980 ja siten hän oli päässyt aitiopaikalta seuraamaan ydinvoima-asioiden kehittymistä. Hänen mukaansa ydinenergialain todellinen tarkoitus ei toteutunut tuoreessa ponsipäätöksessä. Ydinenergialain tarkoitus oli kyllä, että eduskunnalla olisi viimeinen sana siihen, myönnetäänkö ydinvoimalan rakentamista koskeva hallintolupa sitä hakevalle taholle. Ponsipäätöksellä eduskunta kuitenkin tosiasiallisesti satoi kätensä lopullisen ydinvoimakantansa suhteen, Pekkanen tulkitsee:

”Tällaiseen menettelyyn kansanvaltaistamisella ei tietenkään pyritty. Pidettiin selvänä, että eduskunta käyttäessään sille poikkeuksellisesti uskottua hallintovaltaa vastuuntuntoisesti ja hyvän hallintotavan mukaisesti ratkaisee asian vasta kaikki

²⁰³ SK 6/1991 4.

²⁰⁴ SK 14/1992 9.

²⁰⁵ SK 22/1993 26–28.

selvitykset saatuaan, olihan kysymys yhteiskunnan kokonaisedusta. Tämä toive ei toteutunut.”²⁰⁶

Lehden kantaa tämä näkemys ei toki välttämättä edusta.

4.5 Paha, muttei liian paha – Tshernobyl hiljensi keskustelun, muttei muuttanut kantaa

Suomen Kuvalehti uutisoi Tshernobylin ydinvoimalaonnettomuudesta kattavasti. Onnettomuus muutti ydinvoimasta käytyä keskustelua pysyvästi, ydinvoiman lisärakentamisesta käytävän keskustelun se keskeytti hetkellisesti. Suomen Kuvalehti kuitenkin pysyi melko uskollisena ydinvoiman lisärakentamisen puolestapuhujana, joskin ensimmäinen vuosi onnettomuuden jälkeen häveliäästi asiasta vaieten. Mitä lähemmäs vuoden 1993 eduskuntaäänestys ydinvoiman lisärakentamisesta tuli, sitä myönteisemmäksi muuttui lehden kanta lisäydinvoimaan. Kuitenkin lopullista ydinvoiman lisärakentamiseen liittyvää äänestystä edeltävä ponsiäänestys loppuvuodesta 1992 käänsi myös Suomen Kuvalehden kelkan hetkeksi ydinvoimaa vastaan, vaikka tätäkin päätöstä lehdessä kritisoitiin.

Vaikka Harrisburgin onnettomuuskin oli vakava, oli Tshernobyl vakavuusasteeltaan omaa luokkaansa. Tshernobylin onnettomuudesta tuli kenties vahvin yksittäinen ympäristönsuojelullinen argumentti ydinvoimaa vastaan. Heräsi kysymys, eikö samankaltainen onnettomuus olisi mahdollinen myös Suomessa. Suomen Kuvalehdessäkin tiedostettiin toki ydinvoiman riskit aiempaa paremmin. Kuitenkin lehti käytti ympäristönsuojelullisia argumentteja edelleen ennen kaikkea ydinvoiman lisärakentamisen puolustamiseen. Huoli kasvihuoneilmiöstä alkoi hiljalleen voimistua, ja ydinvoiman verrattain pienistä hiilidioksidipäästöistä Suomen Kuvalehti sai oivan argumentin ydinvoiman puolustamiseksi esimerkiksi hiilivoimaa vastaan.

Kuitenkin taloudellisten seikkojen merkityksen tuli Suomen Kuvalehden mukaan edelleen olla keskeisin energiapolitiisissa päätöksissä. Kuten aiemminkin, lehti saattoi käyttää taloudellisia perusteluja myös ydinvoimaa vastaan, jos jokin muu energiantuotantomuoto vaikutti kilpailukykyisemmältä. Kannanmuutos oli tässä suhteessa paikoin nopea: eräässä vuoden 1992

²⁰⁶ SK 48/1992 4.

pääkirjoituksessa²⁰⁷ ydinvoimaa puolustettiin taloudellisilla syillä, erässä seuraavan vuoden pääkirjoituksessa²⁰⁸ puolestaan vastustettiin.

Poliittisena argumenttina mainittiin lähinnä se, ettei ydinvoiman lisärakentamisesta keskustelu ylipäänsä ollut mahdollista hetkeen Tshernobylin onnettomuuden jälkeen. Tätä keskustelua lehti pyrki hienovaraisesti käynnistämään ja vauhdittamaan kun se suinkin oli mahdollista. Lehti siis pysyi kannassaan, mutta niin pysyi kansakin. Yleinen mielipide oli ydinvoimaa vastaan, ja näin ollen lehti ei edelleenkään myötäillyt enemmistön kantaa. Sama päti kysymykseen kansanäänestyksestä.

²⁰⁷ SK 2/1992 4.

²⁰⁸ SK 7/1993 2.

5. Ensin ei, sitten kyllä – periaatepäätös viidennen ydinvoimalan rakentamisesta syntyy

5.1 Suomen Kuvalehden ydinvoimakanta ja yleinen mielipide

”Ilmaston lämpeneminen jatkuu, jos päästöjä ei saada kuriin. Tämä on tulevien sukupolvien kannalta olennaisin kysymys. Vastuuta tulevaisuudesta on kannettava nyt. Sähkö on kyettävä tuottamaan ympäristöä vahingoittamatta. [...] Ydinvoima ei ole erityisen edullinen ratkaisu, pikemminkin päinvastoin, kun jätteen varastoinnillekin määritellään sen hinta. Ydinvoiman rakentamisella tähdätään kuitenkin kauas tulevaisuuteen, yli vaihtuvien suhdanteiden. Sitä on syytä vakavasti harkita ilmaston, turvallisuuden ja omavaraisuuden takia.”²⁰⁹

Kuten tunnettua, eduskunta päätyi lopulta syyskuussa 1993 äänestämään viidennen ydinvoimalan rakentamista vastaan. Noin yhdeksän vuotta myöhemmin, toukokuussa 2002 syntyi kuitenkin päinvastainen päätös. 1990-luvun alussa Neuvostoliitto romahti, mikä viimeistään päätti kylmän sodan ja laittoi ulkopolitiikan pelimerkit uusiksi. Ennennäkemättömän syvä lama ajoittui vuosikymmenen alkupuolelle, mutta Nokian vetämässä taloudellisessa nousukiidossa 2000-luvun kynnyksellä Suomessa kaivattiin jälleen lisää energiaa talouskasvun rattaisiin. Huoli ilmastonmuutoksesta tuli jäädäkseen, myös keskusteluun ydinvoimasta.

Suomen Kuvalehti julkaisi jälleen silloin tällöin ydinvoima-aiheisia galluptutkimuksia. Suomalaisten ydinvoimavastaisuus väheni vähenemistään vuosituhannen vaihdetta lähestyttäessä. Kuitenkin suomalaisten suhtautuminen ydinvoimaan oli sikäli ristiriitaista ja hankalasti tulkittavaa, että samaan aikaan kun ydinvoiman vastustus väheni, sen kannatus ei kasvanut. Oudolta kuulostava tulos selittyi sillä, että kannastaan epävarmojen osuus kasvoi. Tästä kertoo 14.7.1995 julkaistu galluptulos: ydinvoimakannastaan epävarmojen osuus on peräti nelinkertaistunut²¹⁰ (neljästä prosentista neljääntoista prosenttiin) kahdessa vuodessa.²¹¹ Ydinvoiman lisärakentamiskeskustelussa elettiin jonkun aikaa hiljaiseloa, seuraava Gallup julkaistiin lehden 26.4.1996 ilmestyneessä numerossa. Tuonkin gallupin tulokset olivat samansuuntaiset, ydinvoiman suosio jatkoi edelleen hienoista kasvua. Syystä tai toisesta myös ydinvoimakantaansa empivien määrä oli yhä nousussa. Kyseinen

²⁰⁹ SK 47/2000 3.

²¹⁰ Jutussa esitettyjen prosenttilukemien valossa niin ikään jutussa esitetty väite epävarmojen osuuden nelinkertaistumisesta vaikuttaa virheelliseltä. Todennäköisesti kyse ei kuitenkaan ole lukemien vääristelystä, vaan siitä että prosenttiluvut on selkeyden vuoksi pyöristetty kokonaisluvuiksi ja näin todellinen tulos on voinut hieman vääristyä.

²¹¹ SK 28/1995 4.

lehden ilmestymisajankohta oli ydinvoimateeman kannalta sikäli merkittävä, että Tshernobylin onnettomuudesta oli tuolloin kulunut tasan kymmenen vuotta.²¹²

Lähestyttäessä 2000-luvun taitetta ydinvoiman kannatus kääntyi hieman yllättäen laskuun. Tämä käy ensimmäisen kerran ilmi lehden 13.3.1998 ilmestyneessä numerossa julkaistusta ydinvoimagallupista. Kysymyksenasettelu tosin erosi helmikuun lopulla tehdystä edellisestä, Taloustutkimuksen teettämästä kyselystä ja tämä on saattanut vaikuttaa nopeaan muutokseen. Nyt oli kysytty kantaa ainoastaan lisäydinvoimaan liittyen, helmikuuisessa tutkimuksessa selvitetty ydinvoimakanta piti sisällään myös mielipiteen jo käytössä olevasta ydinvoimasta.²¹³

Lehden 14.4.2000 ilmestyneessä numerossa on ensimmäinen 2000-luvun puolella julkaistu ydinvoimagallup Suomen Kuvalehdessä. Juttuun on eksynyt harmittava virhe: tekstissä kerrotaan ydinvoimaa kannattavien osuudeksi 45 prosenttia, vastustajiksi 39 prosenttia ja kantaansa empiviksi 6 prosenttia. Tuloksia esittelevässä kaaviossa vastustajien osuus on kuitenkin 49 prosenttia. Tämä on todellinen tulos, näin lehti ilmoittaa seuraavan numeron oikaisussaan. Näin ollen ydinvoiman vastustajia on edelleen hieman enemmän kuin kannattajia.²¹⁴ Seuraava ydinvoimagallup löytyy 2.3.2001 julkaistusta numerosta. Taloustutkimuksen säännöllisesti teettämän tutkimuksen tulos on, että ydinvoiman kannatus suomalaisten keskuudessa vähenee edelleen. Sama trendi on jatkunut jo kolme vuotta.²¹⁵

Kuitenkin hallituksen myönteisen ydinvoiman lisärakentamiskannan julkistamisen jälkeen (siis ennen ratkaisevaa eduskuntaäänestystä) ydinvoiman kannatus myös kansalaisten keskuudessa kääntyi jälleen hienoiseen nousuun. Tuomo Lappalaisen laatimassa jutussa lehden 8.2.2002 ilmestyneessä numerossa keskeinen tulos oli se, että vuoden 2002 alussa jo lähes puolet suomalaisista kannatti lisäydinvoiman rakentamista. Tämä teki kansanedustajien aseman kinkkiseksi, kansan enemmistön kantaan kun ei oikein pystynyt enää nojaamaan.²¹⁶ Yhtä kaikki, kansanedustajat mitä luultavimmin seurasivat galluptuloksia herkeämättä, näin ainakin arvellaan 18.1.2002 ilmestyneessä Jarmo Raivion jutussa ydinvoimagallupeihin liittyen.²¹⁷

Mahdolliselle ydinvoimakansanäänestykselle löytyi edelleen selvä kannatus, tämä todettiin useissa gallupkyselyissä.²¹⁸ Kansanäänestyksen kannatus kuitenkin hiipui 2000-luvun puolella. Enemmistö

²¹² SK 17/1996 8, 18–24.

²¹³ SK 11/1998 8.

²¹⁴ SK 15/2000 10, SK 16–17/2000 93.

²¹⁵ SK 9/2001 9.

²¹⁶ SK 6/2002 23.

²¹⁷ SK 3/2002 8.

²¹⁸ SK 15/2000 10, SK 9/2001 9.

oli kuitenkin yhä kansanäänestyksen kannalla ainakin vielä vuonna 2002.²¹⁹ Myös ydinvoiman kannattajien ja vastustajien sosioekonominen rakenne oli pysynyt pääpiirteissään samana uudelle vuosituhannele siirryttäessä, kuten 14.4.2000 ilmestyneessä lehdessä kerrotaan: ydinvoimaa kannattavat keskimääräistä enemmän hyväosaisten²²⁰, miehet, kaupunkilaiset ja puolueista kokoomus.²²¹ Samankaltainen tulos löytyy myös lehden 8.2.2002 julkaistusta numerosta.²²²

Suomen Kuvalehden kanta ydinvoiman lisärakentamiseen vaihteli vuosina 1993–2002 huomattavasti enemmän kuin aiemmin. Vuoden 1993 eduskuntaäänestyksen alla lehti kallistui kielteiselle ydinvoimakannalle²²³. Vuonna 2002 lehden kanta ei vielä äänestyksen edellä ollut niin selvä, mutta äänestystuloksen selvittyä lehti suhtautui syntyneeseen periaatepäätökseen myönteisesti.²²⁴ Kummallakin kerralla lehti oli siis ”voittajien” puolella. Äänestysten välillä lehden kanta ydinvoiman lisärakentamiseen oli pääsääntöisesti varovaisen myönteinen. Kaikki asiat eivät lehden ydinvoimalinjassa sentään muuttuneet: ydinvoimakansanäänestykseen lehti suhtautui edelleen kielteisesti. Ydinvoima-asiaa myös pidettiin edelleen tärkeänä, aihe päätyi jälleen myös muutaman kansikuvan teemaksi.²²⁵ Ympäristönsuojelullisten argumenttien merkitys lehden ydinvoimakannanotoissa korostui entisestään muun muassa Kiotossa vuonna 1997 solmitun ilmastopöytäkirjan myötä, toki taloudellisetkin argumentit olivat edelleen niin ikään oleellisia.

Jo vuoden 1993 alkupuolella Suomen Kuvalehden kanta ydinvoiman lisärakentamiseen oli yllättäen kääntynyt kielteiselle kannalle. Vielä jyrkemäksi asenne ydinvoimaa kohtaan muuttuu eduskunnan ydinvoiman lisärakentamiselle kielteisen äänestyksen jälkeen 1.10.1993 julkaistussa pääkirjoituksessa. Sen otsikko tiivistää oleellisen: ”Ydinvoimakielto on mahdollisuus”. Vielä pari vuotta sitten tällaista otsikkoa olisi ollut täysin mahdotonta kuvitella Suomen Kuvalehden pääkirjoitukseen. Mielenkiintoista on lisäksi kirjoituksen lopun toteamus ”*Eduskunnan tekemän ratkaisun myötä meiltä poistui kiire.*”²²⁶ Mielenkiintoista tämä on sikäli, että juuri kiire oli keskeinen argumentti viidennen ydinvoimalan rakentamisen puolesta vielä esimerkiksi parin vuoden takaisissa pääkirjoituksissa 8.2.1991 ja 10.1.1992 ilmestyneissä numeroissa.²²⁷

Lehden 7.10.1994 ilmestyneessä numerossa lehden kanta ydinvoimaan muuttuu jälleen. ”Energiaitsetpetos”-otsikolla varustettu pääkirjoitus nimittäin linjaa, että ydinvoimaa tarvitaan, jotta

²¹⁹ SK 6/2002 23.

²²⁰ Aiemmin esitellyissä gallupeissa usein ”akateemisesti koulutetut”.

²²¹ SK 15/2000 10.

²²² SK 6/2002 23.

²²³ SK 39/1993 4.

²²⁴ SK 22/2002 3.

²²⁵ SK 30/1998, SK 15/2000, SK 6/2002, SK 11/2002.

²²⁶ SK 39/1993 4.

²²⁷ SK 6/1991 4, SK 2/1992 4.

maailman hiilidioksidipäästöt eivät karkaa käsistä. Lehden linjan äkillinen muutos on sikäli edellistä täyskäännöstä yllättävämpi, että päätoimittaja ei nyt ole vaihtunut, toisin kuin edeltävän mielipiteenmuutoksen alla. Maailman orastava energiapula oli joka tapauksessa tärkeäksi koettu aihe, koska se oli nostettu myös kansikuvan aiheeksi. Tämäkin on hieman yllättävää, ei niinkään energiakysymyksen merkityksettömyyden vuoksi, vaan siksi että se vei kansikuvan paikan vasta sattuneen Estonian autolauttaonnettomuuden sijaan.²²⁸ Myös 13.4.1995 julkaistun lehden pääkirjoituksessa linjataan, että Suomessa tulisi panostaa jälleen ydinvoimaan. Lehti pitää sitä Suomen ja länsimaiden ainoana realistisena vaihtoehtona hiilidioksidipäästöjen hillitsemiseen.²²⁹ Neljä vuotta myöhemmin, 7.5.1999 julkaistussa pääkirjoituksessa ollaan edelleen ydinvoiman kannalla, joskaan ei pelkästään ydinvoiman, vaan perusteluna on jälleen tarve leikata hiilidioksidipäästöjä.²³⁰

”Eduskunta päättäköön ydinvoimasta”, linjaa pääkirjoitus 24.11.2000. Suomen Kuvalehden kanta on edelleen, että päätösvalta ydinvoiman lisärakentamisesta kuuluu nimenomaan eduskunnalle, ei kansanäänestykselle. Jälkimmäisessä päätöstavassa riskinä olisi, että *”jokin epäolennaisuus ratkaisisi lopputuloksen”*²³¹. Kansanedustajien on lisäksi kyettävä kantamaan itse vastuu päätöksistä, sitä vartenhan heidät on eduskuntaan valittu. Muutoin pääkirjoituksessa ei oteta selkeästi kantaa ydinvoiman lisärakentamisen puolesta, saati sitä vastaan, vaan kirjoituksessa tyydytään esittelemään puolesta ja vastaan esitettyjä argumentteja.²³²

Lehden 8.2.2002 ilmestyneessä numerossa on paljon ydinvoima-asiaa. Myös lehden kansi on pyhitetty aiheelle: kansikuvan otsikko on enteellisesti ”Ydinvoima: Viimeinen erä”.²³³ Lehdessä palataan yli vuoden tauon jälkeen myös pääkirjoitustasolla ydinvoimakysymykseen. Kirjoituksessa tyydytään jälleen esittelemään ydinvoiman kannattajien ja vastustajien argumentteja. Vaikka suoranaista kantaa viidenteen ydinvoimalaan ei lehti otakaan, vaikuttaa siltä, että todistustaakka ydinvoima-asiassa tulisi lehden mukaan olla ydinvoiman vastustajilla. *”Vaihtoehtojen esittäjien on löydettävä perustelunsa tältä pohjalta ollakseen uskottavia. Säästöponnistuksia tarvitaan, mutta niiden varaan ei voi vastuullisesti rakentaa.”*²³⁴ Toisaalta ydinvoima ei lehden mukaan ole

²²⁸ SK 40/1994 4.

²²⁹ SK 15/1995 4.

²³⁰ SK 18/1999 5.

²³¹ SK 47/2000 3.

²³² SK 47/2000 3.

²³³ SK 6/2002 Kansi.

²³⁴ SK 6/2002 3.

kuitenkaan lopullinen ratkaisu energiakysymyksiin. ”Valtion on sitouduttava joka tapauksessa uusien vaihtoehtojen kehittämiseen. Niin ennakoidaan ydinvoiman jälkeistä aikaa.”²³⁵

Ajassa-palstalla voidaan seuraavalla viikolla odottavan ydinvoimaaänestyksen asetelmia lehden numerossa 17.5.2002. Oleellisempaa käsillä olevan tutkielman kannalta on kuitenkin se, että samaisen lehden loppupuolella on tunnetun ydinvoiman puolestapuhujan, tuolloisen eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan puheenjohtajan, kansanedustaja Martti Tiurin (SDP), ydinvoimamyönteinen kirjoitus.²³⁶ Tämä on huomionarvoista siksi, että ydinvoimaaänestykseen oli todella aikaa enää noin viikko, ja sivun mittaisen puheenvuoron antaminen ydinvoiman vakaumukselliselle kannattajalle näin lähellä äänestystä voitaisiin tulkita lehden kannanotoksi. Kuitenkin on syytä huomioida, että vain muutamaa viikkoa aiemmin oli samaisella paikalla lehdessä annettu puheenvuoro ydinvoimavastaiselle kirjoitukselle, laatijana Viikin biokeskuksen tiedesihteeri Reetta Kettunen. Näin ollen molemmat puolet saivat lehdessä äänensä kuuluviin myös aivan ydinvoimaaänestyksen aattona.²³⁷

Ensimmäinen Suomen Kuvalehden numero eduskunnan tekemän, ydinvoimalalle myönteisen, periaatepäätöksen jälkeen julkaistiin 31.5.2002. Kuten olettaa saattaa, pääkirjoitus käsittelee tuoretta ydinvoimapäätöstä. Pääkirjoituksessa äänestyksen tulos nähdään positiivisena. Ensinnäkin päätös syntyi pitkällisen harkinnan ja monipuolisen keskustelun seurauksena. Siihen viittaa myös kirjoituksen otsikko ”Harkittu päätös”. Päätöksellä myös varmistettiin sähkön riittävyys lähitulevaisuudessa. Keskeistä oli nimenomaan se, että Suomen omavaraisuusaste sähköntuotannossa kasvaisi viidennen ydinvoimalan myötä. Kolmanneksi, päätös oli merkittävä myös ajatellen Kioton päästösopimuksen Suomelle asettamien tavoitteiden saavuttamista.²³⁸

Kuitenkin lehti myös muistuttaa tarpeesta kehittää uusiutuvia energiamuotoja todennäköisestä viidennestä ydinvoimalasta huolimatta. Eduskunnan periaatepäätökseen sidottu ”risupaketti” on siis myös syytä toteuttaa, lehti linjaa. Myös taloudelliset argumentit puhuvat ydinvoiman puolesta, ainakin yksittäisen veronmaksajan kannalta. Kyseiseen pääkirjoitukseen tiivistyvät hyvin Suomen Kuvalehden ydinvoimakannat koko tutkitulta aikaväliltä. Ympäristönsuojelu on syytä ottaa huomioon, eikä sitä missään nimessä tule väheksyä. Tämä ei kuitenkaan saisi tapahtua talouden

²³⁵ SK 6/2002 3.

²³⁶ SK 20/2002 83.

²³⁷ SK 16/2002 86.

²³⁸ SK 22/2002 3.

kustannuksella. Niin tai näin, päätösvalta tässäkin asiassa kuuluu, edustuksellisessa demokratiassa kun eletään, eduskunnalle.²³⁹

5.2 Taloudelliset argumentit

Ennennäkemättömän syvä lama koetteli Suomea 1990-luvun alkupuolella. Tämä näkyi myös joissain Suomen Kuvalehdessä julkaistuissa ydinvoiman lisärakentamista koskevissa kirjoituksissa. Kuitenkin selkeimmin lamakorttia käytettiin jo edellisessä luvussa käsitellyssä pääkirjoituksessa vuodelta 1992.²⁴⁰ Suuressa kuvassa taloudellisten argumenttien painoarvo heikkeni suhteessa ympäristönsuojelullisiin argumentteihin, mitä tulee ydinvoiman lisärakentamisesta Suomen Kuvalehdessä käytyyn keskusteluun. Niin tai näin, taloudellisen kannattavuuden mukaan ei eduskunnan joka tapauksessa tarvitsisi lehden mukaan ydinvoimapäätöksiä tehdä. *”Tähän kysymykseen ei tarvita poliittista vastausta, koska vastuun kantaa elinkeinoelämä”*²⁴¹, linjataan pääkirjoituksessa 7.5.1999.

Ydinvoimaa ei nähty enää niin houkuttelevana ratkaisuna taloudellisessa mielessä, kuin aiemmin. Keskustelu viidennestä ydinvoimalasta oli jälleen voimistumassa, kerrottiin lyhyessä artikkelissa lehden 30.5.1997 julkaistussa numerossa. Jutussa kerrotaan Imatran Voiman pitkäaikaisen voimahahmon, vuorineuvos Kalevi Nummisen esille tuomasta näkemyksestä, että viidettä ydinvoimalaa ei välttämättä tulisi vaikka eduskunta sille luvan myöntäisikin. Rakennuttajaa voimalalle ei nimittäin välttämättä löytyisi, koska energiamarkkinat olivat muuttuneet arvaamattomammiksi ja vapautuneet siitä, kun ydinvoiman lisärakentaminen oli edellisen kerran esillä.²⁴² Lehden 1.9.2000 ilmestyneessä numerossa kerrotaan toisenkin vuorineuvoksen, Krister Ahlströmin esittäneen kriittisiä näkemyksiä ydinvoimasta. Ahlströmillä perustelut pohjasivat Suomen Kuvalehden mukaan talouteen ja poliittisiin seikkoihin.²⁴³

Teollisuuden voimahahmojen näkemys ei toki välttämättä vastannut lehden linjaa. Viitteitä lehden samankaltaisista näkemyksistä on kuitenkin löydettävissä. Lehden 24.11.2000 julkaistun numeron pääkirjoituksessa todetaan *”ydinvoima ei ole erityisen taloudellinen ratkaisu, pikemminkin päinvastoin, kun jätteen varastoinnillekin määritellään sen hinta”*.²⁴⁴ Lehden 31.5.2002

²³⁹ SK 22/2002 3.

²⁴⁰ SK 2/1992 4.

²⁴¹ SK 18/1999 5.

²⁴² SK 22/1997 7.

²⁴³ SK 35/2000 3, 20–21, SK 45/2000 28.

²⁴⁴ SK 47/2000 3, 8.

ilmestyneessä numerossa, siis ensimmäisessä lehdessä eduskunnan tekemän, ydinvoiman lisärakentamiselle myönteisen periaatepäätöksen jälkeen puolestaan muistutetaan heti ympäristönsuojelullisten argumenttien perään myös ydinvoimapäätöksen myönteisistä puolista taloudelliselta kannalta. *”Valtion varojahan ydinvoimalaan ei käytetä, 2,5 miljardin euron investoinnin maksaa lähinnä suurin kuluttaja teollisuus sähkön hinnassa. Päätöksen taloudellinen riski on siinä eikä onneksi valtion varassa.”*²⁴⁵

Vaikka pääasiassa ympäristönsuojelullisia näkökohtia ei Suomen Kuvalehden ydinvoimakannanotoissa vähätelläkään, löytyy myös esimerkkejä jutuista, joissa ympäristönsuojelu nähdään jopa ennen kaikkea taloudellisena rasitteena. Kenties räikein esimerkki löytyy pääkirjoituksesta lehden 13.4.1995 julkaistussa numerossa. ”Ilmasto saa odottaa”- otsikoidussa tekstissä jyrähdetään: *”Yksi asia sen sijaan on varma: hiilidioksidipäästöjen tuntuva leikkaaminen tulisi ihmiskunnalle suunnattoman kalliiksi.”*²⁴⁶ Taloudelliset seikat nousevat näin pitkästä ajasta ympäristönsuojelullisia näkökohtia tärkeämmiksi. Lehden mukaan asiantuntijat ovat sitä mieltä, että ympäristön kannalta olisi järkevämpiäkin sijoituskohteita kuin kasvihuoneilmiön torjuminen.²⁴⁷ Lehden 30.4.1999 ilmestyneessä numerossa on puolestaan kuusisivuinen artikkeli otsikolla ”Energia on ydinkysymys”. Jukka Saastamoisen toimittamassa jutussa esitellään jälleen kerran Suomen tulevien energiaratkaisujen vaihtoehtoja vesi- ja tuulivoimasta turpeen kautta ydinvoimaan. Artikkelillä on sinänsä neutraali, mutta ympäristöystävällisten ratkaisujen kalleutta korostetaan. *”Voimalaitokset joutuvat tekemään pienienkin säästöjen saavuttamiseksi pitkiä, raskaita ja aivan tolkkuttoman kalliita investointeja”*²⁴⁸, artikkelissa todetaan.

5.3 Ympäristönsuojelulliset argumentit

Ympäristöargumentit nousivat 1990-luvulta lähtien entistä vahvemmin ydinvoima-argumentoinnin keskiöön myös Suomen Kuvalehdessä. Paikoin ne ohittavat jopa taloudelliset argumentit. Ympäristöasioista huolestuminen tulee hyvin esille 1.10.1993 julkaistussa pääkirjoituksessa. Nyt lehden linja energiakysymykseen on, että Suomen tulisi panostaa uusiutuvien energiamuotojen hyödyntämiseen. Hiili olisi joka tapauksessa energianlähteenä vihoviimeinen vaihtoehto. *”Hiilienergian lisääminen olisi jyrkässä ristiriidassa Suomen allekirjoittaman kansainvälisen*

²⁴⁵ SK 22/2002 3, 8, 9.

²⁴⁶ SK 15/1995 4.

²⁴⁷ SK 15/1995 4.

²⁴⁸ SK 17/1999 27–31.

*ilmansuojelusopimuksen kanssa. Siksi maan hallituksen on verotuksen avulla huolehdittava siitä, että tulevaisuuden energiatarvetta ei kateta lisäämällä hiilen polttoa*²⁴⁹, lehti linjaa. Ilmastonsuojelulliset syyt nousevat jälleen tärkeimmäksi perusteluksi energiapolitiikassa, joskaan eivät tässä tapauksessa ydinvoimaan liittyen.

Lehden 7.10.1994 ilmestyneessä numerossa hiilidioksidipäästöjen leikkaamistarvetta käytetään jälleen perusteluna nimenomaan ydinvoiman puolesta. ”Energiaitsepetos”-otsikolla varustetussa pääkirjoituksessa muistutetaan, kuinka erityisessä asemassa rikkaat länsimaat, Suomi mukaan luettuna, ovat energiakysymyksissäänkin. ”Länsimailla on ollut varaa sellaiseenkin ylellisyyteen, että ne sanoutuvat irti ydinvoiman kehittämisestä ja samaan aikaan säättävät itselleen ankaria rajoituksia ilmakehää kuormittavan hiilidioksidin päästöille”.²⁵⁰ Muualla maailmassa tilanne on toinen. Köyhien maiden elintason noustessa myös energiankulutus kasvaa valtavasti, ja ratkaisu sikäläiseen energiannälkään on sama kuin rikkaissa länsimaissa viime aikoihin asti: hiilen ja öljyn polttaminen. ”Uudet hiilivoimalat syöksevät taivaalle sellaiset määrät hiilidioksidia, että länsimaiden askartelu omien päästöjensä pienentämiseksi vaikuttaa säälittävältä. Ilmakehä kun ei tunne rajoja”²⁵¹, kirjoituksessa muistutetaan.

Länsimaiden velvollisuus on kehittää ydinvoimaa, koska köyhemmiltä mailta olisi tässä vaiheessa kohtuutonta vaatia fossiilisten polttoaineiden käytön rajoittamista. ”Teknisesti kehittyneiden länsimaiden tulisi ottaa kansainvälisessä työnjaossa vastuu ydinvoimalla jauhettavasta sähköstä niin pitkälle kuin suinkin ja teknisen kehityksen alkuvaiheessa olevilla mailla olkoon oikeus vielä käyttää fossiilisia polttoaineita niin kauan kuin se on välttämätöntä”²⁵², pääkirjoituksessa linjataan. Argumenttina ydinvoiman puolesta toimii siis suorasti ilmaston lämpenemisen ehkäisy, ja epäsuorasti talous (riikkaat vs. köyhät maat).²⁵³

Kun ydinvoima seuraavan kerran on pääkirjoituksen aiheena, on ääni kellossa ympäristönsuojelun suhteen jälleen muuttunut, vaikka päätoimittaja on pysynyt. Lehden 13.4.1995 ilmestyneen numeron pääkirjoitus on otsikoitu ”Ilmasto saa odottaa”. Jo otsikko saa nykylukijan hieraisemaan silmiään, eikä leipätekstinkään sisältö ole sen vähempää hämmentävä. Myöskään kaikki lukijat eivät yhtyneet lehden näkemyksiin.²⁵⁴ Pääkirjoituksen aluksi viitataan juuri päättyneeseen Berliinin ilmastokokoukseen, jonka laihaksi jääneet tulokset antoivat kirjoituksen mukaan ymmärtää, että

²⁴⁹ SK 39/1993 4.

²⁵⁰ SK 40/1994 4.

²⁵¹ SK 40/1994 4.

²⁵² SK 40/1994 4.

²⁵³ SK 40/1994 4.

²⁵⁴ SK 20/1995 56.

huolta ilmaston lämpenemisestä on kenties liioiteltu. Pääkirjoituksen mukaan ilmaston lämpeneminen on niin monimutkainen ilmiö, että sen suhteen ei ole tiedepiireissä saavutettu vielääkään yhteisymmärrystä. Päinvastoin, tilanne on mennyt aiempaakin epäselvemmäksi.²⁵⁵

Lehti ei tyrmää ilmastoasioista huolehtimisen tärkeyttä kokonaan, vaan korostaa että niihinkin on hyvä olla valmius panostaa, jos joskus tulee todella tarve. Tästä kaikesta huolimatta lehti on kuitenkin sitä mieltä, että Suomessa tulisi panostaa jälleen ydinvoimaan. Lehti pitää sitä edelleen Suomen ja länsimaiden ainoana realistisena vaihtoehtona hiilidioksidipäästöjen hillitsemiseen.²⁵⁶ Myös 7.5.1999 julkaistun lehden pääkirjoituksessa lehti kallistuu ydinvoiman lisärakentamisen kannalle nimenomaan ilmastonuojelullisiin syihin vedoten, vuonna 1997 solmittu Kioton ilmastopimus teki asiasta jälleen vakavammin otettavan.²⁵⁷ Kioton sopimuksen merkityksestä taistelussa viidennen ydinvoimalan kohtalosta kerrotaan lisää muun muassa lehden 10.11.2000 ilmestyneessä numerossa.²⁵⁸ Myös 8.2.2002 julkaistussa pääkirjoituksessa korostetaan Kioton sopimuksen merkitystä.²⁵⁹

Kuitenkin myös ydinvoiman lisäämisen mahdolliset haitat ympäristön kannalta myönnetään 24.11.2000 julkaistussa pääkirjoituksessa:

”Ydinvoiman lisärakentaminen sisältää kuitenkin yhden suuren kysymysmerkin, jonka vihreät ovat jo piirtäneet näkyviin: miten käy energiaa säästävien uusien ratkaisujen kehittämiseksi ja vaihtoehtoisten tuotantomuotojen markkinoille tulolle, jos voidaan jatkaa uuden ydinvoiman turvin entiseen tapaan?”²⁶⁰

Ydinvoiman riskeistä ei puhuta enää kenties aivan niin paljon kuin aiemmin.²⁶¹ Tshernobylin onnettomuuden aiheuttama shokkireaktio oli jo ohitse, ja toisaalta ydinvoimalan riskit olivat jo rakennettujen voimaloiden myötä olemassa, riippumatta siitä päätettäisiinkö viides voimala rakentaa. Lehden 25.5.2001 ilmestyneessä numerossa uutisoidaan ydinvoiman kannatuksen olevan pitkästä ajasta nousemassa länsimaissa. Teppo Tiilikaisen jutussa esitellään esimerkkeinä Yhdysvallat, Japani ja Iso-Britannia, joissa kussakin oli virinnyt keskustelua uusien ydinvoimaloiden rakentamisesta. Varsinkin Yhdysvallat ja Japani ovat sikäli mielenkiintoisia esimerkkejä, että molemmissa oli

²⁵⁵ SK 15/1995 4.

²⁵⁶ SK 15/1995 4.

²⁵⁷ SK 18/1999 5.

²⁵⁸ SK 45/2000 28.

²⁵⁹ SK 6/2002 3.

²⁶⁰ SK 47/2000 3.

²⁶¹ Poikkeuksena tästä on ydinjäte, mutta yksin siihen keskittyvät artikkelit on tässä tutkielmassa jätetty tarkastelun ulkopuolelle.

kokemusta myös ydinvoimalaonnettomuudesta, Yhdysvalloilla Three Mills Islandilta vuodelta 1979, ja Japanilla Tokaimurasta 1999.²⁶²

Päätoimittaja Tapani Ruokanen puolestaan toteaa 22.2.2002 julkaistun numeron kolumnissaan ydinvoiman olevan ”hyvä renki, mutta huono isäntä”²⁶³. Hän vertaa ydinvoimaa hyvän ja pahan tahdon puuhun: ydinvoimala on onnen lähde niin kauan, kunnes jotain sattuu. Silloin tilanne muuttuu hetkessä painajaiseksi. Tähän vertaukseensa tukeutuen Ruokanen kysyy: ”Ydinvoiman ongelmat ovat jo täällä. Puun hedelmä on jo maistunut. Tekeekö lisää pahaa? Eikö viittä voi valvoa siinä missä neljää. Seurausten kanssa eletään joka tapauksessa”.²⁶⁴ Samaa argumenttia oli käytetty myös osassa edellä mainittuja pääkirjoituksia. Ruokasen mukaan vahinko ydinvoiman suhteen oli ikään kuin jo tapahtunut.²⁶⁵ Lisäksi Ruokanen muistuttaa, aivan kuten jotkin aiemmat pääkirjoitukset, että ydinvoimaloitakin on monenlaisia. Kaikesta tästä huolimatta ydinvoima ei suinkaan ole mikään välttämättömyys, hän toteaa. Kuitenkin mahdollisen ydinvoiman tulisi olla mieluummin kotimaista, kuin tuontitavaraa Venäjältä. ”Turvallisuudentunne on suurempi, jos ydinvoima on omissa käsissä [...]. Maailma on niin vaarallinen, että vain omiin voi luottaa. Toivottavasti heihin”.²⁶⁶

5.4 Muut argumentit

Kylmä sota päättyi viimeistään Neuvostoliiton hajoamiseen 1992. Ydinvoima säilyi kuitenkin edelleen poliittisena kysymyksenä, joskin ehkä aiempaa vähemmän ulkopoliittisena. Joka tapauksessa Suomella oli edelleen myös ydinvoimakysymyksessä taipumus miettiä, mitä muut meistä ajattelevat. Tästä tulisi lehden 8.2.2002 julkaistun pääkirjoituksen mukaan päästä eroon. ”Perisuomalainen asenne on jo vilahtanut: mitä muut ajattelevat meistä, jos ydinvoimaa rakennetaan lisää. Tämä on huono perustelu.”²⁶⁷ Samoilla linjoilla lehti on myös 24.11.2000 julkaistussa pääkirjoituksessa. ”Suomalaisten on päätettävä asiasta [ydinvoiman lisärakentamisesta] itsenäisesti, oman etunsa mukaisesti”.²⁶⁸

Lehden silloinen päätoimittaja Tapio Ruokanen äityy kolumnissaan lehden 22.2.2002 ilmestyneessä numerossa piikittelemään silloista ympäristöministeriä Satu Hassia (vihr.) Venäjän mielistelystä

²⁶² SK 21/2001 12.

²⁶³ SK 8/2002 9.

²⁶⁴ SK 8/2002 9.

²⁶⁵ SK 8/2002 9.

²⁶⁶ SK 8/2002 9.

²⁶⁷ SK 6/2002 3.

²⁶⁸ SK 47/2000 3.

energiapolitiikassa: ”Ympäristöministeri kuuluu ajaneen takavuosina Neuvostoliiton ydinvoimaa — ja nyt Venäjän maakaasua. On pysynyt uskollisena nuoruutensa ihanteelle”.²⁶⁹ Nämä väitteet ministeri Hassi kuitenkin tyrmää seuraavassa lehdessä julkaistussa vastineessaan.²⁷⁰ Ruokanen ei päätoimittajana ollut varsinaisesti tunnettu ympäristöasioiden esiin nostajana, vaan taloudelliset seikat painoivat hänen vaakakupissaan lähtökohtaisesti enemmän. Sakari Siltala kuvailee Suomen Kuvalehden historiassa Ruokasen linjaa päätoimittajana: ”Lehteään rautaisella otteella johtaneelle Ruokaselle oli turha ehdottaa vihrevasemmistolaisia aiheita, luonnonsuojelua tai rankkaa valtakriittistä juttua. [...] Ruokaselle elinkeinoelämän isoja nimiä esittelevät jutut olivat läheisiä”²⁷¹. Niin tai näin, tässä tapauksessa Ruokasen kritiikki kohdistuu ennen kaikkea siihen, ettei energiapolitiikassa ole välttämättä uskallettu ajatella puhtaasti kansallista etua.²⁷²

Lehden edellisessäkin, 15.2.2002 ilmestyneessä numerossa käsitellään vihreiden ydinvoimakriittisyyttä ja pelkoa ulkovaltojen reaktioista Suomen ydinvoimapäätöksiin. Tuomo Lappalaisen kirjoittamassa jutussa kerrotaan näet vihreiden pelotelleen Suomen joutumisesta boikottiin, mikäli viides ydinvoimala päätettäisiin rakentaa. Juttu varten haastatellut Ulkomaankauppaliiton toimitusjohtaja Tapani Kaskela sekä ulkomaankauppaministeri Jari Vilen (kok) eivät vihreiden maalailemien uhkakuvien toteutumiseen usko.²⁷³ Myöhemmin samana vuonna syntynyt ydinvoiman lisärakentamiselle myönteinen eduskuntapäätöshän johti lopulta Vihreiden eroon hallituksesta. Tätä puidaan muun muassa lehden 31.5.2002 ilmestyneessä numerossa.²⁷⁴

Kuten todettua, poliittinen keskustelu ydinvoiman ympärillä painottui sisäpolitiikkaan. Vihreiden hallituksesta lähdön lisäksi käsiteltiin muun muassa sitä, kuinka kysymys ydinvoiman lisärakentamisesta oli jakanut eduskunnan eri leireihin, eikä ainoastaan puoluekannan perusteella. Teppo Tiilikaisen 14.4.2000 julkaistussa artikkelissa ”Ratkaisu ydinvoimasta lähestyy” kerrotaan, että tilanne eduskunnassa vaikuttaisi ydinvoiman vastustajien ja kannattajien määrän suhteen olevan tasaväkinen. Artikkelissa tosin ounastellaan ydinvoiman kannattajilla olevan eduskunnassa lievä enemmistö. Kaiken kaikkiaan tämäkin juttu on puolueeton, sekä ydinvoiman kannattajien että vastustajien näkemyksiä esitellään.²⁷⁵

Lehden 24.11.2000 ilmestyneessä numerossa on puolestaan niin ikään Tiilikaisen kirjoittama sivun mittainen juttu otsikolla ”Kiistely ydinvoimasta repii eduskuntaa”. Jutussa kerrotaan siitä, miten

²⁶⁹ SK 8/2002 9.

²⁷⁰ SK 9/2002 57.

²⁷¹ Siltala 2016, 391.

²⁷² SK 8/2002 9.

²⁷³ SK 7/2002 12.

²⁷⁴ SK 22/2002 8, 14–16.

²⁷⁵ SK 15/2000 26–30.

ydinvoiman kannattajat ja vastustajat sijoittuvat poliittiselle kartalle, ja kuinka naiset ovat huomattavasti miehiä penseämpiä ydinvoimalle. Mitään uutta galluptuloksiin nähden ei jutussa kerrota. Sen sijaan kansanäänestys tuskin toteutuu, koska siitä tulisi säätää lailla. Jos se toteutuisi, jäisi viides ydinvoimala mitä todennäköisimmin toteutumatta, jutussa arvellaan. *”Teollisuuden on huomattavasti helpompi vakuuttaa kansanedustajat, kuin yleinen mielipide, joka on ydinvoimaa vastaan.”*²⁷⁶

31.5.2002 ilmestynyt lehti on ensimmäinen Suomen Kuvalehden numero eduskunnan tekemän, ydinvoimalalle myönteisen, periaatepäätöksen jälkeen. Tuomo Lappalainen pui jutussaan tuoretta äänestystulosta verraten naiskansanedustajien ja mieskansanedustajien sekä toisaalta nuorimpien ja vanhimpien kansanedustajien kantojen jakautumista äänestyksessä. Ydinvoimagallupien vuosien mittaan toistamat tulokset²⁷⁷ realisoituivat äänestyksessä: enemmistö mieskansanedustajista ja toisaalta vanhimmista kansanedustajista kannatti ydinvoimaa, naiskansanedustajat ja kansanedustajista nuorimmat suhtautuivat puolestaan keskimäärin nihkeämmin ydinvoimaan.²⁷⁸

5.5 Ollako vai eikö olla – kanta horjuu, mutta kallistuu myönteiseksi

Neljä ensimmäistä ydinvoimalaa eivät aiheuttaneet paljoakaan keskustelua vielä niiden rakentamisesta päätettäessä. Viidennen ydinvoimalan rakentamisesta on Suomessa sen sijaan keskusteltu useaan otteeseen. Keskeisimmät keskustelut käytiin vuosien 1993 ja 2002 ydinvoimaäänestysten alla. Viidettä ydinvoimalaa oli väläytelty jo 1970-luvulla, mutta ensimmäistä kertaa hakemus viidennestä voimalasta oli vireillä Perusvoima Oy:n²⁷⁹ toimesta vuonna 1986. Samana vuonna sattunut Tshernobylin onnettomuus johti kuitenkin hakemuksen perumiseen.

1990-luvulla huoli ympäristön tilasta alkoi voimistua. Rio de Janeirossa Brasiliassa järjestettiin vuonna 1992 YK:n ilmastokokous ja siitä eteenpäin ilmastoasiat vaikuttivat enenevässä määrin myös ydinvoimasta käytyyn keskusteluun. Samana vuonna ydinvoimasta äänestettiin eduskunnassa ensi kerran. Äänestys päättyi ydinvoiman vastustajien eduksi 107–93, eikä Perusvoima Oy:n ydinvoimalahakemusta siis tuolloin hyväksytty.²⁸⁰ Yhtenä merkittävänä ydinvoimaa vastaan puhuvana seikkana toimi jo tuolloin ratkaisematon kysymys ydinjätteen kohtalosta.

²⁷⁶ SK 47/2000 3, 8.

²⁷⁷ SK 15/2000 10, SK 6/2002 23.

²⁷⁸ SK 22/2002 8.

²⁷⁹ Perusvoima Oy oli Imatran Voiman ja Teollisuuden Voiman yhteistyöyrittäjä. Helin 2011, 15.

²⁸⁰ Nyssönen 2013, 9.

Vuosi 2001 oli merkittävä suomalaisen ydinvoimakeskustelun kannalta. Tuolloin eduskunta hyväksyi ilmastostrategian, jolla oli suuri vaikutus vuoden 2002 ydinvoimäänestyksen lopputulokseen ja äänestystä edeltäneeseen keskusteluun. Ilmastostrategia perustui Kiotossa Japanissa 1997 solmittuun ilmastopöytäkirjaan, jossa sopimuksen allekirjoittajamaat Suomi mukaan luettuna sitoutuivat ensimmäistä kertaa tarkkaan määriteltyihin päästötavoitteisiin. Suomella tuo tavoite oli EU:n sisäisen taakanjaon perusteella laskea hiilidioksidipäästöt vuoden 1990 tasolle. Ydinvoimakeskusteluun vaikutti vahvasti paitsi ilmastostrategia, myös eräiden kansanedustajien lobbausryhmä tavoitteenaan saada Suomeen viides ydinvoimala. Vuonna 1999 myös ydinjättekysymykseen saatiin aikaan ratkaisu, kun Eurajoki suostui ydinjätteen loppusijoituspaikaksi.²⁸¹ Lopulta vuonna 2002 eduskunta hyväksyi Teollisuuden Voima Oy:n periaatepäätöshakemuksen viidennen ydinvoimalan rakentamisesta Suomeen äänin 107–92.²⁸²

Suomen Kuvalehden ydinvoimakanta vaihteli vuosina 1993–2002, jopa saman päätoimittajan aikana. Vuonna 1993 puhuttiin jopa ydinvoiman kieltämisen mahdollisuudesta, mutta jo seuraavana vuonna pääkirjoituksessa oltiin jälleen lisäydinvoiman kannalla. Sittemmin lehden kanta ydinvoiman lisärakentamiseen säilyi pääasiassa myönteisenä. Myös maailma muuttui ennätyksellisen nopeasti: kylmä sota päättyi, ja maailma yhdentyi kovaa vauhtia. Suomessakin käänteet olivat nopeita, ensin kärvisteltiin lamassa ja sitten elettiin nousukauden huumaa.

Kioton ilmastopöytäkirja nosti ympäristöargumenttien painoarvon myös Suomen Kuvalehden ydinvoimakannanotoissa ennennäkemättömään arvoon, paikoin jopa ohi taloudellisten argumenttien. Ydinvoimaa tarvittiin, jotta vaaditut päästötavoitteet kyettäisiin saavuttamaan. Toisaalta ydinvoima alettiin hiljalleen nähdä kuitenkin väliaikaisratkaisuna siirryttäessä vielä sitä huomattavasti ympäristöystävällisempiin, uusiutuvaan energiaan pohjaaviin energiantuotantomuotoihin. Tähän vedoten esitettiin myös kriittinen näkökulma ydinvoiman lisärakentamiseen: siitä voisi pahimmillaan muodostua seikka, johon vedoten uusiutuvien energiamuotojen kehittämiseen ei enää haluttaisi investoida.

Taloudellisia argumenttejakaan lehti ei suinkaan unohtanut. Paikoin ympäristöystävällisyyden hintalappua päiviteltiin, hiilidioksidipäästöjen vähentäminen ei ollut ilmaista. Tälläkin argumentilla pyrittiin kuitenkin nimenomaan puolustamaan ydinvoiman lisärakentamista. Välillä ydinvoiman taloudellista kilpailukykyä muihin energiantuotantomuotoihin nähden kuitenkin epäiltiin, varsinkin kun

²⁸¹ Nyysönen 2013, 10–14.

²⁸² Kyllönen 2004, 51.

mukaan laskettiin kaikki ydinvoiman aiheuttamat kustannukset yhä akuutimmaksi nousut ydinjätteiden loppusijoituskysymys mukaan lukien.

Ydinvoimakysymys oli yhä poliittinen, päätettiin ydinvoiman lisärakentamisesta periaatetasolla eduskunnassa. Ulkopoliittisesti lehti moitti Suomen taipumusta ajatella edelleen, mitä muut siitä ajattelivat. Samaa ei voi sanoa lehden suhteesta yleiseen mielipiteeseen ydinvoima-asiassa. Siinä missä lehden kanta ydinvoiman lisärakentamiseen oli aiempaa häilyvämpi, tapahtui yleisessäkin ydinvoimamielipiteessä kyllä muutoksia. Ydinvoiman kannatus näet kasvoi, joskin välillä kehityksessä oli notkahduksia. Yhtä kaikki, lehti ja yleinen mielipide olivat edelleen eri linjoilla. Lehti kannatti lisäydinvoimaa, kansan enemmistö vastusti.

6. Johtopäätökset

Tutkin ydinvoiman rakentamisesta Suomeen käytyä keskustelua Suomen Kuvalehdessä vuosina 1967–2002. Keskeisin tutkimuskysymykseni oli, mikä on ollut Suomen Kuvalehden kanta ydinvoiman lisärakentamiseen ja millaisin argumentein kantaa on perusteltu. Vertasin myös Suomen Kuvalehden kantaa ydinvoiman lisärakentamiseen lehdessä julkaistujen gallupien antamaan kuvaan suomalaisten yleisestä mielipiteestä lisärakentamisen suhteen. Tarkastelin myös lehden ydinvoimakannassa tapahtuneita muutoksia ja pohdin syitä muutoksiin. Ennakko-oletukseni oli, että Suomen Kuvalehti on suhtautunut ydinvoiman rakentamiseen myönteisesti, ja painottanut ennen kaikkea taloudellisia seikkoja kantansa perustelemisessa. Kuitenkin uskoin ydinvoimakeskustelun itsessään olleen lehdessä tasapuolista ja eri näkökulmat huomioon ottavaa.

Suomen Kuvalehti on yleensä suhtautunut myönteisesti ydinvoiman rakentamiseen. Kaikkein selvimmin myönteinen kanta lehdellä oli ensimmäisestä ydinvoimalasta päätettäessä 1960–1970-luvuilla, tuon aikaiselle atomivoimaoptimismille tyypillisen tapaan. Viimeistään Harrisburgin vuoden 1979 ydinvoimalaonnettomuuden jälkeen myös Suomen Kuvalehden kanta ydinvoimaan monipuolistui. Enää sitä ei nähty yksinomaan hyvänä asiana. Tshernobylin ydinvoimalaonnettomuus 1986 lopetti keskustelut uusista ydinvoimaloista kuin seinään myös Suomen Kuvalehdessä. Kuitenkin suhteellisen pian onnettomuuden jälkeen Suomen Kuvalehti alkoi jälleen avoimesti kannattaa ydinvoiman lisärakentamista. 1990-luvulla lehden kanta ydinvoimaan vaihteli selvästi aiempaa enemmän, ennen eduskunnan vuoden 1993 periaatepäätöstä ydinvoiman lisärakentamisesta lehti kääntyi vastustamaan lisärakentamista, ja lisärakentamiselle kielteisen päätöksen jälkeen lehti heitti ilmoille jopa mahdollisuuden ydinvoiman kieltämiseen. Kuitenkin, vuoden 2002 eduskuntäänestyksen lähestyessä, oli Suomen Kuvalehti jälleen asettunut vakaasti ydinvoiman lisärakentamisen kannalle.

Taloudelliset argumentit ovat olleet keskeisimpiä Suomen Kuvalehden perustellessa tarvetta ydinvoiman rakentamiselle. Ydinvoiman edullisuus suhteessa muihin energiantuotantomuotoihin ja laajemmin tarve taata talouskasvu riittävästä energiantuotantokapasiteetista huolehtimalla ovat olleet lehden ydinvoimakannan kivijalka. Taloudellisia argumentteja lehti on käyttänyt kuitenkin ajoittain myös ydinvoiman kritisoimiseen.

Ympäristönsuojelulliset argumentit nousivat 1970-luvulta lähtien mukaan ydinvoimakeskusteluun. Varsinkin alkuun ympäristöystävällisyys katsottiin ydinvoiman valtiksi. Harrisburgin ja Tshernobylin onnettomuuksien myötä ydinvoiman ympäristöriskeistä tuli kuitenkin karua

todellisuutta, ja ydinvoiman vastustajat saivat jo toteutuneista onnettomuuksista oivat argumentit ydinvoimaa vastaan. Myös Suomen Kuvalehdessä ydinvoiman riskeihin suhtauduttiin vakavasti, mutta kuitenkin suhteellisuudentaju säilyttäen. Edes Tshernobylin katastrofi ei kääntänyt Suomen Kuvalehden kantaa pitkäksi aikaa ydinvoimaa vastaan.

Ydinvoiman ympäristöriskejä merkittävämmäksi ympäristönsuojelulliseksi argumentiksi muodostui sen sijaan kasvihuoneilmion, sittemmin ilmastonmuutoksen, torjuminen. Suomen Kuvalehti oli kannanotoissaan ilmeisen huolissaan kasvavista kasvihuonekaasupäästöistä. Ydinvoima on suhteellisen vähäpäästöinen energiantuotantomuoto, ja kasvihuonekaasupäästöjen hillitseminen saikin merkittävän aseman Suomen Kuvalehden ydinvoiman lisärakentamista puolustavissa kirjoituksissa.

Ydinvoimakysymys on aina poliittinen. Ulkopoliittisesti siitä muodostui erityisen merkittävä kylmän sodan aikana. Suomen ensimmäinen atomivoimala syntyikin yhteistyössä Neuvostoliiton kanssa. Suomen Kuvalehti ei kuitenkaan näitä ulkopoliittisia syitä pyrkinyt korostamaan. Päinvastoin, lehden linjan mukaan Suomen tuli ottaa huomioon ydinvoimakysymyksessä ennen kaikkea omat intressinsä. Sisäpolitiikkaan ydinvoimakysymys tuli aiempaa vahvemmin vuonna 1988 voimaanastuneen uuden ydinenergialain jälkeen, kun ydinvoiman lisärakentamiseksi vaadittiin jatkossa myönteinen periaatepäätös sekä hallitukselta että eduskunnalta. Sisäpolitiikkaa sinänsä Suomen Kuvalehti käytti vähän ydinvoimakantansa perusteluun. Tältä osin merkittävintä oli lehden kansanäänestysvastaisuus.

Lehti otti kantaa paitsi ydinvoiman lisärakentamiskysymykseen sinänsä, myös sen tiimoilta käytyyn keskusteluun. Lehti kritisoi keskustelua monin tavoin. Ennen kaikkea kritiikkiä sai osakseen järkeen perustuvien argumenttien jääminen tunteeseen vetoavien näkemysten varjoon. Asiantuntijoita ei lehden mukaan kuultu tarpeeksi. Tällä lehti pyrki myös mahdollisesti epäsuorasti argumentoimaan ydinvoiman lisärakentamisen puolesta, ydinvoiman vastustajat kun helposti leimattiin tunne edellä asioita pohtiviksi. Suomen Kuvalehdessä käyty ydinvoimakeskustelu oli pääasiassa objektiivista ja tasapuolista. Myös ydinvoiman vastustajille tarjottiin palstatilaa siinä missä kannattajillekin.

Suomen Kuvalehden kanta ydinvoiman lisärakentamiseen oli pääasiassa erilainen kuin suomalaisten yleinen suhtautuminen asiaan. Keskeisimmästä seikasta, siis siitä tulisiko lisäydinvoimaa ylipäänsä rakentaa, ovat Suomen Kuvalehti ja yleinen mielipide olleet eri linjoilla lähes koko tutkimusaikavälin. Suomen Kuvalehti kannatti ydinvoiman lisärakentamista, yleinen mielipide oli (joskin paikoin niukasti) ydinvoiman lisärakentamista vastaan. Poikkeuksena tästä oli ensimmäisen ydinvoimalan rakentamispäätöstä edeltävä aika, tuolloin vallinneen atomivoimaoptimismin hengessä myös yleinen mielipide oli voimakkaasti ydinvoiman rakentamisen kannalla.

Samankaltaisuutta lehden ydinvoimakannan ja yleisen mielipiteen välillä oli lähinnä siinä, ettei ydinvoimakanta ollut juuri missään vaiheessa täysin yksiselitteinen. Vaikka suurin osa kansasta vastusti lisäydinvoimaa, löytyi ydinvoimalle myös merkittävää kannatusta. Suomen Kuvalehden linja puolestaan oli se, että lähtökohtaisesti ydinvoimaa kannatti kyllä rakentaa, mutta myös sen huonot puolet tunnustettiin. Ydinvoimakansanäänestyksen suhteen lehden kanta erosi suhteessa yleiseen mielipiteeseen. Lehti ei kannattanut kansanäänestystä, suurin osa suomalaisista kannatti. Tässä asiassa lehden kanta on ollut kaikkein johdonmukaisin läpi tutkimusaikavälin.

Lehti on tarjonnut pääsääntöisesti palstatilaa sekä ydinvoiman kannattajille, että vastustajille. Yleensä ottaen ydinvoima-aiheiset jutut ovat olleet varsin neutraaleja, ja toimittajat ovat harvoin ottaneet suoraa kantaa ydinvoiman lisärakentamiseen. Joitain poikkeuksia kuitenkin on ollut, muun muassa muutamassa kolumnissa on otettu selkeästi kantaa ydinvoimakysymykseen. Tällaisissa tapauksissa kolumnin kirjoittaja on ollut ydinvoiman lisärakentamisen kannalla, joko etukäteen sitä toivoen tai jälkikäteen ydinvoimaaänestyksen ei-toivottua lopputulosta harmitellen. Mielipidekirjoitukset eivät kuuluneet tutkimusaineistoon, mutta muutamien pidempien puheenvuorotekstien perusteella sekä ydinvoiman kannattajille että vastustajille on tarjottu mahdollisuus esittää näkemyksensä lehdessä.

Suomen Kuvalehti on joka tapauksessa pitänyt ydinvoimateemaa tärkeänä. Siitä kielivät kymmenet artikkelit, lukuisat pääkirjoitukset ja useat kansikuvat aiheen tiimoilta. Kovin tarkasti ei aiheen tärkeydestä lehdelle kuitenkaan voinut tämän tutkielmann puitteissa päästä selville, koska ydinvoima-aiheisten juttujen määrää ei verrattu mihinkään muuhun teemaan liittyneiden juttujen määrään. Toisaalta myöskään siitä, että ydinvoimaa käsiteltiin Harrisburgin ja Tshernobylin onnettomuuksien tiimoilta yhteensä kymmenien sivujen verran, ei voine päätellä mitään Suomen Kuvalehden kannasta ydinvoima-aiheen esillä pidon tärkeyteen. Onnettomuuksien laaja käsittely lienee ollut itsestäänselvyys ainakin suurimmissa ja merkittävimmissä lehdissä, joihin Suomen Kuvalehti eittämättä lukeutuu.

Lähteet

Lehdet

Suomen Kuvalehti (SK) 1955–2002.

SK 34/1955 18–19	SK 17/1983 84–86	SK 48/1992 4
SK 41/1955 16–17	SK 18/1983 42	SK 7/1993 2
SK 9/1967 37	SK 19/1983 20–22	SK 22/1993 26–28
SK 15/1967 13, 32–35	SK 22/1983 75	SK 39/1993 4
SK 17/1967 35	SK 36/1983 7	SK 40/1994 4, 36–62
SK 19/1968 52	SK 41/1983 35–38	SK 15/1995 4
SK 32/1968 6, 43	SK 51–52/1983 8	SK 20/1995 56
SK 34/1968 12–14	SK 2/1984 39–51	SK 28/1995 4–5
SK 13/1969 38–39, 55	SK 3/1984 9	SK 17/1996 8, 18–24
SK 11/1972 34–38	SK 21/1984 6	SK 22/1997 7
SK 11/1974 32–39	SK 23/1984 7	SK 11/1998 8
SK 15/1974 46–48	SK 26–27/1984 6	SK 30/1998 kansi
SK 50/1974 46–49	SK 34/1984 6	SK 17/1999 27–31
SK 18/1975 10	SK 26–27/1985 8	SK 18/1999 5
SK 31/1975 20	SK 44/1985 11	SK 15/2000 kansi
SK 37/1975 49	SK 7/1986 kansi	SK 15/2000 10, 26–30
SK 47/1976 34–38	SK 7/1986 8–10	SK 16–17/2000 93
SK 48/1976 52–56	SK 13/1986 82–86	SK 35/2000 3, 20–21
SK 41/1977 20–22	SK 19/1986 11, 12–15, 28–36	SK 45/2000 28
SK 46/1978 5	SK 20/1986 8–10, 12–13, 15, 30–33	SK 47/2000 3, 8
SK 14/1979 kansi	SK 14/1987 16–17	SK 48/2000 11
SK 14/1979 64–66	SK 17/1987 64–69	SK 9/2001 9
SK 15/1979 28–34, 73, 88–90	SK 9/1988 8	SK 21/2001 12
SK 16/1979 8	SK 17/1989 2–5	SK 25–26/2001 13
SK 17/1979 6	SK 18/1989 8	SK 3/2002 3, 8, 11
SK 42/1979 32	SK 21/1989 79	SK 6/2002 kansi
SK 12/1980 42–45, 46–47	SK 21/1990 28–33	SK 6/2002 3, 11, 23
SK 18/1980 10–13	SK 33/1990 4	SK 7/2002 12
SK 19/1980 77	SK 1/1991 4, 6–9	SK 8/2002 9, 36–37
SK 30/1980 3	SK 6/1991 4	SK 9/2002 57
SK 31/1980 20–23	SK 10/1991 71	SK 11/2002 kansi
SK 39/1980 kansi	SK 2/1992 4	SK 16/2002 86
SK 39/1980 34–39	SK 6/1992 6–9	SK 20/2002 83
SK 20/1982 68–69	SK 14/1992 9	SK 21/2002 13
SK 14/1983 27	SK 46/1992 71	SK 22/2002 3, 8, 9, 14–16

Digitaaliset lähteet

Finto:n (suomalainen asiasanasto- ja ontologiapalvelu) verkkosivut. <http://finto.fi/cn/fi/page/7205A>.
Luettu 18.4.2019.

Helsingin Sanomien verkkosivut. <https://www.hs.fi/ihmiset/art-2000002874018.html>. Luettu
17.4.2019.

Helsingin Sanomien verkkosivut. <https://www.hs.fi/muistot/art-2000002626883.html>. Luettu
17.4.2019.

Kansainvälisen energiajärjestön IEA:n verkkosivut. <https://www.iea.org/geco/electricity/>. Luettu
17.4.2019.

Säteilyturvakeskuksen verkkosivut. [https://www.stuk.fi/aiheet/ydinvoimalaitokset/suomen-
ydinvoimalaitokset](https://www.stuk.fi/aiheet/ydinvoimalaitokset/suomen-ydinvoimalaitokset). Luettu 18.4.2019.

Säteilyturvakeskuksen verkkosivut. <https://www.stuk.fi/aiheet/ydinlaitoshankkeet>. Luettu 18.4.2019.

Valtioneuvoston verkkosivut. [https://valtioneuvosto.fi/tietoa/historiaa/hallitukset-ja-
ministerit/raportti/-/r/m1/51](https://valtioneuvosto.fi/tietoa/historiaa/hallitukset-ja-ministerit/raportti/-/r/m1/51). Luettu 17.4.2019.

World Nuclear News- verkkosivut. [http://www.world-nuclear-news.org/ON-UK-marks-60th-
anniversary-of-Calder-Hall-18101601.html](http://www.world-nuclear-news.org/ON-UK-marks-60th-anniversary-of-Calder-Hall-18101601.html). Luettu 17.4.2019.

Yleisradion verkkosivut. <https://yle.fi/uutiset/3-6159131>. Luettu 13.5.2019.

Tutkimuskirjallisuus

Claramunt, Alberto 2007. Ydinvoiman tie ympäristön ystäväksi. Diskursiivinen analyysi ydinvoimaa puolustavista argumenteista ja niiden eroista 1989–1992 ja 1997–2001. Pro gradu –tutkielma. Tampereen yliopisto.

Huovila, Tapani 2001. Pääkirjoitus kohdistaa kiista-asiaan. Jyväskylän yliopisto.

Julkunen, Heli 2001. Ydinvoima-argumentaatio Aamulehdessä ja Vihreässä Langassa ennen ja jälkeen viidennen ydinvoimalapäätöksen. Pro gradu –tutkielma. Turun yliopisto.

Kojo, Matti (toim.) 2004. Ydinvoima, valta ja vastavirta. Otavan kirjapaino, Keuruu.

- Meadows, Donella; Randers, Jorgen & Meadows, Dennis 2005. Kasvun rajat: 30 vuotta myöhemmin. Tammer-Paino, Tampere 2005. (Alkuperäisteos The limits to growth: 30- year update, suomentanut Kati Pitkänen).
- Michelsen, Karl-Erik & Särkikoski, Tuomo 2005. Suomalainen ydinvoimalaitos. Edita Prima Oy, Helsinki.
- Moan, Jaina L. & Smith, Zachary A. 2007. Energy Use Worldwide. A Reference Handbook. Santa Barbara, California, USA.
- Nyysönen, Eija 2013. Taistelu viidennestä ydinvoimalasta. Vuoden 2002 julkinen keskustelu yhteiskunnallisen ympäristötutkimuksen näkökulmasta. Poliittisen historian tutkimuksia 38 Turun yliopisto. Painosalama, Turku.
- Pernaa, Ville 2016. Lukijalle. Teoksessa Vares, Vesa & Siltala, Sakari. Sanan ja kuvan vuosisata. Suomen Kuvalehti 1916–2016. Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu.
- Rahkonen, Juho 2002. Viidennestä ydinvoimalasta käyty julkinen keskustelu. Pro gradu –tutkielma. Tampereen yliopisto.
- Rislakki, Jukka 2010. Pahan sektori. Atomipommi, kylmä sota ja Suomi. Werner Söderström Osakeyhtiö, Helsinki.
- Sänkiaho, Risto & Rantala, Harri 1987. Ydinvoima-argumentaatio. Analyysi suomalaisesta ydinvoimakeskustelusta. Sarja B 47/1987, Tampereen yliopisto.
- Sänkiaho, Risto & Rantala, Harri 1988. Ydinvoima ja yhteiskunta. Sarja A 57/1988, Tampereen yliopisto.
- Tommila, Päiviö (toim.) & Keränen, Kaija (toim.) 1974. Lehtihistoria ja sen tutkimus. Turun yliopisto, Suomen historian laitos.
- Tommila, Päiviö 1982. Taustasidonaisuus ja maailmankuva: lehdistöhistorian tutkimusongelmia. Suomen sanomalehdistön historia -projektin julkaisuja n:o 20. Helsinki.
- Tommila, Päiviö (toim.) & Uino, Ari [et.al] 1991. Suomen lehdistön historia 8. Aikakauslehtien historia. Yleisaikakauslehdet. Kustannuskiila Oy, Kuopio.
- Tommila, Päiviö (toim.) & Uino, Ari & Leino-Kaukiainen, Pirkko & Kallio, Veikko 1992. Suomen lehdistön historia 10. Aikakauslehdistön historia. Aikakauslehdistön kehityslinjat. Kustannuskiila Oy, Kuopio.

Tommila, Päiviö & Salokangas, Raimo 1998. Sanomia kaikille: Suomen lehdistön historia. Edita, Helsinki.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018 (uudistettu laitos, alkuperäinen teos 2002). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki.

Vares, Vesa & Siltala, Sakari 2016. Sanan ja kuvan vuosisata. Suomen Kuvalehti 1916–2016. Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu.

Liitteet

Liite 1. Kansallisarkiston digitoitujen aineistojen sanahaun hakusanat

Sanahaku oli käytettävissä vuoden 2001 viimeiseen lehteen saakka. Sanahaussa käytin hakua

ydinv* OR ydine* OR ydir* OR atomiv* OR atomie* OR harrisburg* OR tsernobyl* OR tshernobyl* OR iaea* OR olkiluoto* (Suomen Kuvalehdet aikaväliltä 31.12.1918–31.12.2001)

saaden kaikkiaan 3043 osumaa.